

Kara Zambak

ISSN: 2468-2861

Edebiyat Dergisi | **Literair Tijdschrift**

Yıl 3 - Sayı 6 - Sonbahar 2018

Jaar 3 - Nummer 6 – Herfst 2018

Ederi € 7.00,-

Prijs € 7.00,-

VOLKAN YAZICI / HAYDAR EROĞLU / DENİZ GÜNDOĞAN İBRİŞİM / İKRAM GÜNEŞ / GERHARD GUNTERMANN
MURAT DEVRİM DİRLİKYAPAN / EVİN OKÇUOĞLU / İBRAHİM EROĞLU / KEMAL ALBAYRAK / NAGİHAN ÖS
JAAP LEMEREIS / MURAT TUNCEL / MARLIES SOUREN / FERHAT ÖZEN / AKMAN GEDİK / TAHSİN ŞİMŞEK
FİLİZ GÜLMEZ / RIZA ASLAN / ATILA ER / EYYÜP YILDIRMIŞ / İRFAN KORKMAZ / ÖZGÜR METİN DEMİREL
BİLSEN BAŞARAN / ALİ ŞERİK

Fotoğraf / Foto: VOLKAN YAZICI

Kara Zambak Edebiyat Dergisi

Altı aylık edebiyat dergisi. **Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni:** Ali Şerik. **Editör:** Kazım Cumert. **Yayın Yönetmeni:** Volkan Yazıcı. **Danışma Kurulu:** Arzu Çelik, Muzaffer Yanık. **E-posta:** bilgi@karazambak.nl. **İnternet sayfası:** <https://karazambak.nl>. **Ederi:** 7,- Euro. **Abonelik bedeli:** 5 sayı 35,- Euro. Hollanda dışı 5 sayı: 50,- Euro. Banka hesap numarası: A.Serik IBAN: NL55 RABO 0300292732. Dergiye gönderilen yazı ve şiirler basılsın veya basılmasın iade edilmez. Yayın Yönetmeni dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğünde düzeltmelerde bulunabilir. Kara Zambak Edebiyat Dergisi'nde yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayınlanan yazı ve şiirler sahibinden izin alınmadan kullanılamaz.

Literair Tijdschrift De Zwarte Lelie

Zes maandelijks literair tijdschrift. **Eigenaar en Hoofd-Redactie:** Ali Şerik. **Tekstredactie:** Kazım Cumert. **Redactie:** Volkan Yazıcı. **Adviesraad:** Arzu Çelik, Muzaffer Yanık. **Mail:** bilgi@karazambak.nl. **İnternet pagina:** <https://karazambak.nl>. **Prijs:** 7,- Euro. **Abonnement:** 5 nummers 35,- Euro. Buiten Nederland 5 nummers 50,- Euro. **Rekennummer:** A.Serik IBAN: NL55 RABO 0300292732. Copyright Auteursrecht voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudig en/of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en/of auteurs.

Kara Zambak

Makale -Yazı/ Artikel

VOLKAN YAZICI	4
DENİZ GÜNDOĞAN İBRİŞİM	8
KEMAL ALBAYRAK	22
VOLKAN YAZICI	25
FERHAT ÖZEN	34
ALİ ŞERİK	39
RIZA ASLAN	40
KEMAL ALBAYRAK	50
İRFAN KORKMAZ	52
KİTAP	53

Şiir / Gedicht

HAYDAR EROĞLU	7
İKRAM GÜNEŞ	16
NAGİHAN ÖS	24
EVİN OKÇUOĞLU	28
İBRAHİM EROĞLU	28
JAAP LEMEREIS	29
MARLIES SOUREN	33
MİRA KEŞERLİ	35
AKMAN GEDİK	36
TAHSİN ŞİMŞEK	36
ATILA ER	41
ÖZGÜR METİN DEMİREL	49
GERHARD GUNTERMANN	56

Öykü / Verhaal

ÖZGÜR ZEYBEK	14
FİLİZ GÜLMEZ	37
EYYÜP YILDIRMIŞ	42
ZEKİ ŞERDİN	44
MİRA KEŞERLİ	57

Dosya / Scriptie

MURAT DEVRİM DİRLİKYAPAN	17
MURAT TUNCEL	30
BİLSEN BAŞARAN	46

3000 km Uzakta Dil

VOLKAN YAZICI

“Do you speak Turkish at home!?” [Evde Türkçe mi konuşuyorsunuz!?] sorusundaki şaşkınlıkla kendime gelmiştim. Yok, yok! Karşı tarafın şaşkınlığıyla kendime gelmekten ziyade, fersah fersah kendimden uzaklaştığım gerçeğinin fay hattı çatlamış, sarsıntının etkisiyle sokağa kendini don atlet atmış bir adamın dengesini kaybetmiş (ki bu sefer bir çok açıdan daha anlamlı) şaşkınlığıyla nihayet kendime doğru bir kaç adım gelebilmiştim sonunda. Bu “ben” merkezli gidiş ve gelişlerin son derece insanı maruz bırakan bir üslupta ve istemsiz oluşu, mesafenin gizliden gizliye bu denli büyümüş ve her şeyden öte arada mesafe tanımı gerektirecek, önceden oradan olmayan, fakat şimdi sezilen bir detayın olması... Her şaşkınlık kahramanın ciğerindeki dermana bağlı olarak uç uca eklenen sigaralar misali bir yenisini ateşe veriyordu. Söz konusu bir “şaşkınlık” treni kazası olduğu için, demek ki durum belirli bir beklenti (beklentileri?) karşılamamıştı. Şaşkınlığın çift taraflılığı, soruyu yöneltenin yanında benim de bir çeşit beklenti içinde olduğumu ya da en azından sorunun ardından böyle bir ruh haline yaka paça sürüklendiğimi kanıtlar nitelikteydi. Ne güzel!

“Farklı vatandaşlıklara sahip çiftler için ataerkil yapının biz insanlara kolaylık olarak sunduğu, kadının, erkeğin soyadını almasına benzer olarak yine ailede erkeğin dilinin konuşulması gibi bir kolaylık söz konusu muydu?”

Karşı taraf ile şaşkınlık eksenindeki paylaşımımızın sonu gelmiyordu adeta! Belki de bu samimiyetin verdiği anlık kendine güvenle cümlelerin arasına sıkıştırmalıydım: Peki insan evinde hangi dilde konuşur? Tam takır mut-

fağında yumurta kıran bir bekarın bu soruya vereceği cevabı evlendikten sonra beledeye giderek yeniden gözden geçirmesi gerekir miydi? Farklı vatandaşlıklara sahip çiftler için ataerkil yapının biz insanlara kolaylık olarak sunduğu, kadının, erkeğin soyadını almasına benzer olarak yine ailede erkeğin dilinin konuşulması gibi bir kolaylık söz konusu muydu? Oturma odasında misafirlerle ve mutfakta kendi kendine yapılan konuşmalar göz önüne alındığında, verilecek cevabın evrensel bir sabit keskinliğine mi, yoksa çevresel faktörlere göre değişkenlik gösterecek esnekliğe ve duyarlılığa sahip olması mı bekleniyordu? Misafirler ile ev sahiplerinin ana dillerinin farklı olması durumunu düşünmek dahi istemiyorum. Bu zaten yeterince zor olan bir denkleme yeni bir boyut katma saflığında bulunmak olur... Taa ki hatırlayana kadar: Hollanda’da yaşayan, Hollandaca bilmeyen, İngilizce konuşan, bir Türktüm ben! Eşimin Türk olması durumu epey kolaylamıştı; 100 yerine 99 soruyu cevaplamak yeterli olacaktı. Bunun için ona müteşekkirim. Bu zamanda kimse kimsenin bir sorusunu karşılıksız cevaplamıyor. Nitekim tüm bu dert başıma tek bir soru ile açılmıştı: Evde Türkçe mi konuşuyorduk?

Bundan 3 sene önce Türkiye’deyken Türkçe konuşuyorduk, evde de. Fakat bu süre zarfında Türkçe adını vererek konuştuğum dilin ne kadar Türkçe kaldığı ile ilgili çeşitli şüphelerim oluşmaya başlamıştı. Şükür ki çeşitli kültür, sanat, edebiyat yayınlarını takip ed(ebil)iyordum. “Ucube”, “çapulcu”, vb. olsun, beraberinde kültürel bir bavul taşıyan kelimeler konusunda dahi güncel bilgiye sahip olduğumu görüp, “terörist”, “vatan-sever” gibi her 3-5 senede bir hamuru yeniden mayalanan sıfatların da alışageldiğim döngülerini başarıyla tekrar ettiklerini eş dost aracılığıyla duyuyordum. Hanımla günlük iletişimimizde 500 (siz bunu 50 okuyun, ya da 10, emin değilim) kelimelik bir güvercin Türkçesi işimizi görüyor

olsa da, ufkumu tazelemek için sık sık çeşitli kaynaklara bakma imkanı yaratıyordum kendime. Türkçemde bir sıkıntı olduğu öyle bir anda dank etmemişti kafama; hani birileri bunu anla-mamamı istese, ancak bu kadar kurnazca bir plan işletebilirdi. Haşlanan bir kurbağa misali soğuk suda başlayan keyif yolculuğum kaynar suda bir hayat-memat meselesine dönüşmüştü. Oku-duklarımı anlama konusunda her şey son derece akıcıydı, fakat iş bunları benim kullanmama gelince sanki lavabonun gideri ciddi bir şekilde tıkanmış gibiydi. Tabii ki ilk etapta bir usta çağırarak istedim, fakat Hollanda'da bu konuda bana yardımcı olabilecek iyi Türkçe bilen bir tesisat ustası bulmak bir yana, çat pat da olsa Türkçe konuşabilen herhangi bir tesisat ustası bulmanın imkansızlığı çok geçmeden kuvvetli bir kürek suretinde yüzümde patladı. Ağzım burnum dağılmıştı, fakat bunu dahi ifade edebilecek derinlikte bir Türkçe becerisine an itibarıyla sahip olduğumdan emin değildim. Artık durumu nasıl düzeltebilirim sorusunu bir kenara bırakıp, daha pragmatist ve basit olacağını düşündüğüm başka bir soru buldum kendime: Zayıat nedir? Dikine tuttuğum beyaz bir sayfayı kara kalemle ikiye böldüm. Sol tarafa "Eldekiler" başlığı atıp, hemen altına biraz da beni umutlandırmasını beklediğim bir kaç madde karalama işine giriştim: 1) Okuduğum ve duyduğum Türkçeyi hala anlaya-biliyorum. 2) ... 20-30 saniye bekledikten sonra fark ettim ki ikinci maddeyi yazamıyordum. Hayatımın kendimle ilgili en debdebeli keşiflerinden birine imza atmak üzere olduğum, fakat ne yazık ki savaşta çukurları doldursunlar diye önden gönderilen deliler misali yere kapaklandığım ilk anda enseyi hemen karartmamam, panik olmamam, beni 3000 kilometre öteye, buraya kadar sağ salım, tek parça, başarı(!?) ile getiren soğuk kanlılığımı elden bırakmamam lazımdı. Sağ sütuna geçerek, bir başlık bulma niyetiyle düşünmeye başladım: İhtiyacım olan kelime "eldekiler" in tersi... zıttı... ötekisi... Nefes alış-verişlerce denetlenmiş bir-birine eklenen göz kırpması sürelerinin saniyelere, günlere, aylara, hatta yıllara dönüşmesi korkusuyla çalakalem "Elde olmayanlar" diye yazıverdim. Dik tutulmuş bir sayfanın yarısının tek satırını geçmeyen bir başlık için daha fazla zaman kaybedemezdim; zaten zayıat analizi ile

meşgulken bir de elime bir kese kağıdı içinde tutuşturulmuş sınırlı zamandan fire verme lüksüm bulunmuyordu. Aceleyle gerçekleşen bir hareketin neticesindeki kusurları da benzer şekilde aceleyle görmeme eğiliminde

"Evet, maalesef Türkçem freni boşalmış bir damperli sedasıyla yokuş aşağı koşarken başını çarpacak bir duvara denk gelmemek için bildiği bütün tanrılara yalvarıyordu."

olurum. Başlığı içimden bir kez daha okudum, tüm o ince işlenmiş zaman tasarrufu planlarıma rağmen bu sefer çok da aceleyle geçemeyeceğim bir kusur serili duruyordu. Aslında kusurun tam da başlıkta olduğundan emin değildim, fakat ciddi bir rahatsızlık odadaki fil misali kendini hissettiriyordu; göremiyordum, ama kokuyordu, nemli ve kıllı teninden yayılan o kekremsi kendine has koku bütün burun kıllarıma tuz ruhu gibi dökülmüştü -- aceleyle geçemiyordum, boğazım yanıyordu. Mutfaka doğru uzanıp çeyrek asır öncesinin Ankara'sından kalma, ki artık memleketimin hiç bir başkentinde mümkün olmayan, bir geleneği yerine getirircesine ağzımı musluğa dayadım. Geri döndüğümde uykuya dalmak üzere olan bir cellat hafifliğiyle "Elde Olmayanlar"ı sıralamaya başladım: 1) İfadelerim zayıfladı. 2) Kelimelerin Türkçelerini hatırlamıyorum. 3) Dışarıdan bir kaynaktan beslenme gereksinimi hissediyorum. 3 etti... Fena değil... Epey yol katettim. Yeterince malzeme birikmişti elimde. Zayıat analizi için gerekli veriye sahiptim: Biri solda, üçü sağda, toplam 4 madde. İçimden tekrar edince tınısı tanıdık geldi, tek solukta geçirilen önemsiz haberlere benziyordu: 3 ölü, 1 yaralı. Hepimiz cinayet şubeden gelecek görevlinin teşhisini birbirimize bakarak bekliyorduk... Maddeler kendi aralarında hiç bakışmıyorlardı; her biri gözünü bana dikmişti. Bir zahmet hizaya gelip bana zayıatı anlatsalar ne güzel olurdu. Fakat soruya cevap verirken bana yardımcı olması amacıyla yazdığım cümleler bile şimdi bana soruyorlardı: Zayıat nedir? Aslında 4 cümle ile özetlemem istense, her bir

maddeyi uç uca eklemem yeterli olacaktı. Bunu yapmıyor olmam, belirli bir beklentide olduğum ve bu beklentinin uç uca eklenmiş 4 cümleyi kabul etmeyeceği anlamına gelmiyordu; sadece uç uca eklemek yeterli olmuyordu. Neyin yeteceği konusunda kesin bir fikrim olmasa da, neyin yetmediği konusunda çok keskin bir damak tadına sahip olmuştum birden. Hayır, öyle 4 maddeyi uç uca eklemek yetmezdi. Yetmemeliydi! Şöyle “herkes bu kadar başkası iken, sevişecek vaktiniz var mı sizin?” [Turgut Uyar, “Cıltz Irmaklar”, Varlık, S. 410, 1 Eylül 1954, s. 14] ayarında tumturaklı bir ifadeyi sigaradan sararmış buruş buruş elleri ile piştisini masaya gömercesine yapıştıran bir emekliden eksik kalmayan bir gürültüyle kağıda dökülmeliydim. İfade gücümde o kadar şaşır-malıydım ki, taa en baştaki şaşkınlığım bunun yanında kuyruğunu bacağının arasına kıştırıp sokağın köşesinden kaybolmalıydı, hızını alamayıp ifade gücümde herhangi bir erozyon olmadığına o denli bir inandırmalıydı ki beni, gönül rahatlığı içinde saatlerdir kan-ter içinde boğuştum tüm bu uğraşı bir kenara bırakıp, dolaptan aldığım bir bira ile televizyonun karşısında kendimi kaybedecek kadar hissi(z)leşmeliydim. Ama olmadı. “Evde Türkçe mi konuşuyorsunuz?” sorusu beceriksizliğim karşısında, çelimsiz bedenime aslında koskoca mağazadaki hiçbir şeyin düzgün oturmayacağını bile bile “O size bol geldi, bir de bunu deneyin.” diyen bir tezgahtarın anaçlığıyla bana evvela “Zayıf nedir?”, ardından da “Ne kadar Türkçe konuşabiliyorum?” sorularını denetmişti; me-kanı çıplak terkecek gibiydim.

“Türkçe adımı vererek konuş-tuğum dilin ne kadar Türkçe kaldığı ile ilgili çeşitli şüpe-lerim oluşmaya başlamıştı.”

Heyelanın ardındaki kasveti dağıtmam gerekiyordu; belki etrafa, belki de başka birilerinin omuzlarına. Dile dair tüm kayıplarımı (bkz. “Elde Olmayanlar”) cemaatin her fırsatta kınayıp günâşırı nizamî bir şekilde tekrar ettiği ağız kokan bir günâh arlanmazlığıyla sıralarken, kendimi de üç vakte kadar çok sevildiği halde

şimdileri cemaatçe pek de tasvip edilmeyen, kilisesinde inzivaya çekilmiş bir papaz yorgunluğuyla affetmeye karar verdim. Kendi kendine konuşanın bir papaz fikri uzunca süre hoşuma gitse de, yüklendiğim misyonun ehemmiyeti beni tekrar işime çiviledi. Ruh halim tüm insanlığın nefesini tutması için kapı kapı dilenen kuru bir karahindibadan hallice, salya sümüşe bulun-madan durumu tekrardan gözden geçirdim. Evet, maalesef evde çekirdek çitlerken de, misafirlere servis edeceğimizi böreği mut-fakta tartışırken de, çocuğu yarın kreşe kimin bırakacağına karar verirken de Türkçe konuşuyorduk. Evet, maalesef Türkçem freni boşalmış bir damperli sedasıyla yokuş aşağı koşarken başını çarpacak bir duvara denk gel-mek için bildiği bütün tanrılara yalvarıyordu. Duraksadım... Son anda sesimin beyaz sayfanın bin hasta kapasiteli bön maviliğine doğru yükseldiğini şimdi fark ediyorum... Evet, sanırım hepsi bu kadar. İsim bitmişti, çıktığını kimse farketmesin diye hücrenin gıcırdayan ahşap kapısını yavaşça kapayıp, ilk bulduğum bank sıranın üç beş adım ilerisine kendimi attım. Adeta bir Çarkıfelek tatili hazzı veren bu günâh çıkarma seansının etki etmesi için beklemeye başladım. Sessizlik... Günâhların şimdiye kadar çıkmış olması ve beraberinde bir rahatlama gelmesi gerekiyordu -- tüm planım bu varsayım üzerine kurulmuştu. El emeği göz nuru işlediğim günâhlarımı sökme işini de yine bizzat kendim üstlendiğim için geride bir şey bırakmadığımdan emindim. Gayretimi frenlemeyip papaz karakteri rolünü de üstüme aldığımdan mütevellit, şubemize ulaşan günâhların teker teker affedilip, gerekli sicil değişikliklerinin resmi makamlara ulaştırıldığını da ayrıca teyit etmişim. Her vakit alan devlet prosedürü gibi bunun da ne kadar vakit alacağını kestirmek mümkün değildi, ki her ne kadar bu sefer tek kişinin yaşadığı bir ülkeden bahsediyor olsak da.

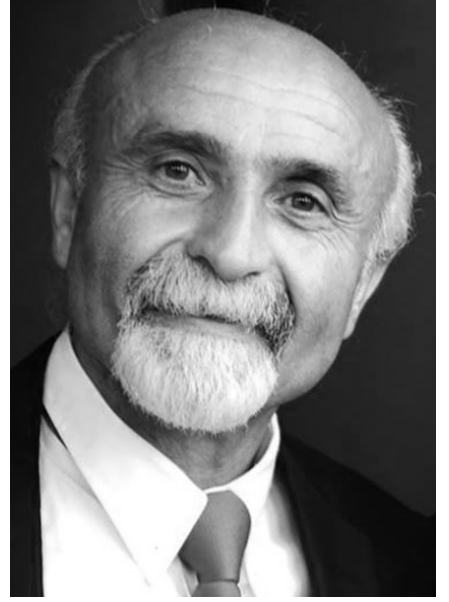
Kendi kendime kaç A4 konuştum bilmiyorum. Karşı taraf için yeterince uzun bir süre geçmiş olmalı ki soruyu tekrar etti:

- Do you speak Turkish at home!?
- Yes, I guess so...

Şiirler 1

HAYDAR EROĞLU

BİR ETEK GAZEL /I

Böyle geldi, böyle gider sanma sakın ey hin!
Şairim (?) ben ne bilgisiz bilgin, ne de kâhin!

Kala kala ne kalacaktır senden geri,
Bir gün sergilenir müzede fesin, tespihin!

Şeytanı uzakta arama şeytan içinde,
El etek öperek çıktığın merdiveni in!

Türk parasıyla bile beş kuruş etmiyor aklı
Kartal sinek avlar, düşünedursun şahin!

Öküz altında buzağı bulur bilginlerin,
Allah'a yakınlığıyla övünür en dâhin!

Müslümanlığıyla övünerek bile bile,
Merdiven altında hile üretmekte ahin!²

Belki de bir etek gazeldir kalan ömürden,
Haşim³ gibi ağlama bu, takdir-i ilâhin?

Yüze gülen tek canlı insandır ey Haydarî
Gül, geç; darağacında boğuldu birkaç sahin?

² Ahi/lik: Ahi ocağından olan kimse. Kökü bir eski Türk töresine, doğruluğa, dürüstlüğü, bilgelige dayanan ticari bir ocak, sosyal bir kurum/kuruluş vb.

³ Ahmet Haşim: 1884 – 1933 yılları arasında yaşayan ünlü şair.

¹ Bilgi Yayınevi'nin yayımlayacağı "BİR ETEK GAZEL" adlı dosyasından.

HE LÂL GAZEL(2)

Ortalıkta kala kalırsın bak en'ler söylemez!
"Söyleyenler kendini bilmez, bilenler söylemez!"*

Kim ya da kimler memnun ki şu hayattan
Haydarî?
Hadi ağlayanları anla, gülenleri söylemez?

Biraz şiir dışı da olsa içeridir hayattan,
Alan "aldım" der, amma rüşvet verenler söylemez!

Ellerini vicdan denen teraziye koy, konuş.
Geri kalanı geç, ileri gelenler söylemez?

Bir kendi bilir her nasılsa gerçeğin sırrını,
Bu nasıl ermişlikse, erenler söylemez?

(...)

Evet, "gün akşamlıdır" her şey bir gün yalan olur;
Dudaklar itiraf eder amma, diller söylemez?

² Şeyhülislâm Yahyâ (1552 – 1644)'nın bir beytinden ödünç bir dize: "Söyleyenler kendini bilmez, bilenler söylemez."

Kozmopolit Hafızanın Olanakları: Burhan Sönmez'in Masumları, Jamal Mahjoub'un Cinleri [0]

DENİZ GÜNDOĞAN İBRİŞİM [1]

Istanbul İstanbul (2015) romanıyla Viclav Havel Ödülü'nün sahibi Burhan Sönmez'in Masumlar (2011) romanı şu etkileyici cümleyle başlar: "Benim vatanım çocukluğumdu ve ben büyüdükçe uzaklaştım ondan, uzaklaştıkça da o büyüdü içimde." Masumlar, yirmi birinci yüzyılın katmanlı öznesi, maddi ve manevi sınırlar, Doğu ve Batı üzerine pek çok güncel sorular barındıran ve sürgünlüğün çeşitli hallerine gönderme yapan bir metin. Bu yazıda Sönmez'in Masumlar'ından yola çıkıp geçmiş ve sınırlar üzerine kurduğu ilişki aracılığıyla Sudan asıllı İngiliz yazar Jamal Mahjoub'un Cinlerle Yolculuk (2005) adlı romanına değinerek göç, sürgünlük hali, sınırlar, kozmopolit hafıza üzerine kısa bir düşünme biçimi ortaya koya-cağım.

Masumlar'ın imlediği çocukluk ve vatan ilişkilendirmesi, köklerimizin, kişisel ve kültürel hafızamızın ve dolayısıyla kimliğimizin belli bir zaman-mekânda yeşerdiğini, özne olarak kendimizi inşa etmemizin ancak zamansal ve mekânsal bir bütünlükte gerçekleşebileceğini anlatır. Sönmez'in cümlesinden başlarsak eğer, özne olarak kendini inşa etmek belli bir mekânla yakından ilintilidir. Burada özne ve mekân arasındaki sınır ne denli silinirse o kadar keskin

"her yeri kendi yurdu gibi gören insan güçlüdür; ama bütün dünyayı yabancı bir ülke gibi gören insan mükemmeldir."

bir ayrılık, yolculuk, sabit bir mekâna kilitlenemeyen hafıza, firar eden beden, benliğin içinde büyüyen bir oyuk ve o oyuktan kendine bakan bir özne durumu belirir. Bu özne artık oyuk kaybolmayacağına ve aslında hiç var

olmayan bir zaman-mekâna geri gidilemeyeceğine göre, hep gelecek olan'a[2] çevirir bakışını. Hep gelecek olanı bekler. Yurt özleminin alanındayızdır artık. Nostalji nostos (eve dönüş) ve algia (özlem) artık var olmayan ya da hiç var olmamış bir eve duyulan özlemdir. Eve dönüş arzudur bu. Svetlana Boym'un Nostaljinin Geleceği'nde edebi ve akademik dünyanın kesişmesinden doğan benzersiz üslubu — gerçekte farkın farkındalığı açıldığı müthiş diliyle — kurguladığı üzere bu arzu insanın kendi fantezisiyle kurduğu bir aşk ilişkisidir. Hatta yalnızca bir tasavvurdur ve mutlak bir uzaklığı taşır yüreğinde. Uzak zamanda ve uzak yerde kurulmuş bu aşk ilişkisi, dönüş paradoksu içinde oraya ya da o şeye taşınan ve evrende dokunduğumuz her şeyde titreşimini duyumsadığımız deneyimleri ve duyuları oluşturur. Bu anlamda insanın nostaljinin hem maddi hem de duyuşsal sayısız labirentlerinden geçtiğini söyleyebiliriz. Bu deneyim çoğu zaman melankoliktir, ancak neye nasıl ve nereden baktığımız bu durumu değiştirebilir. Edward Said özellikle Alman-Yahudi filolog ve edebiyat tarihçisi Erich Auerbach ve entelektüel sürgün üzerine kaleme aldığı "Kış Ruhu"nda, sözünü ettiğimiz melankoliyi tersine çevirir örneğin. İkinci Dünya Savaşı yıllarında Almanya'dan Türkiye'ye sürgün olarak gelen Erich Auerbach için söyledikleri şunlardır: "Sürgün... terbiye görmüş kafa için, görünmez ve geçici şeyler hakkında, yavaş yavaş fikir değiştirmeyi öğrenebilmek, sonradan bunları tamamen ardında bırakabilmesini sağladığından büyük bir erdem kaynağıdır. Memleketini güzel bulan insan daha yolun başındadır; her yeri kendi yurdu gibi gören insan güçlüdür; ama bütün dünyayı yabancı bir ülke gibi gören insan mükemmeldir. Yolun başında olan ruh sevgisini dünya üzerindeki tek bir noktaya sabitlemiştir; güçlü insan sevgisini her yere yaymıştır; mükemmel insan ise sevgisini söndürmüştür"

(2000). Buradaki sevgiyi söndürme işte tam da melankolinin baktığı yerden bakar bize. Ama bu bakış doğrusal ve ilerlemeci bir bakış değildir. Walter Benjamin'in öne sürdüğü insanlığın homojen ve boş zamanı içinde konuşlanan alışılmış geçmiş-şimdi-gelecek yatay çizgisinin silikleştiği ve tarihin için olarak evrimsel biçimde ilerlemediği bir alana kayar bakış. Zira insan sevgisi her yeri kapsayarak özneye eklenir; özne bir anlamda sürgünün kendisine dönüşerek başka tür bir içkinliğin tezahürü haline gelir. Dolayısıyla vatan ve ev kavramı, yeryüzüne hangi pencereden bakıyorsak oraya gönderme yapar biraz da. Ev çoktan tartışmaya açık bir kavram olarak geçiciliğini, uçuculuğunu ilan etmiştir bile. Elbette burada soruna ve soruya açık kavramlar vardır. Bunların başında insan merkezci anlayışın çerçevesinden pek ayrılmayan sürgün ve sürgün hafıza gelir. İnsan merkezci anlayış, insan-özneyi kutsayan, insan-öznenin bir erk olarak kendini olumlayan biçimde ortaya koymasını ve kendi dışında kalanı ötekileştirdiğini imler. Dolayısıyla insan-insan olmayan, insan-hayvan-bitki, organik ve inorganik bütün ilişkilenebilecek biçimlerdeki türler arası diyalogu geri plana atar büyük ölçüde. Bu bağlamda havanın, suyun, toprağın dili, yeraltının sesi ve titreşimlerinin sürgünlük hallerinde bize neler söylediği başka öznellik durumlarını göz ardı etmememiz açısından önemlidir. Elbette, bizim onları nasıl duyduğumuz ya da onları hangi şekillerde duymayı tercih ettiğimiz bambaşka sürgünlük deneyimlerini ve nostaljinin kültürel ekolojilerini görünür kılmada epeyce etkilidir.

"Masumlar": Haymana'dan Cambridge'e Ulus aşırı Etkileşimler

Burhan Sönmez Masumlar romanı için Birikim dergisinde yayımlanan söyleşinde sürgün, uzaklık ve nostaljiye ilişkin şunları der: "Kitabı yazarken kafamda üç tür sürgünlük imgesi vardı. İlki, yetişkin insanın sürgünlüğüdür. Bu imgede sıra çocukluk, büyümeğe gurbettir. Çocukluğumuzu özlememize rağmen o sılıya dönmek imkânsızdır. Ulaşılmaz bir mekân ve zamandır bizim için. Ömür gurbetinde büyüyen, yaşlanan insan çocukluk/sıla özlemini hep içinde taşır, aslında taşımaya mahkumdur. Romanda yer alan ikinci

sürgünlük türü, politik, ekonomik veya sosyal nedenlerle memleketinden koparak başka diyarlara gitmeye mecbur olma, mecbur edilme anlamındaki sürgünlüktür. Bu sürgünlük, fiziki bir olgudur. Üçüncü ve son tür sürgünlük ise varoluşa özgüdür. Heidegger'in dert ettiği mesele. Hayat sıladır, ölüm ise gurbet şu anda sılada/hayattayız, lakin öldüğümüzde gurbete düşeceğiz. Bu nedenle ölmekten korkarız. Bu durumu tersten okumak da mümkün tabii. Kimileri yaşamı gurbet, ölümü sıra addeder. Ölüncü gurbetliğin sona ereceğini, uyanmanın gerçekleşeceğini düşünürler. Bu üç tür gurbet ve sıra imgesini kitapta parçalı bir biçimde işlemeye çalıştım. Şunu da söylemeliyim, belli bir noktadan sonra bu imgeleri kesin sınırlarla birbirlerinden ayırmak imkansız. Zira belli momentlerde birbirinin tezahürü veya aynası olabiliyor bunlar. Aristocular, ruhu, düzenli bir cismin şekli olarak görme eğilimindedir. Sürgün, aslında Aristocularlardan farklı bir noktaya sürükler insanı, düzenli cismin simetrisi kaydıkaç, ruh sayısız labirentlerden geçer." (2011)

"Siyasi sürgün özne, içinden geçtiği travma aracılığıyla başka bir kültürün dil gerçekliğine girerek o kültürün anlam dünyasına dalıp yaşamı su yüzüne çıkarmaya çalışırken, ruhsal ve bedensel bütün ağırlığını mezara yükler."

Masumlar'daki üç tür gurbet ve sıra imgesi, birbirini kesen iki anlatı düzleminde buluşun. Haymana Ovası'nda bir köy ve Cambridge, belleğin, özneyi örseleyen deneyimlerin ve gündelik travma halinin çokyönlü karşılaşmalarına tanıklık eder. Cambridge'de siyasi bir sürgündür Brani Tawo. Brani Tawo özellikle anneannesi Kewe'den çocukluğunda dinlediği ve tanıklık ettiği hikâyeleri Cambridge'de yeniden çatar. İki ayrı dünya vardır romanda. Sönmez bu iki ayrı dünyayı modern ve premodern diye adlandırdığını söyler. Haymana'da köyde,

karakterler hep geçmişe dokunarak bugünü var ederler. Ancak zaman ve mekanda bir kopukluk yoktur. Olayları tek merkez ve zamanda birleştirir Sönmez. Hatta yaşam ve ölüm arasında bile kopukluk yoktur. Romandaki şu cümle buna en güzel örnektir: "Küçük köyümüz ölümlerle birlikte kalabalık bir köydü." Köy kısmında kırk elli yıllık bir zaman dilimini, yaşam ve ölümü, üç beş sayfa ile anlatır Sönmez. Cambridge kısmıysa biraz daha parçalı ve modern çağın getirdiği şehirciliğin ve hızın kucağında bocalayan bir dengede seyreder. Karakterler önceki bölüme kıyasla masalların, büyülu gerçekliğin içinden konuşmazlar. Aksine daha durağan bir dille çevrelenmişlerdir. Brani Tawo bu durağanlıkta başını başka bir yöne çevirir ve bir gün şehirdeki bir antikacıda İranlı Feruzeh ile tanışır. Feruzeh'in yüreğine teyellendiği şey de sürgündür. Annesi Azita, İran'da yaşanan rejim değişikliğinden sonra Feruzeh ve ikiz kardeşini alarak İran'dan İngiltere'ye gelir. Doğduğu topraklara hasret bir yaşam sürdüren anne Azita, bir gün İran'a dönmeyi ve orada ölmeyi hayal eder. Brani Tawo, Haymana'nın kokusunu, sesini, tadını Feruzeh'le tanıştığı andan itibaren daha çok duyumsamaya başlar. Tekrar tekrar çocukluğunun türküsüne döner. Benzer biçimde Feruzeh de yıllardır çıkarmadığı Sır Kitabı'nı yanında taşımaya başlar.

Bu iki insanın birbiriyle kurduğu ilişki, yaşamlarından inceliklerle damıtılan sözlü tarih, efsaneler, destanlar ve hikâyeler Haymana ile

Cambridge'i birbirine bağlar. Haymana kırsalın, aslında taşranın sıkıntısını taşır. Coğrafi ve kültürel bakımdan sınırlıdır. Bilgiye ulaşım kısıtlıdır. Gelenek, kan bağı ve evlilik yaşamın ve ölümün duvarlarını örür: "Haymana Ovası'nda kurtlar, tilkiler ve bir boz ayı dolaşırdı. Serin duyarlı evler, uluyacakları zamanı bekleyen köpekler ve gelinlerin yalnız bıraktığı pınar, akşamları dolunaya sarılarak yatardı. Ekmek az olur, ölüm sık görülür ve aşk bazen yaralı bir su gibi kanlı akardı" (s.91). Bütün bunlara tanıklık eden, "yabancı" Tatar fotoğrafçı, Haymana'nın kültürel ve toplumsal belleğini çektiği fotoğraflar aracılığıyla kurarken, birbiriyle kesişen nice kişisel travmaların da günışığına çıkmasını sağlar. Brani Tawo ise Haymana'yı Cambridge'de Wittgenstein'in[3] mezarı başında yeniden düşünüp kurgular. Brani Tawo'nun Haymana'da dinlediği radyo tiyatrosunun sesleri ve karakterleri Cambridge sokaklarında vücut bulur. Wittgenstein'in mezarı başında kıvrılıp yatan ve ölüm üzerine sık sık düşünen Brani Tawo, anneannesi Kewe'nin türküsünü hüznle mırıldanırken yakın çevreden duyulan keman sesi ve "requiem" bu hüznle birleşir. Burada Haymana'nın ve Cambridge'in başka türlü mekânlaşarak özneyi dinamik ve katmanlı olarak yeniden inşa ettiğini görürüz. Bu duruma başka bir örnek de, Brani Tawo'nun memleketinin bereketli topraklarında yetişen elma ağacının çekirdeklerini saklayıp Cambridge'deki evinin bahçesine ekmesidir. Bu durum kişisel hafızanın ve kimliğin kültürel-ekolojik yayılmayla birlikte göçte, sürgünde ve yolculukta konuşlandığını işaret eder. Dahası mezarlık, Kewe'nin türküsü, elma ağacının çekirdekleriyle "düş köpüren çiçekleri"[4] kemikleşmiş tarihi kırarak çoğulluğu yaşamın içine katar. Bu anlamda Brani Tawo ulus aşırı karşılaşmaların ve dünyayı devrim içinde eylemenin tam ortasındadır. Var olmanın en çıplak ve kırılmalı halini kuşanır. "Ölüm hayatın aynasıdır" der mezarlıkta. Burada mezarlığın bir mekan olarak okura ne söylediği sürgün hafızanın ve sürgün öznenin insan-insan olmayanla kurduğu iletişim biçimini görünür kıldığı için kıymetlidir. Siyasi sürgün özne, içinden geçtiği travma (zorla yerinden yurdundan dilinden yoksunlaşma) aracılığıyla başka bir kültürün dil gerçekliğine girerek o kültürün anlam dünyasına

dalıp yaşamı su yüzüne çıkarmaya çalışırken, ruhsal ve bedensel bütün ağırlığını mezara yükler. Brani Tawo'nun ağırlığın altında mezar titrer adeta. Mezar sadece bir mezar değildir artık. Burada tarihsel sürekliliğin askıya alındığı ya da parçalandığı ama yeniden başka bir hakikat çevresinde kurgulandığını görürüz. Geçmişin başka bir coğrafyada başka bir dil içinde hala şimdinin olağan bir parçası olması normatif bellekle açıklanamaz. Yakın geçmişin travmalarının başka kültür ve coğrafyada açılımı kozmopolit hafızanın olanaklarını sunar bize. Kozmopolit hafıza, özellikle Holokost (Yahudi Soykırımı) bağlamındaki tanıklığın ve travmanın 1990'lardan başlayarak yazıda temsili aracılığıyla, tarihin çok anımsamadığı "öteki" felaketlerin, kıyımların ve toplumsal travmaların görünür kılınabileceğini söyler bize. Bu durum için hafıza çalışmaları araştırmacısı ve akademisyen Daniel Levy şöyle der: "Holokost anlatıları 1990'ların başı itibarıyla yeni ve önemli anlamlar kazanmaya başlar. Kültürel hafıza artık ulus-devletin sınırlarını aşıp küresel boyuta taşınır. Bir ulusun sınırları içinde konuşlanan kültürel hafıza daha çapraşık biçimlerde ortaya çıkar. Örneğin, Holokost anlatılarıyla sömürgecilik ve sömürge sonrası anlatılarının kesiştiği nokta tam da burasıdır. Ya da Kosovalı Arnavutlukları desteklemek amacıyla Sırbistan'ın Amerika desteğiyle bombalanmasında Holokost hafızasının rolü ve önemi büyüktür. Bu durumda, tek bir galibin bulunduğu ve öteki felaketlere yer verilmediği kültürel hafıza yerine ulus aşırı etkileşimin ve umarız ki dayanışmanın önünün açıldığı kozmopolit hafızadan söz edebiliriz artık" (2002, s.93).

Levy'nin büyük ölçüde kuramsallaştırdığı kozmopolitik hafıza, sürgünlük hallerini yeniden gözden geçirmekte önemlidir. Ancak ulus-devlet sınırlarının maddi ve manevi ayrıştırıcılarının, özellikle din, dil, ırk, etnisite gibi, ne ölçüde aşılp aşılamadığı sorulması ve tartışılması gereken ilk sorudur gerçekte. Brani Tawo'nun Cambridge'de sık sık karşılaştığı gündelik ve sistematik ırkçılık ("Defol git, evine dön yabancı!") "Kim için kozmopolit hafıza?" sorusunu anlamlı kılan Özellikle tam da bugün ulusal sınırların daha keskin hatlarla çizilmesini, pasaport-vize kısıt-

lamalarını, sınırların sadece çizgi olmadığını düşündüğümüzde bu heyecan verici ve çoğulcu hafıza inşası pürüzsüz değildir kesinlikle.

"Cinlerle Yolculuk": Sınırlar ve Kabına Sığmayan Bellek

Yasin'in hafızası belli bir mekân-da-zamanda donup kalmaz; aksine melezleştirilmiş bir Avrupa kimliğinin bütün karmaşıklığını içinde taşır.

Sönmez'in Masumlar'ına benzer biçimde göçü, göçen belleği, Doğu ve Batı arasındaki diyalektikte tarihin katılaşmış yapısını büken bir diğer roman da Jamal Malljoub'un Cinlerle Yolculuk adlı eseridir. Romanda, otuz yedi yaşında Sudan asıllı İngiliz Yasin'in başarısız bir evliliğin ardından yedi yaşındaki oğlunu yanına alarak yaptığı ve Avrupa'nın sayısız sınırlarından geçtiği (Danimarka, Almanya, Lüksemburg, Paris, İspanya) bir otomobil yolculuğuna tanıklık ederiz. Bu yolculuk çok heyecan vericidir; zira sınırlar geçildikçe Yasin geçmişiyle hesaplaşır. Bu hesaplaşmanın tam yüreğinde taşıdığı bez çantasının içinden çıkan adlar ise bize farkın farkındalığını gösterir. Ömer Hayyam'dan İbn Arabi'ye, Platon'dan Joseph Roth'a ve Walter Benjamin'e kadar uzanan geniş bir yazın dünyasını beraberinde taşır Yasin. Yasin'in oğlu Leo'yla yaptığı yolculuk, kişisel ve kültürel hafızanın yolculukla, sınırları aşmakla imlendiğinin göstergesidir. Mavi-gümüşü Peugeot 504, Avrupa sınırları arasında gidip gelirken yukarıdaki düşünür ve yazarlar da ruhlarını, daha doğrusu bütün cinlerini etrafa salarlar. Bütün bu cinlere bir de Yasin'in çift pasaportu (Sudan ve İngiliz) eklenir ve onu bir anlamda "kimera"lara, içinden ateş püsküren canavarlara dönüştürür. Leo, babasına büyümlü canavarların tıpkı kendilerine benzediğini söylerken yedi yaşındaki çocuksuluğunun ötesinde bir bilgelik gösterir ve şunları söyler: "Hepimizin içinde türlü türlü yaratıklar var; her bir parçamız farklı. Farklı anneler, farklı babalardan oluşan bir bileşimiz biz." Bu sözlerle birlikte yolculuk hız alırken sınır

geçmenin ikircikliği, vize ve pasaport sorunları ve elbette gündelik ırkçılık ve ayrımcılık Yasin ve Leo'nun peşini bırakmaz. Ancak Yasin, Avrupa'yı geçerken İranlı şair Hâfız'ın Divan'ını düşünmeden edemez. Yasin'in hafızası belli bir mekânda-zamanda donup kalmaz; aksine melezleştirilmiş bir Avrupa kimliğinin bütün karmaşıklığını içinde taşır. Yasin'in dili ve kimliği hem yalnızdır hem de çoğukluğa açılr. Başka deyişle, Yasin'in kendisinin de dile getirdiği gibi dil ve kimlik aslında bütünüyle bir doğaçlamadır. Aidiyetiye, arabayla geçtiği yerleri haritalardan rastgele işaretlediği ölçüde anlam kazanır: "Port Bou'nun karanlık yokuşundan aşağıya kıvrılırken yasadışı başka bir göçmen selamlıyor bizi. Burası Walter Benjamin'in hayattan göçüp gittiği yer. Tam bir umutsuzluk anında İspanyol sınır görevlileri tarafından yaka paça yakalanacağını düşünmüştü. Almanya'ya, ya Buchenwald'a ya da Auschwitz'e gönderileceğini hayal etmişti. Ve çok yüksek dozda morfin alarak bu hayata gözlerini yumdu. Fotoğraflarında Benjamin'i çift-örgü, kalın kazaklara benzetebilirsiniz; her ilmeğinde endişe saklıdır... Kitap çantasını boşaltmaya başlayınca onları nerelerden topladığını anlatırsınız; Floransa, Basel, Riga, Münih ve diğerleri. Koleksiyoncu bir cin, bir ruh tarafından ele geçirilmiştir... Gün ağarırken yeraltında bir oyuktaki otobüs durağında buluverdik kendimizi. Barcelona manzarası. İlk bakış. Heyecanlıyım. Orwell tam burada bağımsızlık savaşı vermişti. Malraux buradaydı. Tarih, yalanlar, efsaneler... Bir dönemin Endülü'süne, İbn Arabî'nin evine açılan yollardayız." (2005, s.305)

Yasin'in, Brani Tawo'ya benzer biçimde, dünyada kendini devinimle eylemesi hafızanın salt köke saplanıp kalmadığının işaretidir. Hafıza, Pierre Nora'nın söylediği gibi "somuta, uzama, imgeye ve nesneye kök salması"nın[5] aksine, nereye kök saldığımızla değil, nereye vardığımızla ilişkilidir artık. Fransız sosyolog ve felsefeci M. Halbwachs'ın ünlü "kolektif hafıza" kuramı, bizi hafızanın mekânı ve mekânın da hafızayı kurma biçimini okumaya davet eder. Hafıza ve mekân arasındaki ilişkiyi kuramsallaştıran Halbwachs,

hafızanın zaman karşısındaki dönüşümünün hafızanın mekân-laşmasıyla açıklar. Halbwachs'e göre hafızanın sütunları ve kirişleri onun mekânsal izlerdir. Mekânsal izler üzerinde hafıza ne kadar adım atarsa o denli yeni anlamlar ortaya çıkar. Halbwachs hatırlamayı "şimdi ve burada"nın mevcut verileri aracılığıyla ve elbette geçmişin araçlarıyla ilişkilendirerek belli bir mekânda anlamlı kılar (1992, s.20). Ona göre hatırlama, şimdinin mevcut verilen yardımıyla ödünç alınan geçmişin yeniden inşa edilmesidir. Dolayısıyla melânla ilişkilendirilmeksizin anının anlamlandırılması olanaksızdır. Halbwachs'e göre mekân olmadan anı bir yanılsamadır ve zamanla silinip gitmeye tam da bu nedenle mahkumdur. Brani Tawo ve Yasin, Halbwachs'in düşüncesini tersine çevirmek ister gibi, zamanla ve hareket içinde hafızayı silip yeniden inşa ederler. Elbette, her iki metinde mekânın önemini (özellikle Haymana'nın ve Cambridge'in) ve hafıza-kimlik ilişkisini yadsıyamayız. Bununla birlikte, geçmiş, bugün ve gelecek arasında gidip gelen hareket

halindeki hafıza melezleşir. Birbirinden farklı tarihsel ve kültürel temas bölgelerinde katmanlaşarak başka sarsıntılara, öznelliklere ve anlam arayışlara davet eder bizi.

Hafızanın hareket halinde yeniden inşasının büyüğü, metinlerdeki gömülü sessizliği ve neyin söylenmediğini ayrıca görünür kılar. Yasin'in dünyayı ve kendini var etme çabası Sudan'daki uzun süreli sömürgeci eğitime bir başkaldırıdır. Bugüne değin ezberine yerleştirilen "yabancı"

adlar (Verdun, Versay Antlaşması, Pearl Harbor, Hiroşima, Auschwitz) yerine Hun imparatorluğu ve Atilla'yı, Sudan muhalif lideri Mehdi'yi koyar. Modern Afrika'yı hem yeniden kuran bir söylem, hem de bu söylemin incelikli eleştirisi vardır burada. Yasin'in Avrupa sınırları arasında seyrir halindeki kimliği ve oğlulayaptığı yolculuk, Avrupa'nın neyi hatırlamayı ve neyi görüp tanımak istediğini söyler okura. Ve elbette neyi hatırlamak istemediğini ve Sudan'daki sömürge geçmişine gönderme yapar. Böylesi bir gönderme sömürgeciliğin yirmi birinci yüzyıldaki uzantısını ve Avrupa emperyalizmini görünür kılar. Ulus aşırı karşılaşmalar, çatışmalar, arabuluculuklar ve kültürler arası referanslar bütün ağırlıklarıyla metinde deşifre olur.

Kozmopolit ya da Ulus aşırı Hafızanın Olanakları

Sonuç olarak, Masumlar'da ve Cinlerle Yolculuk'taki dünyada kendini var eyleme çabası, ancak belli bir kayıptan ve örselenmenden geçerek devinimine ve yolculuğa işaret eder. Buradaki kritik eşik, yolculuğun ve hareketin hafızayı oluşturmasıdır. Bu eşikte sorulacak soru esasen şudur belki de: Kişisel hafızamızı niçin ısrarla bir mekâna çivilemek isteriz? Vatanımız niçin öncelikli olarak çocukluğumuz olur? Ya da çocukluğumuzun birinci gözdesi niçin vatanımızdır? Hafızanın göç eden ya da sürgün edilen özelliğini çıkış noktası, özgün bir çıkış noktası varsa eğer, kabul etmek ne anlama gelir? Brani Tawo mekandan ve zamandan vazgeçmez aslında. Haymana'dan Cambridge'e doğru uç uca ekler kendi parçalarını. Yasin ise durağan bir başlangıç noktası yerine göçün ve hareketin imlediği bir başlangıç noktasını yeğler gibi durur. Ancak her iki durumda da zaman, mekân ve kuşak ötesini sorgulayan bir hayatta kalma mücadelesine tanık oluruz. İnsan insanın, mekân mekânın, dil dilin sığınağı haline gelir. Zira sınırlar ve kontrol noktaları daha keskinleşir. Bu noktada küreselleşmenin tam ortasında konuşlananlar, "madunun" sürgündeki müphem ve aslında tekinsiz sesiyle konuşurlar. Karşılaşılan her sınır, geçilmeye çalışılan her maddi ve manevi eşik, hafızada kireçli bir tortu bırakır. Ulus aşırı karşılaşmalar bu anlamda yeni anlam arayış-

larının ve dayanışmanın önünü açarak özellikle dünya edebiyatında "hangi insan hakları", "hangi tarihler" konularında başka düşünme biçimlerine göz kırpar. Yasin'in yollarda tanıştığı tutunamayanlar buna örnektir. Ya da Brani Tawo'nun ve Feruzeh'in ulusal ve etnik sınırları sözlü tarih ve hikâye anlatıcılığının büyüsiyle bükme çabası "hep gelecek olan" adalet arayışında sıkı bir el ve umut verir bize.

KAYNAKÇA

Boym, Svetlana. Nostaljinin Geleceği, İstanbul: Metis Yayıncılık, 2009. Creet, Julia ve Kitzmann, Andreas. Memory and Migration: Multidisciplinary Approaches to Memory Studies (Bellek ve Göç: Bellek Çalışmalarına Multidisipliner Bakış), Toronto: University of Toronto Press, 2011. Halbwachs, Maurice. On Collective Memory: Chicago: University of Chicago Press, 1992. Said, Edward. IFC11 Ruhu, İstanbul: Metis Yayınları, 2016. Sönmez, Burhan. Masum/ar; İstanbul: İletişim Yayıncılık, 2011. Levy Daniel ve Sznajder, Natan The Holocaust and Memory in the Global Age (Küresel Çağda Holokost ve Bellek), Philadelphia: Temple University Press, 2005. Print. Mahjoub, Damal. Cinlerle Yolculuk, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

NOTLAR

- o) Aşlı Varlık dergisi, 1324. sayısında yayımlanan bu yazı yazarının izni dahilinde alıntılanmıştır.
- 1) Washington Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Doktora Programında (doktora) öğrencisi.
- 2) Marx'ın Hayaletleri (1993) kitabında Jacques Derrida, anlam arayışında yapısalılık sonrası yapıbozum düşünme biçimi çerçevesinde ele aldığı anlam, adalet, özne ve politikanın mümkünlüğü üzerine düşünür. Özellikle adil toplum için gerekli gördüğü hoşgörünün olanaksızlığının ve hep gelecek olanı beklediğinin altını çizer.
- 3) Wittgenstein yüksek öğrenimine Viyana'da teknik üniversitede başlayıp (uçuş ve havacılık), 1912'de İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde devam etmiştir. Cambridge, Wittgenstein'in hayatında ayrı bir yer tutmuştur. Burada ünlü İngiliz düşünür Bertrand Russell'la birlikte çalışmaya başlamıştır. Felsefesinin ilk dönem bilinci tam bu zamanda oluşmuştur. Sönmez'in metninde bu bilgi ışığında Wittgenstein'in "dil" ve "bilinç" felsefesinin epeyce izini sürmek mümkün. Bu konu ayrı bir inceleme yazısı gerektirmektedir.
- 4) Elma Çiçekleri, Metin Altıok.
- 5) Pierre Nora'nın 1984'de yazdığı Les Lieux de Memoire'dan (Hafıza Mekanları) bir alıntı.

Unut

ÖZGÜR ZEYBEK

“Unut” dedi annem. Parklarda, pencere kenarlarında ekmek kırıntıları toplayan güvercinler gibi gezinirken saçlarımda yaşlı eli; “Unut çocuğum bu kış da gelmeyecek o, Hiç değilse bir daha ki kışa kadar unut...”

Küçüktüm. Büyürsem, başımın gökyüzüne çarpacağından korkacak kadar küçük ve inatçı...

Her haftasonu evimizin önündeki küçük çocuk parkında, paslı zincirlerinin ellerimi boyadığı salıncakları boşken sallamak en büyük eğlencemdi. Onların, dönerek bağlı durdukları demirin üzerinde en azından bir tur attığını görebilmek için olanca gücümle sallardım boş salıncakları. “Şimdi kocaman bir adam olsaydım mutlaka başaracaktım” diye düşünür, büyümek için sabırsızlanırdım da. Fakat her seferinde ellerimin acımasıyla vazgeçer, annemin “hava karardı gel artık” diye pencerenin pervazına dayanıp yarı beline kadar sarkarak bağırmasıyla, ellerimin acımasından çok havanın karardığına üzülerek, evin yolunu tutardım.

Annem akşam yemeği için mutfakta hazırlıklar yaparken, önümde yine upuzun bir haftanın varlığını bilmenin telaşı ve sıkıntısıyla yapmak zorunda olduğum işe dönerdim. Kapısı salona açılan küçük odanın hemen girişindeki masama oturarak, bütün bir hafta boyunca sırtımda tonlarca yük taşır gibi taşıdığım, çantamdan kitaplarımı alır ve çalışmaya koyulurdum. Fakat, annemin “yemek hazır” diye seslenmesini bekler, bir kulağımı sürekli mutfaktan gelecek sese dikerdim. Okul hiç eğlenceli değildi. Zaman zaman bu işten vazgeçmeyi düşündüğüm bile olurdu. Ama ne zaman ders çalışmaktan, artık isyan edecek kadar sıkılsam, annem yanıma gelir, başımı bulaşık yıkarken ıslanmış önlüğüne yaslar ve bana, ileride nasıl da önemli bir adam

olacağımdan bahsederdi. İşte o akşamların sabahında okula daha bir hevesle giderdim. Annemin bana bütün bunlardan bahsetmesi, beni okula hevesle göndermek için uygulanan bir taktik miydi? Yoksa gerçek bir beklenti miydi?. Bunu merak eder ama hiç sormazdım. Çünkü bu; onun gibi olmakta aynı zamanda. Bu yüzden ne zaman anlatsa annem hırslanır, büyük bir coşkuyla açardım, her yılın başında, annemle birlikte, özene bezene kapladığımız tuhaf ama güzel kokulu kitapların kapağını.

Okuldan eve döndüğümde, çoğu kez, annem evde olmazdı. Ben, yorgun da olsam, okulun önünden dümdüz inen yokuşu yuvarlanırcasına koşar, mahalleye girişimle yavaşlar, yorulur ve ağır aksak adımlarla eve varırdım. Büyük bir merakla annemin dönüşünü beklerdim. Annem gelmeden de içim rahat etmezdi.

Hatırlıyorum, Aralık ayıydı. Havalar iyiden iyiye soğumaya başlamıştı. Sabahları okula giderken neredeyse kulaklarımı düşürecek ayaz, kısa bir zaman sonra yağacak karın haberini veriyordu. Kış başıydı. Ömrümün en güzel ve en yorucu zamanı. Kışları çok severdim. Yazın boğucu havasından, beklentisiz günlerinden daha umutluydu. Fakat iki kıştır içimde garip bir burukluk ve üzüntüyle, akşamları yatmadan önce sobanın üzerine koyduğum mandalina kabuklarının ılık kokusunu derin derin içime çekerek hayaller kuruyor, onu çok özliyordum. Oldum olası bazı kokular ve sesler bana geçmişe dair hatıraları anımsatırdı. Mandalina kokusu da bunlardan biriydi. Onunla en büyük akşam eğlencemiz. Aralık ayıydı. Beklemekle geçecek koca bir kışın başlangıcı...

-&

Bir öğlen, yine evde annemin dönüşünü beklerken, salonun en baş köşesinde duran, annemle babamın evlilik zamanından kalma, evliliğin kanıtı gibi özenle korunan vitrinin eskimiş, kırık dökük ve bu yüzden dakikalarca uğraşarak açtığım çekmecelerini kurcalamaya başladım. Fotoğrafların olduğu fermuarı yırtık gri çantayı açıp içinden onunla birlikte çekildiğimiz fotoğrafları ayırarak koltuğa oturdum. Her kış bana kocaman bir kardan adam yapar ve “bu eriyene kadar döneceğim” diyerek giderdi. Önceleri kardan adamın erimesiyle dönmesini çok beklemiş, sonraları her seferinde bir dahaki kış döndüğü için onu sadece kışları beklemeye almıştım. Her kış başında yine gelir birkaç hafta kalır ve bana kardan adamımı yapıp giderdi. Oysa iki kıştır hiç gelmemişti.

Bütün bunları düşünerek fotoğraflara bakarken gözyaşlarımı tutamadım. Bir yandan ağlıyor öbür yandan baktığım fotoğrafları hışımla yan taraftaki koltuğa fırlatıyordum. Gelmeysiye üzüldüğüm kadar hiddetleniyordum da. Aynı fotoğraflara dördüncü kez, eski bir filmi yeniden seyrederek gibi, bakıyordum ki, o sırada annem büyük bir mutlulukla içeriye girdi. Gözleri ıslı ıslıldı. Hatırlıyorum dört ya da beş yıl önce işe alındığımı öğrendiğinden beri neredeyse hiç bu kadar mutlu görmemiştim onu. Tam bana mutlu haberi verecekken yerdeki fotoğrafları ve ağlamaktan kızarmış, kısılmış gözlerimi görünce bütün söyleyecekleri boğazına düğümlenerek yanı başıma gelip yere oturdu, bir eliyle fotoğrafları tuttuğum elimi tutup diğer eliyle gözlerimi sildi. Bana hiçbir şey söylemedi. Kısa bir süre öylece durduktan sonra, onun şefkat dolu ve şaşkın gözlerine baktıkça biraz toparlanmıştım. Annem fotoğrafları toparlayıp yerine koyarken dışarıya çıkıp evin karşısındaki çocuk parkında duran boş salıncakları seyrettim. Bu kez yalnızca seyrettim. Kendimi çok yorgun ve güçsüz hissediyordum. Tath bir acıdan zevk almak gibi, boş bir parkın hüznünü seyretmek garip bir zevk de veriyordu.

Annem bir süre sonra mutlu haberi vermek ve birazda üzüntümü unutturmak için beni yanına çağırarak “sana bir müjdem var” dedi. “Gidiyoruz”. Şaşkınlıktan olsa gerek, birden bire bağırarak “nereye” dedim. Annem sevindiğini

sanmış olacak ki “müjde olum, babanın yanına taşıyoruz” diyerek boynuma sarıldı. Donakalmıştım. Söyleyecek bir şey bulamıyor annemin beni saran ellerinin ve sevinçle başımı öpen dudaklarının arasında ellerimi iki yana bırakmış cansız bir insan gibi durup, gideceğimizi, burayı terk edeceğimizi düşünüyordum. Umudu ya da umutsuzluğu da...

Babam bir banka memuruydu. Bir yıl önce tayin olmuş Manisa’ya gitmişti. Maddi imkansızlıklardan ötürü de giderken bizi yanında götürmemişti. İstasyondan trene bindirirken, kafamda babamla özdeşleştirdiğim mavi takım elbisesinin içinde, onu ilk defa bu kadar üzgün ve çaresiz görmüş ve gidişine çok üzülmüştüm. Beni koltukaltlarımdan havaya kaldırıp anlımdan öperek “merak etme oğlum yakında sizi de yanıma alacağım” diyerek istasyon şefinin dudaklarının arasında sanki yapışık gibi duran, kulakları tırmalayan, çığlığa benzettiğim düdüğün sesiyle öylece gitmişti. Annem, o gün bütün gece bana babamdan bahsetmişti. Nasıl ve ne zaman tanıştıklarından, mektuplardan, gizli gizli buluşmalarından, evlendiklerinde, yalnızca üç-dört parça eşyayla bilmedikleri bir kentin ortasında kalakalmalarından.

Bu ayrılık üçümüz için de beklenmedik bir zamanda gelmiş ve hepimizi çok üzmüştü. Şimdi onun yanına gidecektik eski günlerdeki gibi yine hep beraber olacaktık. Buna sevinmemek mümkün değildi. Fakat o müthiş soru aklımda korkunç bir çaresizlikle belirliyordu.

Hüzün ve sevinçi aynı anda yaşamanın ve ikisi arasındaki tuhaf yerde kalakalmanın şaşkınlığıyla irkilerek, annemi omuzlarından yavaşça geriye itip “peki o n’olacak” dedim. Geldiğinde bizi bulamazsa diye endişelenmişim. Çünkü gelecekti, gelmeliydi. Kardan adamı düşünüyordum. Mutlaka kışın gelmeliydi. Her kış üzerinde mandalina kabukları yaktığımız sobayı da yanımıza alarak, mandalina kokularını, çocuk parkını, bende bir özlemde çok bir tutku olan bu beklemek telaşını burada bırakarak gitmeliydik. Annem biliyordu, geleceğine dair umudum da burada kalacaktı. Gitmek bu yüzden de en iyisiydi. Peki ya o? Oysa ben o salıncakları

bağlı oldukları demirlerin üzerinde en azından bir tur bile döndüremeden, onun bir kez daha sokağın başından ellerini açmış bana doğru koştuğunu göremeden buradan gideceğime inanamıyordum. Ağlayarak “ ya bizi bulamazsa” dedim. Burada olmayan, gelmeyen birini terk etmek üzereydim.

Ensemden tutup yavaşça kendine çekti, başımı göğsüne yaslayarak ağlamaklı bir sesle; “Unut” dedi annem. Parklarda, pencere kenarlarında ekmek kırıntıları toplayan güvercinler gibi gezinirken saçlarımda yaşlı eli; “Unut çocuğum bu kışta gelmeyecek o, Hiç değilse bir daha ki kışa kadar unut”...

Ürperiş

İKRAM GÜNEŞ

Tüm kentler,
Tüm yollar,
Uğultulu ve de sisli...
Kurulur mahkemeler,
Verilir fermanlar sorgusuz
ve de sualsiz.

Üşür tenim,
Haykırır dizelerim.
Hükümünü yitirir vefa.
Baş uzatır fermanدارlar.
Ve ölüm kokar,
Ve ölüm kusar tüm
viddansızlar...

Kudurur denizler,
Azar dalgalar,
Sığınacak liman arar,
O esmer,
O kumral tüm çocuklar...

Çevirir dört yanımı(zı) iğrenç
mahlukatlar.
Prangalar vurulur beyinlere.
Esir alınır düşler.
Dipçikler vurulur şaire.
Kurşun sıkılır şaire.
Bağı çözülür,
Ar damarı yırtılır hayatın.
İnsanlar,
Ve insanlar...

Yapraklarını döker tüm
umutlar.

Yarınlar neşter vurulur.
Bahar boğazlanır...
Kan kaybeder
Ve asminler.
Ve gelincikler.
Ve menekşeler...

Ölüm...
O soğuk,
O boğuk,
O dönük ölüm,
Göz kırpar,
Yaşanmamış baharlara...

Aydınlık yaklaşmaz afaki
gecelere.
Viraneye dönüşür bakışlar.
Enkazlar...
Yığınlar...

Makberde aranmaz
makbul-ler.
Na-makbuldür gelen
tüm zulümler.
Yetim kalır masumiyetler.
Hor görülür çocuksu sevinçler.
Sığmaz olur bedenler ruha.
Kaşına sürgünler sürülür
ezgilein...

Soğuklar kuşatmış,
Dağların kehkülünü.

Yoruluruz,
Donarız,
Buz kesiliriz arsız soğuğa.
Ötekiye çıkar adımız.
Kaçakçıya,
Eşkiyaya...
Döner başımız,
Devriliriz bir fidan gibi.
Ve bir cigaralık nefes olur
yaşam...

Fecrin doğuşu gelmez
bir türlü.

Naralar atar
Ayyaşlar,
Sapkınlar,
Vede sapıklar...

Yenik düşer kavgasında
tüm mertler.
İhanet susmak bilmez,
Yenilmek nedir bilmez,
Ve boy gösterir durmadan
ihaneçiler...

Ve yarım kalır
Ve eksik kalır
Ve üşür
Ve yetim kalır
Sevda,
Umut,
Şiir...

Cansever’de Dramatik Monolog Düşüncesi

MURAT DEVRİM DİRLİKYAPAN

Edip Cansever’in ortaöğretim yıllarından beri dünya edebiyatıyla yakından ilgilendiği, bazı yakın arkadaşları tarafından zaman zaman ifade edilen bir bilgidir. Cansever, 1977’de yayımlanan “Yaşam Öyküsü” başlıklı yazısında bunu kendisi de dile getirir. Örneğin, bu yazıda 1940’lı yıllara denk düşen lise yıllarını anlatırken şu açıklamalarda bulunur:

Ekme karnesi ve karartma yılları.. İstanbul Erkek Lisesi’nde okuyorum. [...] Artık “Bab-ı âli” ile komşuyuz. Akşamüstleri okuldan çıkınca “Yokuşu” iniyorum çoğu kez. Marmara, ABC, ve Yokuş kitap evleri.. Yeni şiir akımını dikkatle, tutkuyla izliyorum. Tabii öykü kitaplarını ve romanları da. Milli Eğitim Bakanlığı yayınlarını da hiç mi hiç kaçırmıyorum. Yunan, Latin klasikleriyle 19. Yüzyıl Rus edebiyatı beni iyiden iyiye sarıyor. Çehov ve Dostoyevski başucu yazarlarım. Türkiye’deki özgürlüksüzlüğü ve yoğun baskıyı duyuyor, bilinçli bir senteze varmak için edebiyat dışı kitaplar arıyorum. Altın Zincir, Kadın ve Sosyalizm (sanırım Sabiha Sertel’in çevirisi olacak), Diyalektik Materyalizm, Sosyalizm ve Sosyal Mücadelelerin Umumi Tarihi, Nâzım’dan bir iki oyun ve ilk şiir kitaplarından bir ikisini bulabildiğimi anımsıyorum.

Eğitim Basımevi tarafından Hasan Âli Yücel’in öncülüğüyle eski Yunan edebiyatının en önemli yapıtları ilk kez Türkçeye çevrilmiştir. Tezin ilgili

bölümlerinde de ortaya konacağı gibi, Cansever şiirinin kaynakları arasında eski Yunan edebiyatının, özellikle de tragedyaaların önemli bir yeri vardır. Cansever’in “dramatik”le ilk tanışması bu yayınlar sayesinde olmuştur.

Edip Cansever’in yakın arkadaşlarından Ahmet Oktay, 1986’da yayımlanan “Şairin Kanı” başlıklı yazısında Cansever’in kaynaklarını “düşünsel”, “şiişsel” ve “toplumsal / siyasal” olmak üzere üç kısma ayırır ve şiirsel kaynaklar olarak “Anglo-sakson şiiri” ile “Yenilikçi ve Varoluşçu yazın”dan söz eder:

“Edip Cansever’in dramatik monoloğa yönelmesinin bir nedeni T. S. Eliot’tan etkilenmesi ise, diğer nedeni de onun çok sesli bir şiire ulaşmaya yönelik arayışdır.”

Kara Zambak Literair Tijdschrift

A) Anglo-sakson şiiri: Türk şiirinin daha çok Fransız şiirinden etkilendiği biliniyor. Ancak 1958’lerde İngiliz ve Amerikan şiirinin modern örnekleri ile tanışılmış ve bu tanışma hemen her şairde bazı değişimlere yol açmıştır.

Edip Cansever’in, özellikle T. S. Eliot’un şiirinden etkilendiğini söyleyebileceğimizi sanıyorum. Yalnız bu etkinin daha çok biçime ilişkin olduğunu da sanıyorum. Eliot’un belli oranda öykülemeye yaslanan biçiminde, Cansever kendi içeriğinin dışlaştırılması açısından uygun bir yol bulmuştu.

B) Yenilikçi ve Varoluşçu yazın: Edip Cansever’in şiiri her zaman tüm dünya yazınının içinde oluşmuştur denebilir. Öteki metinler her zaman ilgisini çekmiştir Edip’in. Özellikle Kafka ve Beckett, Faulkner ve Woolf, son yıllarda da Canetti ve Marquez.

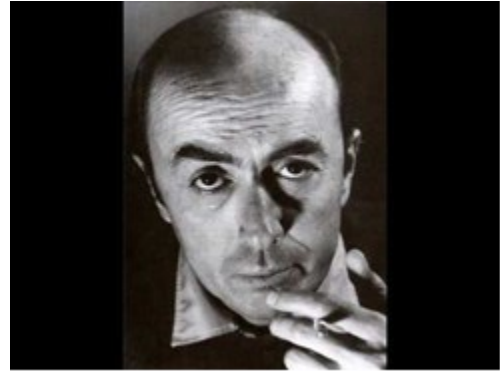
Cansever şiirinde çoğunlukla üstü örtülü bir şekilde yer alan göndermeler dikkate alındığında bu kaynaklara çok daha fazlasını eklemek

“Tek sesli şiirden çok sesli bir şiire yönelmek gerektiğini, bunun içinse en kapsamlı ölçünün mısralık değil, akıl olacağını savunmaktadır.”

gerekecektir. Ancak, Oktay’ın belirttiği adlar arasında T. S. Eliot’ın ayrı bir önemi vardır. Cansever, birçok söyleşisinde Eliot’ın adını, özellikle “nesnel bağlaşıklık” kavramıyla ilgili olarak sıklıkla anmıştır. “Şiire nesneler aracılığıyla bir dekor hazırlama” ya da “insanın doğal göstergesi olan nesneleri didik didik etme” gibi

ifadelerle dile getirdiği bu kavramı şiirlerinde de başarıyla uygulamıştır. Dramatik monolog tarzını da Eliot’ın şiirlerinden etkilenecek benimsediği söylenebilir. Özdemir İnce, bir yazısında buna değinmiş ve “dramatik öğe”nin Cansever şiirine Pazar Postası döneminden itibaren çevirileri yayımlanmaya başlayan T. S. Eliot şiirleriyle girdiğini belirtmiştir. Ancak, İnce’ye göre

Cansever, Eliot’ın sıklıkla başvurduğu metinler arası ilişkilere yer vermemiştir: “T. S. Eliot’un başta Çorak Ülke [İng. The Waste Land] olmak üzere öteki dramatik yapıları şiirlerinde görülen göndermeler, alıntılar, anırtırmalar ve parodiler (genel olarak metinler arası ilişkiler) Cansever’in şiirinde yöntem olarak kullanılmaz”. Cansever’in başka yapıtlara gönderme yapmadığı ya da metinler arası ilişkilere sıcak bakmadığı, Cansever hakkındaki, başka yazarlarca da ifade edilen, genel kanılardan biridir. Oysa, tezin ilgili bölümlerinde de ele alınacağı gibi, Cansever şiirinin arkasında zengin bir kültür birikimi vardır ve bir yakın okuma süreci bu göndermelerin birçoğunu açığa çıkarabilmektedir.

Edip Cansever’in dramatik monoloğa yönelmesinin bir nedeni T. S. Eliot’tan etkilenmesi ise, diğer nedeni de onun çok sesli bir şiire ulaşmaya yönelik arayışıdır. 1964’te yayımlanan ve edebiyat dergilerinde önemli tartışmalara yol açan “Tek Sesli Şiirden Çok Sesli Şiire” başlıklı yazısı, bu arayışın bir ifadesi olarak görülebilir. Cansever, bu yazıda “mısra işlevini yitirdi” diyerek Türk şiirinde geleneksel bir ağırlığı olan mısralı tutumu eleştirmekte, bu tutumun “insanı, insanla gelen en çağdaş sorunları karşılayamadığını” düşünmektedir. Tek sesli şiirden çok sesli bir şiire yönelmek gerektiğini, bunun içinse en kapsamlı ölçünün mısralık değil, akıl olacağını savunmaktadır. Akıl ölçü yapmaya giden yolu ise şu şekilde anlatmaktadır:

Yapacağı işin bilincine varmış ozanlar kabına sığamıyor artık. Hiç değilse zorlanıyor şiir, seçkin,

soy bir anlatım yolu bulmak için savaşıyor. Örneğin cümleler parçalanıyor; söze yeni bir devinim katılıyor böylelikle. Bir bakıma cümle tavrı takınıyor, insanlaşıyor. Derken bir satır başı, bir parantez, bir diyalog... Bakıyorsunuz düzyazıya geçmiş ozan; anlatıyor, açıyor, anlamı genişletip yoğunlaştırıyor. Mısra yerine devinim, mısrayı ölçü yapmak yerine usu ölçü yapmak!

Cansever'in çok sesli şiir yaratma düşüncesi, düzyazı türlerden yararlanmayı da gerekli kılmış, birçok yazısında ve söyleşisinde şair, şiirin olanaklarını genişlettiği ölçüde düzyazıdan kaçınmamak gerektiğini savunmuştur. 1985 yılında Broy dergisinde yayımlanan ve son söyleşilerinden biri olan "Şiir Üstüne Söyleşi Notları"nda da bu konuya değinmiştir:

"Şair kendi özel kişiliğini şiirinin ardında gizlemesini iyi bilmelidir"

Bütün sanatların şiire, şiirin de bütün sanatlara katkısı vardır elbette. Örneğin, Oteller Kenti'nin "Sera Oteli" bölümündeki düzyazısal şiirler dikkatle okunduğunda görülecektir ki, dizelerden daha yoğun bir dizeler biresimi ön plana geçmektedir. Bu böyleyse, bir düzyazı örtüsü, bir düzyazı dokusu şiiri çerçevelemiyor, bunaltmıyor, onun özgür yapısını kısıtlamıyor demektir.

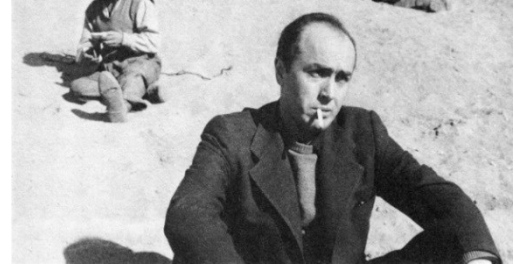
Uzun şiirlerimdeki öykü ögesine gelince, öyküden çok bir "anlatma" söz konusudur burada da. Ayrıca her şiir önünde sonunda (az ya da çok) bir "anlatma" değilse nedir?

Ekleyeyim: Sait Faik'in "Hişt Hişt" öyküsünde ne kadar şiir varsa, benim şiirlerimde de o kadar öykü vardır. Diyebilirim ki, bütün sanatsal türler, şiirin potasında eriyebildiğince, şiirin doğal gereçleridir.

Aynı söyleşide Cansever, şiirindeki karakterler ile şairin kişiliği arasındaki ilişkiyi ise şu şekilde ifade eder: "Şiirlerimdeki kişiler satranç taşlarına benzerler. Onlar, düşsel ya da gerçek, bende olup bitenlerin toplamıdır olsalar.

Gene de... Şair kendi özel kişiliğini şiirinin ardında gizlemesini iyi bilmelidir". Bu görüşler, Eliot'ın yukarıda ele aldığımız "Şiirin Üç Farklı Sesi" başlıklı yazısındaki

düşüncelerle büyük ölçüde örtüşmektedir. Dramatik monologda anlatıcının sesi ile şairin sesi arasında bir mesafenin kurulması önemlidir; ancak, bir anlatıcı aracılığıyla da olsa konuşanın şair olduğunu gösteren kimi işaretler vardır. Bu, yalnızca üçüncü sesin değil, üç sesin de bir arada duyulması anlamına gelir. Cansever'in dramatik monolog tarzı içinde zaman zaman ortaya çıkan lirik anlatımı ve şiirlerin bazı bölümlerinde yer alan şairin sesi de bu bağlamda değerli

endirilmelidir. Aynı söyleşide şair, James Joyce'un "Lirigi söyleyen kimse, kendi duygulanışının bilincinden çok, duygu anının bilincindedir" düşüncesinden hareket ederek "Güzellik düşündürücüdür. Bu yüzden de lirizmle hiçbir ilişkim olmadı diyebilirim" (66) görüşünü savunur. Bu düşünce, lirik şiiri "duygusal şiir" ya da "aşk şiiri"ne eşitleyen indirgemeci tanımlardan kaynaklanmaktadır. Oysa, Melih Cevdet Anday'ın bir söyleşisinde belirttiği gibi lirik şiir, "düşünsel" de olabilir:

Çeşitli kullanımlarını bir yana bırakırsak, lirik şiir, şairin kendi ağzından konuştuğu şiir, daha açarsak, kendini anlattığı şiirdir. Ama sizin deyişinizle "düşünsel şiir" in karşıtı değildir. Kendi ağzından konuşan şair, düşünsel olana neden yönelmesin! [...] Yani şair kendini kapıp koyuverdi mi lirik olacak, ne dediğine, nasıl dediğine dikkat edince ise "düşünsel" nitemini hak edecek... Yanlış buradadır. Şiir bir hesap, kitap işidir, kendini kapıp koyuvermeye gelmez.

Bir başka deyişle, duygularla da, düşüncelerle de yazılmaz şiir, onun baş koşulu, sağlam bir yapıyı oluşturmaktır. Duygu da, düşünce de bundan sonra ortaya çıkar. Hatta bunu şair de, okurları ile birlikte çıkarır. Besteciler, mimarlar örnek alınmalıdır bu konuda; liriklik eğer duygululuk sanılıyorsa tümünden yanlıştır bu. Bestecinin, mimarın duygulanmaya vakti yoktur ki! ("Ben Belki de Duyguculuğa...").

"Edip Cansever'de dramatik monoluğun en temel özelliği, mitolojiye ya da tarihe değil toplumsal yaşamdaki çelişkilere ve çatışmaya dayanma-sıdır."

Edip Cansever'in dramatik monologa yönelmesinin en önemli nedenlerinden biri de, bu türün onun dünyaya bakışıyla örtüşen bir yanı olmasıdır. Cansever'in 1963'te yayımlanan "Şiiri Bölmek" başlıklı yazısı, en başta şairin dramatik monoluğu yalnızca biçimsel bir deneme olarak

görmediğini ortaya koymaktadır. Bu yazısında Cansever, modern dünyada insanın gündelik edimlerini yerini getirirken kılıktan kılığa girdiğini, çeşitli rollere bölündüğünü ifade eder. "İnancımızı soyutlayan eylemlerle değil de, ancak bize uygun buldukları düzenlerden birini seçmekle biçimleniyoruz" diyen Cansever, hep birilerine ya da bir şeylere "göre" yaşadığımızı, bunun sonucunda ise giderek kişiliğimizi yitirdiğimizi vurgular. Cansever'e göre bu rollerden sıyrılıp kendi öz varlığımızla tanışmak, çoğu kez karmaşık, çözülmez bir problem olmaktadır. Yaşadığımız "toplumsal çatı altında, bir yalnızlık anıtı"na

dönüştüğümüzü belirten Cansever'e göre, bu bölünmüş bireyi şiire aktarabilmek için şiiri de bölmek, dramatik bir şiire yönelmek gerekecektir: Öyleyse bu ikili ben'i, daha doğrusu bölüne bölüne ayrıcalığını, kimliğini yitirmekte olan ben'i şiire aktarmak, ona bir etkinlik kazandırmak istiyorsak, eninde sonunda dramatik bir şiire yönelmemiz gerekecektir. Gerçekte korkunç bir dramı sürdürmekteyiz çünkü. İşlevini tamamlamış bir gizemciliğin yerine, gene toplumun üst katlarında yer alan toplumsal - ekonomik bazı güçler, bu güçlere bağlı kurullar, sinen ya da başkaldıran; sayan ya da değerlenmeye doğru atılan; tutsaklığı ya da yok olmayı kabullenen bir yığın varoluş biçimi yaratıyor. Çoğu zaman da olumluyla olumsuz birlikte ya da çelişe çelişe yaşıyor insanoğlunda. [...] Bu durumda bölmek gerekiyor şiiri. Bir birey olarak neyiz? Bunu bilinceye ya da bilme olanaklarını edininceye kadar bölmeliyiz şiirimizi. Tıpkı yaşamamızda olduğu gibi: bir yanda yaslarımız acılarımız; öte yanda inancımız, umudumuz, direncimiz.

"Liriği söyleyen kimse, kendi duygulanışının bilincinden çok, duygu anının bilincindedir"

Bu düşünceler, Cansever'in şiiri neden anlatıcılara böldüğünü ve dramatik bir şiire yöneldiğini açık bir şekilde göstermektedir. Dramatik monologda anlatıcılar, şairin konuşturduğu maskelerdir. Nitekim şair de, modern yaşam içindeki herhangi bir insan gibi, çeşitli toplumsal rollere bölünmek, birtakım maskelerle yaşamak zorunda kalabilir.

Edip Cansever'de dramatik monoluğun en temel özelliği, mitolojiye ya da tarihe değil toplumsal yaşamdaki çelişkilere ve çatışmaya dayanmasıdır. Onun şiirlerinde karakterler, Browning'in ya da Eliot'un bazı şiirlerinde olduğu gibi tarihsel metinlerden ya da mitolojik öykülerden seçilmezler; İstanbul'un sokaklarından, meyhanelerinden ya da otellerinden şiire taşınırlar. Çoğu, çevreleriyle uyumsuz, bazen kişilik yapısıyla bazen de toplumsal roller açısından bölünmüş, kendisini gerçekleştirmenin ya da kendisi olarak var olmanın yollarını arayan, direnme ile boyun eğme arasında gidip gelen kişilerdir. Bu kişiler

arasında çoğunlukla eşcinseller, iktidarsızlar, alkolikler, fahişeler ya da ölü seviciler gibi

toplumun en marjinal kısmında yer alanlar vardır. Toplum tarafından itilmiş, hem topluma hem kendilerine yabancılaşmışlardır. Birçoğu, hem fiziksel özellikleriyle hem de toplumsal konumları ya da meslekleri itibarıyla şairden farklılığı kolayca ayırt edilebilen karakterlerdir. Ancak, Edip Cansever’de dramatik monoluğun belirgin özelliklerinden biri de şairin varlığıdır. Cansever’in bir söyleşide “Umutsuzlar Parkı”na ilişkin olarak ifade ettiği şu düşünce, onun dramatik monoluğa ilişkin tavrını belirleyen önemli bir görüştür: “[Umutsuzlar Parkı,] bağlantılarını yitirmiş insanlara yanıtlar hazırlıyor bir bakıma. Onlara karşı çıkarak değil, aynı durum

içinde onlara katılarak” (“Umutsuzlar Parkında Bir Umutlu...”. Umutsuzlar Parkı ve Nerde Antigone kitaplarında anlatıcılar birbirlerinden net bir şekilde ayrılmamışlardır. Dolayısıyla şair de onların arasında biridir. Tragedyalar’la birlikte ise hem karakterler adları ve özellikleriyle daha da netleşir, hem de şairin onlarla karışması azalır; ancak hiçbir zaman bütünüyle ortadan kalkmaz. “Ben Ruhi Bey Nasılım” gibi bazı kitaplarında ise şairin kendi sesi olarak kadroya özellikle katılır. Cansever’in dramatik monologlarında mitolojik öge, bir karakter olarak değil bir imge olarak vardır. Bunlardan en önemlisi olan Phoenix, Cansever’in neredeyse tüm uzun şiirlerinin temelinde yatar. Phoenix, 500 yılda bir kendini ateşe atan ve küllerinden yeniden doğarak kendini yenileyen Anka kuşudur. Umutsuzlar Parkı’ndaki anlatıcılardan biri, “bir yığın ölüden” geldiğini söyler. Çağrılmayan Yakup’ta yer alan bir anlatıcı,

“düzlük”le savaşı ve her defasında “yeniden” yenilir. Ben Ruhi Bey Nasılım’da ilk kez bir karakter ölümlerini gömmeyi başarır ve yeniden doğumun mutlu sürecini yaşar. Oteller Kenti’ndeki bir anlatıcının küllerinden ise ilk kez kendisi değil bir başkası doğar. Bu yönüyle bakıldığında Cansever’in dramatik monologları, bir bakıma Phoenix’in evrimidir. Phoenix, sanki her kitapla birlikte yeniden üretilir ve her üretilişinde ona yeni bir öge katılır.

Edip Cansever’in şiirlerinin önemli bir kısmını antikacı dükkânında yazdığı düşünülürse, Phoenix imgesinin onun yaşamıyla da örtüştüğü görülecektir. Antikacı dükkânındaki eşyalar, kullanılmış ve terk edilmiş, ancak yeniden kullanılmak için sahibini bekleyen nesnelerdir. Eski sahipleri için küllenmiş olsalar da, yeni sahiplerinin elinde bir Phoenix gibi yeniden doğacaklardır. Bu eşyalar için antikacı dükkânı, “Her bitişi bir başlangıca ekleyen” (354) bir “otel” gibidir ve ilgili bölümlerde ele alınacağı gibi, Cansever’in ölümün yaşamı beslediğine dair düşünceleriyle de doğrudan ilişkilidir.

Kaynakça:

"Phoenix'in Evrimi: Edip Cansever'de Dramatik Monolo" başlıklı doktora tezi, Türk Edebiyatı Bölümü./ "Şiir Üstüne Söyleşi Notları". Cansever, Gül Dönüyor Avucumda./ "Şiiri Bölmek". Yeni İnsan 8 (Ağustos 1963)/ "Tek Sesli Şiirden Çok Sesli Şiire". Cansever, Gül Dönüyor Avucumda./ "Umutsuzlar Parkında Bir Umutlu ile Konuşma". Söyleşiyi yapan: Asım Bezirci. Cansever, Gül Dönüyor Avucumda./ "Dramatic Monologue". The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory. Ed. J. A. Cuddon ve C. E. Preston. Londra: Penguin Books./ "Şairin Kanı". Cansever, Gül Dönüyor Avucumda./ Önce, Özdemir. "Edip Cansever: Yani O Kendine Sürgün Olan". Tabula Rasa. İstanbul: Can Yayınları, 1992./ Howe, Elisabeth A. "Dramatik Monolog Nedir?" Çev. Serhat Eoğlu. Atlılar 3 (Mayıs-Haziran 2000)/ "Şairin Seyir Defteri". O Ben ki: Edip Cansever. Haz. Yalçın Armağan. İstanbul: Alkım Yayınları, 2005.

Kemal Siyahhan: HAMAL

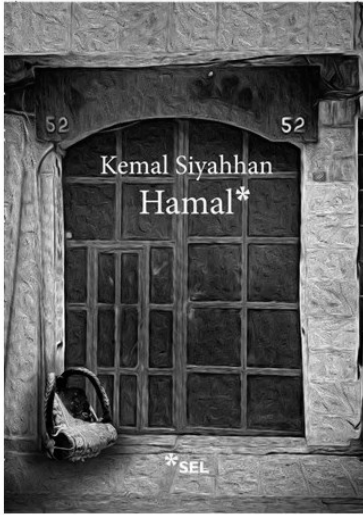

KEMAL ALBAYRAK

Önünde hamalların kullandığı semerle koca bir han kapısının resmedildiği kapak arkasında mütevazı bir yazı ile sunulmuş roman. Yazı geçmişi köklü olan biri için diğer romanlarında da görülen sade tanıtımın yazarın kendi tercihi olduğunu sanıyorum.

Ben diliyle ve şimdiki zamanla yazılan roman insanı, yaşanılanların gerçek olduğuna ve yazarın yaşadığına inandırıyor. Öyle ki Kemal Siyahhan'la ilk buluşmamızda Hamal için "Otobiyografik bir roman mı?" demekten kendimi alıkoyamıyorum, o da neşeli babacan tavrıyla "Hayır, ama muhakkak yaşayıp gördüğümüzden, tanıdığımız ağabeylerimizin yaşantılarından esintiler var." diyor. Kendisi halen dükkanında kumaşların arasında çalışırken misafiri olduğum dükkanda adeta romanın içinde yaşadım.

Roman yakın dönemi anlattığı için de yaşantımızın her alanındaki sorunlara değinebiliyor. Çalışma hayatımız, para politika-

larımız, değişen mimarimiz, tarihimiz, aile yapımız ve inançlarımız toplumun her sınıfından insanın görüşleri düşünülerek tarafsızca yakın aktarılmış. İnişler ve çıkışlarla dolu yaşamın sorgulandığı kitapta birçok sürpriz de okuru beklemekte, kâh Hollanda'da, kâh Petersburg'ta, kah Darülaceze'de bulabiliyor insan kendini. Gezi yazısı tadında bölümler de içeren yazılarla dar bir coğrafyadan kurtarıyor ve kurgunun sağlam temeller üzerinde yükselmesini sağlıyor.

"Işıklara rağmen gece karanlık. Gece dipsiz kuyuya girmişçesine endişe veriyor"

Baş kahramanımız Muharrem altmışlı yaşlarda dini bütün yaşamaya çalışan sağlıklı zengin bir iş adamıdır. Babasından miras kalan inançları, hayata bakışı, hatta onun isteğiyle ne olup bittiğini anlamadığı evliliği de babasının eseridir. "Işıklara rağmen gece karanlık. Gece dipsiz kuyuya girmişçesine endişe veriyor. Geceler hep kâbusum olurdu. Çocukken geceleri hep altıma kaçırdım. Korkudandı. Babamın anlattığı cehennem korkusundan." Evde tek sığınağı, karısının ve sağlıklı olan iki kızının istemediği ama annesinin ahrette kurtuluşu olacağına inandırdığı Cennet adındaki engelli kızıdır. Engelli bir evlada sahip olmanın duygusal çatışmalarını anlatı boyunca hissettirecek nadir sayılabilecek eserlerdendir. "Aramızdaki sevgi öylesine güçlü ki yatağında adeta zıplattıyor onu. Konuşmaya bile gerek kalmadan sımsıkı sarılıyorum. Karşılıklı gözyaşlarımızı tutamıyoruz. İçimden en büyük dua sevgidir diyorum." Para hırslının gözleri bürüdüğü sadece almaya odaklı aile bireylerinin sevgi ve saygıdan uzaklaştıklarını çok geç anlayacaktır Muharrem. Maddi bir kuvvet olarak her dar anında kurtarıcısı dinin kutsal temsilcisi sayılacak

tespih olur ve romanda sıkça kahramanın Cennetten sonraki korunağıdır: “Tespihleri ipe dizerken onlara yüklediğim duaların sayısını bile unuttum. Bu günahlarımdan arınma sürecinin dışında kararsızlık ve çaresizlik içinde debelenirken hiç beklemediğim şekilde Sadi'den telefon alıyorum.” İlkokuldan beri görmediği çocukluğunda onu kıskanan arkadaşı Sadi şöretli, emekli bir gazetecidir. Kendisiyle Sultanhamam hakkında söyleşi yapmak isterken iki dost ayrılmaz ikili olurlar. Sadi'yle hayatının eksikliklerinin farkına varan iç hesaplaşmaları artan Muharrem'in özgürleşme isteği artar, yaşamı değişmeye başlar. Aslında o ana dek hayatından memnun olmadığını, hatta hiç yaşamadığını kabullenir ve sırtındaki yükü atıp dini, sosyal ve ahlaki açıdan onunla hiç uyuşmayan Sadi ile görüşmeye ve karşılıklı dert ortaklığına devam eder. Hollanda gezisinden sonra Petersburg'a da beraber giderler.

“Ben diliyle ve şimdiki zamanla yazılan roman insanı, yaşanılanların gerçek olduğuna ve yazarın yaşadığına inandırıyor.”

Muharrem çıkmaza girmiştir, karısının yorduğu yorgun ruhu arayışa girer. Sadi'nin Rüveyda ile yaşadığı hayata imrenirken Petersburg'ta aradığı sevdayı Rus güzeli Polina'da bulacağına inanmaya başlıyor. Önce geçmişine dönüyor sonra Polina ile eşini karşılaştırıyor: “Bahriye'yle evlendikten sonra sürekli benimle didişmesi, üretkenlikten uzak yıpratıcı konumu, her sözüün ardından kabus gibi üzerime çökmesine ne demeliyim? Kısa süren ve zihnimi meşgul eden o kötü düşlerden sonra Polina'nın güzel sesiyle uyanıyorum.”

Öyle aşık oluyor ki Petersburg için söylenen sözleri Polina için eş değer buluyor: “Yığınla şairin, kuzey gecelerimizi göklere çıkarıp tasvir etmekte kullandığı sözcükler yetersiz kaldı. Hiçbiri Neva üstünde yatan bu esrarlı, düşünce ve hayat dolu sessizliği şiirlerine yansıtmıyor...” Rüveyda'nın ve Sadi'nin uyarılarına rağmen Polina'yla olan münasebetini sürdüren Muharrem sıkça yaşanan Rus gelin hikayesinin kahramanı oluyor ve sevmenin mutlu olmak için yeterli olmadığını

anlıyor. “Sevmek her koşulda insanın ruh haline ilaç olmuyor, sevgi süreç içinde kendini biriktiren sonrasında kabus gibi üzerine de çökebiliyor.”

Sultanhamam'ın kurallarını bilmesine rağmen özel hayatıyla yorgun düşen Muharrem her anlamda çöküşü yaşıyor. Kuralları babasından, Yahudi ustasından ve Turhan ustadan verilen öğütlerle öğreniyoruz: “İlk patronumun sözlerini dün gibi hatırlıyorum. ‘Tüccar kâr için aldığından zarar için sattığından dönmeyendir. Namuslu, izzetinefis sahibi, kendisiyle barışık adama denir tüccar. Bunları kafana mih gibi çak’ demişti. ‘Malı sattın, fiyat yükseldi; müşteriye vermiyorum demeyeceksin, dönmeyeceksin sözünden...’ Her düşüş bizi eski mekanlara, Muharrem'in çocukluğuna, baba evine, lüks mekanlardan sade, yerlere herkesin dolaştığı ortak alanlara götürür. Zengin biri olarak yaşayan ama çekirdekten yetişen ‘hamal’ olarak işe başlayan Muharrem Bey geçmişte yaşadıklarını unutmaz. Başına gelen musibetlerde düşüşlerde günahkarlığın vebalini taşır. İnsanların değer yargılarını eşyalar, markalar üzerinden okura aktarır. “Aşağı inip esnaf lokantalarından birinde soluğu alıyorum. Bu tür lokantalara ne zamandan beridir girmedim. Garson garipsiyor beni. Giysilerime bakan garsona içimden, aldanma aslında Safder'in oğluyum diyorum. Bundan sonra ‘Haddini Bilen Muharrem’ koyacağım.”

İnişli çıkışlı yaşamının her anında yeniden anlam kazanan hayatını da farklı pencerelerden okura sunar: “Hayat sonsuza uzanan kısacık bir süreç. Hayat acınası bir gülümseyiş. Hayat yatağa başını koyduğunda gerçeği fısıldayan bir rüya.”

“Kendime sorduğum sorulardan biri de şu, bir çanak çorba, bir parça ekmek, bir bardak su. Hayat bu denli kolayken ölesiye didinip biriktirip diğer tarafın cehenneminde yer ayırtmak hiç de akıllıca değil.”

Romanın her anında beklenti ve ümit yine de vardır. Hastaneden, uçuruma götüren bozgunlara dükkanı emanet ettiği Necdet'in ihanetine rağmen umut kendini gösterir, en yakınından göremediği

şefkati Ahmet adında bir akrabadan yahut eski bir patrondan görebilir. “Yeni sayfalar açılacak. Hayata dair yeni sözler yazılacak o sayfaya. Mutluluklar, hüznler, özelemler, sıkıştırılacak satır aralarına. Bazen kalemin ucu körelecek, bazen de kırılacak. Sonunda sayfalar bir gün dolacak...”

“Sevgi süreç içinde kendini biriktirirken sonrasında kabus gibi üzerine de çökebiliyor.”

Kitap iş dünyasının sırlarını, top kumaşlarının, muhasebe defterlerinin, çeklerin arasından

İzmir'in Güvercinleri

Gerdanında yer eden
zümrüt yeşili tüylerini,
takıların en pahalısını taşırçasına
bir edayla havalandırır
şehrmin güvercini.
Ve takınarak o daimi zarafetini
kanat çırpıp ufka doğru
göstermek istercesine güzelliğini.

Ekim Güneşi

Parıldıyordu Ekim güneşi
sarı sonbahar yapraklarının içinde,
yemyeşil çimenler arasındaki...
Hem yerde hem gökteydi,
ruhum gibi
bir alçakta
bir yükseklerdeki...

çıkararak kanlı canlı somut örnekler olarak ortaya koyuyor. Hamal mesleğinin dünü bugünü ele alırken inançları, değer yargılarını, yabancı gelinleri, paranın satın alamadığı mutlulukları, yokluğun açtığı sorunları gözler önüne seriyor. Çok boyutlu bakışıyla yeri geliyor mülteci, yeri geliyor çaresiz bir ihtiyarın gözünden hayata bakmanızı sağlıyor.

Dili sade ve akıcı, imla ve yazım kuralları açısından okuduğum en iyi kitaplar arasında olduğunu, bu yönüyle örnek alınacak bir eser olduğunu söyleyebilirim. Kurgusu sağlam, hayalciliğe yer bırakmayan özenle seçilmiş mekanlar arasında ustaca örülmüş canlı karakterler barındırıyor.

Şiirler

NAGİHAN ÖS

Mitolojik Şairin Ağıtı

Yalvardım Zeus'a heyhat!
Tanrıların katından atılmak için.
Bekliyordum elbet kaçınılmazdı,
Gökleri delen o alaylı kakhahalar işittiğim.
Dionysos'un elinden çıkmaydı
göğsüme çarpıp bulutlara savrulan altın kadeh
ve Ambrosia gölünü adımlamıştı Hera
delirdiğimi söyleyerek her anında.
Tanrıların hiç durmadan hatırlattıkları
insan olmanın dayanılmaz acısıydı bana.

Yalvardım Zeus'a heyhat!
Bir bedeni duyumsamak için.
Zehir de olsa tadında yaşamı içmek isterim dedim.
Sefaletin en büyüğüne layık gör beni hadi,
cezalandırmak için kendini bilmez cesaretimi.
Ben ki bile bile ölüme mahkumiyeti,
tatmak, görmek, hissetmek
ve anlatabilmek isterim sonsuza dek,
var olmanın ruhuma yaşatacağı memnuniyeti.

Okuma Notları

VOLKAN YAZICI

Sarı Kahkaha

Murat Özyaşar'ın

Coğrafyanın dağ dağ, akarsu akarsu, kuş kuş, bulut bulut yüzünü çizdiği öyküler kendini başkalaştırır, coğrafyanın kendisi için de bunun böyle oluşu gibi. Sadece doğal güzellikleri ve yeryüzü şekilleri değil, caddeleri, sokakları, kahveleri, berberleri de alnında birer çizgi olur bu tarz öykülerin. Bir adım ötesi (ki tehlikelidir, çoğu zaman gidilmez, çoklukça da sevilmez, yazarın kalemî tarih aktarır sayfaya) bizi daha da yaklaştırır öykü-nen imgeye: Anlatının geçtiği zaman ve mekan ekseninde insanın yaşayışı, hali, tavrı, kaygısı ve bölgenin sosyo-politik, kültürel yapısı. Murat Özyaşar'ın Sarı Kahkası Güney-doğu Anadolu coğrafyasında böyle bir derinliği kendisine kerteriz almış 10 hikaye paylaşıyor bizlerle. Hikayeler bu nizam gözetilerek yazıldıkları için değil, anlattıkları ve bu anlatının renkleri, desenleri ile bu çerçeveyi doğallıkla doğuruyorlar. "Kepenk"te boş zamana sahip çıkan iki adamın paltosunda eriyor kar, "bir mevsim boyunca yağacakken inat edip ısrarla bugüne yağan." "Felç"te tekerlekli şandelyedeki Ekber bize hayatın diğer ucundan şöyle sesleniyor: "Bana bakan insanlar hallerine bakıp şükrediyor. Bunu, gözlerini benden hızla alıp gökyüzüne bakmalarından

anlıyorum. Allahım, diyorum, dünya böyle bir yer, insanların yarısı bir diğer yarısına bakıp şükrediyor." Hikayeyi okuduktan sonra acaba Ekber'in olmadığı bir vilayetimiz var mıdır bu topraklarda diye sormadan edemiyorum. Benim bakarak şükrettiklerim, bana bakarak şükredenler... Sisten gelip, sise dalan boğum boğum bir halat. "Yasak Bölge"deki bir kaç ifade günlerce duvarlara vuruyor zihnimde: "güzel adımlarla yanlış dünyaya gelmiş bir adam", "bazı sözlerin bazı yaşları beklediği gibi, bazı yaşlar da bekler bazı sözleri". Özyaşar bizimle bir derdini mi paylaşmış, yoksa bir zaman diliminde, bir coğrafya acısını mı? Burası birbirine dolanmış iki dikenli sarmaşık, ilk kimin kime diş geçirdiği bilinmeyen. Belki her ikisi de aynı tohumdan gelmiş, farklı duvarlara tırmanmış, ama aynı güneşe uzanıyordur. Kitap hakkında bu kadar konuşup, alıntılar ile eserin rengi hakkında sizlere az çok bir bilgi vermeye çalışmış

olsam da, kitabın girişine konulmuş şu Walter Benjamin alıntısını paylaşmadan bitiremeyeceğim: "alıntılar silahlı eşkiyalara benzer; gelip geçenleri kanaatlerinden ederler."

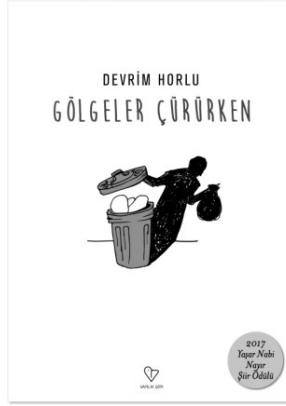

Kara Zambak Literair Tijdschrift

Gölgeler Çürürken

Devrim Horlu

Serpilmiş bir çınarın gölgesinde seyri herkes sever, ortak bir kalite paydasında buluşulur. Fakat bir çoğu bilmez yüz yıllar deviren tohumun hikayesini. İşte bu yüzden yazarların ilk kitaplarının benim için hep ayrı bir yeri olmuştur. Hiç bir yaprak gelecek hakkında kahinlik etmez, lakin bir araya getirdikleri kalabalık yürür ileriye doğru. 2017 Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödüllü “Gölgeler Çürürken”, Horlu’nun ilk şiir kitabı. İlk kitaplar yalımdır, maruz bırakıldıkları kavganın izlerini, sitemini taşırlar: “Herkesin tek ağzından söylediği/ Bir mars eşliğinde/ Güneşi göndere çekiyoruz.” Fark etmişlerdir adına yaşamak gereken bir şeyler olduğunun: “İşte şimdi tam da/ bir hiç uğruna ölecek yasa geldim.” Görmüşlerdir dünyaya kızgınlığın yerini zamanla ona karşı anaçlığa bıraktığını: “Ben senin tüm kusurlarına baktım./ Sen bakma!” Dayanamayıp kitabın bir kenarına karalamışım sık irdelenen konuları: Çocukluk,

yağmur, saçlar, anne, şehir öğeleri (sokaklar, evler, vs.) ve sigara. Horlu’nun şehri kendisine tuval alan şiirleri, Türkiye’deki ömrünü büyükşehirlerin beton dehlizlerinde geçirmiş beni ellerinden tutarak, birer birer gezdirdi sokakları bana, tekrar tekrar işaret ederek evlerin silüetlerini. Öyle acelesi olan bir babanın çekiştirmesi ile değil de, her akşamüstü ziyaret ettikleri parkta yürüyen bir baba-oğul sakinliğinde gezdim, tekrar karıştım ben de kalabalıklara. Şiirlerinde sık sık çocuklara, anne-lere değiniyor Horlu, ama bu konuda onu suçlayamam; bu ikisini değmediği hayat mı var? Not almışım şu dörtlüğünü: “Anne, ceplerim yağmur dolu bugün/ Ellerimde adı sanı belli olmayan/ çiçekler büyüyor/ Tanımıyorum doğru düzgün/ Biri neşeli öteki üzgün/ İki yüzüm var.”

Opa Appel is de beste!

Janneke Schotveld

Jules Verne’in “Denizler Altında 20,000 Fersah”ının farklı yayınevlerinden baskılarını koleksiyon olarak ortaokulda biriktirmeye başladığımdan beri çocuk kitaplarını elimden bırakmadım. Uçağa, trene, otobüse binerken, parkta otururken, yanımdakiler tuğla gibi romanların sayfalarına dalmışken, ben rengarenk çocuk kitapları okuyor buluyorum kendimi. Kitapçıdaki kasiyerlerin elimdeki çocuk kitabı destesini görüp “Doğum günü hediyesi olarak ambalaj yapılımasını ister misiniz?” sorusuna her “Hayır, kendime ahyorum...” cevabını verdiğimde bir kez daha ters gidiyor günüm. Aslında evrensel bir sorun söz konusu, çocuk kitaplarını yetişkinlerin okuyamayacağı algısı kene gibi oturmuş zihnimizin çatı katına. Çocukların, “yetişkinler için yazılmış kitapları” (bu saçma söz artık ne demekse) yeterli hayat deneyimine sahip olmadıkları için beğenmeme-

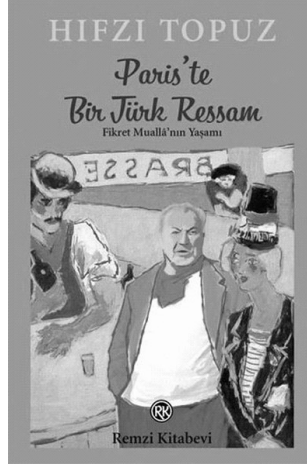

lerini anlayabilirim. Fakat yetişkinlerin “çocuklar için yazılmış kitapları” sırf “basit” ya da “çocuklar için” bahaneleri arkasına saklanarak okumamalarını kabul edemem. Janneke Schotveld’in “Opa Appel iş de beste!”si işte tam da böyle bir kitap. Gerçekte yaşanmış bir olaydan ilham alan hikayenin profesyonelce dalgalanan temposunu bir kenara bırakacak olursak, baş rolü bir anti-kahramanın, bir meestervervalser’in [usta eser kopyacısının] üstlenmesi çok sıradışı! Aralamı aktarılmaya çalışılan resim endüstrisi ise başarılı bir sadelikle ele alınmış. Bunun yanında satır aralarında bahsi geçen ressamalar ve onların eserleri de bir diğer öğreti cevheri bu eserin. Kitabı tek solukta bitirdiğimde Janneke Schotveld’e sormak için aklımda tek bir soru vardı: Kimdi bu meestervervalser? Kendisi e-posta ile şu cevabı verdi: Geert Jan Jansen.

Paris'te Bir Türk Ressam

Hıfzı Topuz

Sanat ve resim Türkiye'deki popüler kültürün kitleler afyonlanmak istendiğinde teğet geçip, diğer zamanlarda merkezin dışında tuttuğu bir mecra olmuş olsa da (ki buna sevinmek mi, üzülmek mi gerekir, bilinmez) alışılanın aksine Fikret Muallâ birçoklarımızın duyduğu bir isim. Ya bir şekilde resimleri ile karşılaşmışsınız, ya da hakkında bir söylentiye kulak misafiri olmuşsuzdur. Muallâ'nın Türk resim sanatındaki yeri kendi içinde apayrı bir inceleme konusu; fakat hayatının bundan altta kalır yani olmadığını Hıfzı Topuz'un bu harika biyografisinde öğrendim. Topuz, Muallâ ile yüz yüze gerçekleştirdiği söyleşilerin yanında, sanatçının tanıdıklarından edindiği bilgileri de (anlatılar, belgeler, vb.) bu

çalışmasının içine katmış. Fikret Muallâ'nın Fenerbahçe'de top koşturma hayallerinin olduğu gençlik yıllarından, Almanya'daki eğitimine, ardından Türkiye'de bir süre vakit geçirdikten sonra siyasi sebepler ile Paris'e geçip, hayata gözlerini yumduğu Reillanne'e kadar çok geniş bir zaman dilimi okurun izlenimine sunulmuş. Bunun yanında Türkiye'deki dönemin resim sanatı atmosferini anlamak adına da çok önemli bir kaynak. Eserde farklı insanların benzer konular üze-rindeki anıları yer yer sık tekrara sebep olsa da, ressamın iniş çıkışlarla

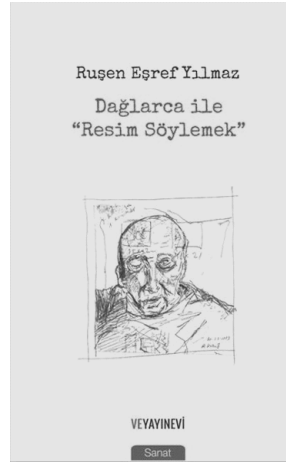
dolu, renkli ve trajik hayatı tüm bu monotonluğu unutturuyor. Benim gibi bir çırpıda okuyacağımıza eminim.

Dağlarca ile "Resim Söylemek"

Ruşen Eşref Yılmaz

Ruşen Eşref Yılmaz'ın Fazıl Hüsnü Dağlarca ile resim üzerine yaptığı söyleşilerden oluşan kitap, Dağlarca'nın sanat anlayışı hakkında okuyucuya yeni bir boyut aralıyor. Yılmaz'ın birçoklarımızın Dağlarca'nın resim üzerine derinliği hakkında fikir sahibi dahi olmadığımız böyle bir hazineyi kültürümüze kazandırmış olması gerçekten çok büyük bir başarı. Şu bir gerçek ki bir çok sanatçı birden fazla

sanat alanında birikim sahibiyse de, parladıkları alanla anılmaya mahkum olurlar. (Ünlü yazar ve politikacı Victor Hugo'nun resimlerden haberdar mıydınız? Yeni yayımlanan "Der Schwarze Romantiker" [The Dark Romanticist] Hugo hakkındaki tüm fikrinizi değiştirebilir!) Dağlarca'nın bu kısır çemberin dışına çıkarılabilmiş olması hem resim, hem de edebiyat adına umut verici. Kitabın ilk kısmı Yılmaz'ın yönelttiği sorulara Dağlarca'nın cevapları, ikinci kısmı ise

Dağlarca'nın kendisi tarafından dile getirilen çeşitli konular hakkındaki fikirlerinden derlenmiş. Birçok ifade okuyucuyu epey düşündürerek derinlikte olsa da, çok çarpıcı birkaç yorumun ardının getirilmeden kesilip atılması biraz hayal kırıklığı yaşatabiliyor.

- [Yılmaz] Mısır ve Afrika sanatlarından yaptığı yorumları anıştırıyorsanız eğer, Picasso onları içselleştirerek kendisinin kılmıştır.

- [Dağlarca] Öyle diyorlar ama gerçek başka.

Böyle bir ifadenin arından ister istemez bir kaç cümle daha duymak istiyoruz. Yine de bu zaaf kitaptaki tüm söyleşileri gölgeleyecek ölçekte değil. Dağlarca gibi bir kaleminden daha önceden hiç adının beraber bile anılmadığı resim sanatı hakkında fikirler duy-mak gerçekten çok heyecan verici.

Toprak Su Gibidir Devrim Kaçınılmaz

EVİN OKÇUOĞLU

alın terinden yağmur bulutu birikiyor
güneş kar topluyor karanlık madenlerde
dereler denize dipçik inişinde gürülderken
sınıf kini eritirken demirci
toprağı deşerek biniyorum öfkeme
yüzlerce yılın hırsı kök söküyor tarlada
devrim lavlarına kapılıyor titrek cıvz ihanet
puslu sabahı yırtarken sesimiz
parlıyor haykırışımızın gücü
sonsuz devrimin içi sığmıyor içine
insanlık sayfasına ısınmıyor içimiz
kaynaşmıyor enternasyonal toprakla

Revolution Is Like Soil And Water It Is Inevitable

rain cloud is accrued from hard work
sun brings snow from the dark mines
while rivers burble flowing like gunstock down the sea
while smith forges class rancor
I ride on my anger embewolling the soil
hunderds of years' rage grubs in the farm
shaky, puny betrayal is sucked into revolution lavas
while our voice tearing the hazy morning
the power of our scream shines
never ending move is unable to contain itself
we take a shine to the humanity page
knit up the international soil

Fotoğraf: Temel Akça

Van Gogh ve La Hey

İBRAHİM EROĞLU

Bir zamanlar o dalgalı saçları
İvedilikle uzardı, tarasın diye özellikle
Scheveningen¹ rüzgârları

Şimdi Scheveningen'in kollarında uluslararası bir
mahkeme
İnsanın havsalası almıyor bu nasıl muhakeme

Artık adalet dağıtmak bu kentte âdetten
Tabii sıra gelirse ad/aletten

Ha bire diktatör topluyor, ey!
Muazzam koleksiyoncu La Hey

Önce sarıdan firar edesi geliyor insanın
Kesilmiş kulağınza fısıldadıklarına lütfen inanın

¹ Kuzey Denizi'nin La Hey'deki sahili.

ybz

JAAP LEMEREIS

içimde yeni bir zenci dolaşmakta
Lucebert'i¹ geride bırakan, ne de kendisine baraka arayan
kaba gürültü ile iner merdivenden, beni akça bulur,
kalbimi gülünç ve ölük

birbirimizin favori düşmanınız
nefret ve sevgiyle domino oynarız
veya bir el renkli satranç oyunu atarız
her zaman bir körebede buluşuruz

o ölümden korkmuyor
onun yerinde ben varım
iç organlarımda gürültü patırtı yapmakta
ben ona Pazar diyorum
yaratılmanın son günü
buna karşın benim zorumla Cuma olma ihtimalim
rastgele hafta içi bir an

her gün yeni bir yasa çıkartırız
daha kötüsünü önlemek için
eşit olmak için birbirimizi alt ederiz
birbirimizin adını artık kullanmıyoruz
ortaklaşa karar verdik buna, ybz ve ben

şimdi birbirimizi renklerimizle çağırıyoruz
artık onun öpüşünün adı değişti²
birlikte Pazar olmamız en mükemmeli
ya da var olmayan bir gün

¹ Lucebert: Lubertus Jacobus Swaanswijk (15 Eylül 1924
– 10 Mayıs 1994) Hollandalı şair ve ressam. Şairin ünlü
şiiri: Büyük somurtkan bir zenci var.

² Negerzoen: Zenci öpüşü. Dışı çikolata ve içi krema dolu
bir nevi yumuşak çikolata. Adı ırkçılığı çağrıştırdığı için
çikolatanın adı değiştirildi.

**Türkçeye çeviren: KAZIM CUMERT
& ALİ ŞERİK**

dnn

er loopt een nieuwe neger in mij rond
hij is Lucebert voorbij, evenmin zoekt hij een hut
zwart bonkt hij de trap af, vindt mij grijs
en mijn hart belachelijk stram

we zijn elkaars lievelingsvijand
we spelen domino met haat en liefde
of doen een potje kleurenschaak
't is altijd diefje met verlos

hij is voor de dood niet bang
dus ben ik het in zijn plaats
hij stommelt in mijn ingewanden
ik noem hem zondag
de laatste dag der schepping
maar het gevaar is dat ik dan vrijdag wordt
zo'n doordeweeks moment

dagelijks maken we nieuwe wetten
om erger te voorkomen
we doen om het hardst wie het gelijkst is
wij gebruiken elkaars namen niet meer
dat zijn wij overeengekomen, dnn en ik

we roepen elkaar nu zonder kleuren
zijn zoen heet voortaan anders
samen zondag zijn is ons ideaal
of een dag die niet bestaat

Nazim Hikmet

MURAT TUNCEL

Nazim Hikmet wordt doorgaans als een politiek dichter beschouwd, maar we moeten hem niet alleen op zijn politieke denkbepelden beoordelen. We zouden hem dan tekort doen. Bij de wereldliteratoren staat hij niet alleen vanwege zijn geëngageerde persoon, maar vooral vanwege zijn literaire vaardigheden. Ik was hier zelf getuige van toen ik vorig jaar deelnam aan het Aziatisch-Afrikaans schrijvers/dichtersforum in Zuid-Korea. De Filipijnse, Singaporese, Japanse, Ethiopische, Tunesische en Indonesische dichters daar begroetten mij met de versregels van Nazim. Dit illustreert ons, dat Nazim Hikmet niet alleen vanwege zijn politieke standpunten, maar ook door zijn gedichten een werelddichter is. Uiteraard is hij niet alleen dichter, maar ook schrijver van verhalen en toneelstukken.

Ik ben niet de enige die er zo over denkt. Ook Cemal Sureya, een belangrijke Turkse dichter, ageert tegen de eenzijdige beoordeling van Hikmet. - met de volgende woorden: "Tegenwoordig zijn er twee extreme kampen die Nazim Hikmet beoordelen: sommigen beschouwen hem als de grootste dichter van de wereld, terwijl andere hem weer als de drager van politieke bulletins willen zien. Vooral degenen die tegen het socialisme zijn en Nazim Hikmet zwart willen maken, komen met argumenten die niets met gedichten te maken hebben. Nazim Hikmet als een goddelijke dichter willen zien zou realistisch gezien verraad zijn aan zijn nagedachtenis."

De beroemde Russische dichter Mayakovski duidt

Nazim Hikmet aan als "het grootste lied der Turken". Dichter G. Lorca noemt hem "mijn Turkse collega". De Azerbeidjaanse schrijver en dichter Ekber Babayev die Nazim Hikmet heel goed kende en die hem heeft geholpen met het vertalen van zijn toneelstukken naar het Russisch noemt hem "mijn broer en meester". Neruda zegt hem "Nazim Hikmet mijn broer". De manier waarop zijn vakgenoten Nazim Hikmet over hem praatten, vertelt ons dat Nazim Hikmet over zijn sporen als dichter meer dan heeft verdient.

Tegelijkertijd is Nazim Hikmet de dichter geweest die het startsein heeft gegeven voor de moderne Turkse dichtkunst. Dichter Ataal Behramoğlu zegt hier het volgende over: "Nazim Hikmet is de eerste geweest die de Turkse dichtkunst in een moderne jasje heeft gestoken, om van daaruit een grote stap voorwaarts te maken. Hij heeft gebroken met de traditionele dichtkunst en daarmee de Turkse gedichten inhoudelijk vrijheid gegeven. Dit betekende een grote verandering. Een belangrijk aspect in de dichtkunst van Nazim Hikmet is de verandering die hij heeft teweeg heeft gebracht bij de lyrische gedichten als aan de heldendichters. Een voorbeeld van de lyrische gedichten zoals Nazim Hikmet die schreef zijn de bundels "De gedichten van 21-22 uur" die hij schreef in de gevangenis en "Mensenlandschappen". In zijn epos "Brieven aan Taranta Babu" laat Nazim Hikmet zien dat hij een groot meester in de dichtkunst is". Om de gedachten van Ataal Behramoğlu te ondersteunen geef ik voorbeeld van een lyrische gedicht.

20 september 1945

Op dit late uur
in deze herfstnacht
zit ik vol van jouw woorden,
woorden
eeuwig als tijd en materie
naakt als een oog
zwaar als een hand
en als sterren zo fonkelend.
Je woorden kwamen naar mij toe,
kwamen uit je hart, uit je hoofd, uit je vlees.
Je woorden brachten jou met zich mee
ze zijn: moeder
ze zijn: vrouw
en metgezel...
Ze zingen droevige, bittere, hoopvolle, blijde,
dappere tonen
je woorden zijn personen...

**(vertaling: Wim van den Munkhof- Uit "De
Gedichten van 21-22 uur"
Blz: 30-31, 2e.)**

Wat mooi om mij jou voor de geest te halen

Wat mooi om mij jou voor de geest te halen:
vanuit de berichten over dood en overwinning
in de gevangenis
en terwijl ik de veertig ben gepasseerd...
Wat mooi om mij jou voor de geest te halen:
je hand die vergeten op een blauwe doek ligt
en in je haren
van de grond van Istanbul de waardige zachtheid
de kern van mijn ziel...
Als een tweede mens in mij
is de vreugde jou lief te hebben...
De geur van het geraniumblad die achterblijft op
je vingertoppen,
een zonnige rust
en de uitnodiging van vlees:
een door bloedrode lijnen verdeelde
warme
dikke duisternis...
Wat mooi om mij jou voor de geest te halen,
te schrijven over jou,
in de gevangenis op mijn rug te liggen en aan jou
te denken:
het woord dat je sprak op een zekere dag, op een

zekere plaats,
de wereld niet op zichzelf
maar op die manier...
Wat mooi om mij jou voor de geest te halen.
Ik moet weer een paar dingen van hout voor jou
snijden:
een sieradenkistje
een ring,
en zo'n drie meter fijne zijde weven.
En terwijl ik onmiddellijk
van mijn plaats opspring
mij aan de tralies in mijn raam vastklamp
moet ik voor het melkwitte blauw van de vrijheid
luidkeels lezen wat ik jou geschreven heb...
Wat mooi om mij jou voor de geest te halen:
vanuit de berichten over dood en overwinning,
in de gevangenis
en terwijl ik de veertig ben gepasseerd...

**(vertaling: Wim van den Munkhof en
Sytske Sötemann. Uit "De Gedichten
van 21-22 uur" Blz: 30-31, 2e. en 3e.)**

Na deze voorbeelden wil ik naar het begin gaan en het hebben over het eerste gedicht van Nazim Hikmet. Hij beschrijft zijn eerste gedicht en de reden waarom hij poëzie schrijft als volgt:

"Ik was dertien jaar. We woonden in Istanbul. Mijn grootvader was dichter, maar zijn gedichten begrijp ik nog steeds niet. Hij schreef het in wat men 'Ottomaans' noemt, wat voor 75% uit Arabische en Perzische woorden bestaat, en waarin de Turkse woorden zich moeten houden aan de Arabische en Perzische grammatica. Dit waren didactische, dogmatische en religieuze gedichten. Ik begreep ze niet. Maar ik was het kleinkind van een dichter. Destijds waren enkele gedichten van La Martine vertaald naar het Ottomaans. Mijn moeder las La Martine erg graag. Ze las het in het Frans. Want zij kende net als ik geen Ottomaans.

Mijn grootvader Nazim Pasa was dichter en Mevlevi. In tegenstelling tot mijn moeder die van La Martine hield, hield mijn vader zich absoluut niet bezig met gedichten.

Er brak een brand uit in het huis tegenover ons. Het was de eerste keer dat ik iets zag branden. Ik was verbluft en geschrokken. Mijn grootvader hield zijn koran uit het raam richting de huizen tegenover ons, opdat het vuur ons huis niet zou bereiken. Het vuur doofde. Niet dankzij de koran, of de brandweer, maar omdat dat huis volledig was afgebrand en het vuur vanzelf uit was gegaan. Mijn eerste gedicht heb ik een uur na deze brand geschreven, genaamd 'het was de brand'(?). Het metrum was overgenomen van de aruz-gedichten van mijn grootvader die hij luidkeels reciteerde. Het was dus noch aruz, noch een metrum op basis van lettergrepen. Deze versie had ik nog nooit eerder gehoord. De taal van het gedicht was bovendien een imitatie van het Ottomaans.

Yaniyor yaniyor /Het brandt, het brandt
Muthis tarakkalar/ongelooflijk veel rumoer
Cekiyor ağısuna bu avdi beser/meedogenloos
zuigt deze tiran ze in zijn armen
Haneler, fakirler yetimler./ De huizen, de armen,
de wezen.

(.....)

Mijn tweede gedicht heb ik geschreven toen ik veertien was. Ik had het geschreven voor mijn oom die tijdens de slag bij Galipoli is gestorven.

Mijn derde gedicht heb ik waarschijnlijk geschreven toen ik zestien was. In die tijd dacht ik dat Yahya Kemal, een grote Turkse dichter die een nieuwe dichttaal gebruikte en een andere betekenis gaf aan zijn gedichten, hevig verliefd was op mijn moeder. Hij was onze leraar geschiedenis op de militaire school. Mijn gedicht ging over de kat van mijn zusje. Ik liet het aan Yahya Kemal lezen. Hij wilde de kat zien, maar de kat die hij zag leek niet op de kat uit het gedicht waarop hij antwoordde: "Jij hebt die vuile, slonzige kat behoorlijk geprezen, je zult zeker een groot dichter worden".

Mijn eerste gedicht werd gepubliceerd in het tijdschrift Yeni Mecmua; ik was toen 17 jaar oud. Het gedicht gaat over mensen die huilen om hun geliefde op kerkhoven

In het cipressenbos

Ik hoorde gekreun in het cipressenbos

Is daar een mens die staat te huilen zei ik

Waait er slechts een wind die op deze verlaten plek

Herinnert aan de liefde?(.....)

In de klassieke Turkse poëzie werden de gedichten gekenmerkt door een rijkdom aan beeldspraak. Hiervoor zijn twee redenen. De eerste reden is, dat in die periode de Turkse literatuur onder invloed stond van de rijkdom aan beeldspraak uit de Perzische en Arabische literatuur.

De tweede reden was dat het Turks zich wilde ontworstelen aan de druk van die culturen. Als je nu kijkt naar de eerste Ottomaanse en klassieke literatuur en naar de gedichten van de volksdichters kun je dit allemaal makkelijk waarnemen. Ik zou vele voorbeelden kunnen noemen maar ik wil hier niet al te veel over uitweiden en een paar voorbeelden van beeldspraak in de gedichten van Nazim Hikmet aanstippen.

De beeldspraak in de gedichten van Nazim Hikmet betreffen vooral de hoop en het belang dat aan het leven word toegekend. Hij wil door de vele herhalingen die beeldspraak vastleggen in de hersenen van zijn lezers. Als ik hierover een voorbeeld mag geven (**Als Kerem boek.blz.15**)

U zult zien dat de beeldspraak die hij heeft gebruikt levendig en flexibel is. De lezer heeft maar een keus en die is de beeldspraak te volgen. Zonder die beeldspraak te volgen is er geen betekenis. De belangrijkste beeldspraak is zoals ik al zei, het leven. Daarnaast wil Nazim Hikmet dat de mens het leven ten volle ervaart. Dit uitgangspunt is duidelijk te merken in zijn gedichten die als thema het leven hebben. Nazim Hikmet heeft in datzelfde gedicht nog meer beeldspraak gebruikt.

Bijvoorbeeld:

Onze wereld koelt af
 een ster tussen de sterren
 nog wel een van de kleinste
 een spikje bladgoud op blauw fluweel
 die reusachtige wereld van ons.
 Ooit koelt deze wereld af
 en zal niet eens als een ijsklomp
 of een dode wolk
 maar als een lege notendop wegtollen
 in het eindeloze stikkedonker.
 Nu al daarvan de pijn te dragen
 de droefenis te voelen.
 Zo zeer moet je van deze aarde houden
 dat je kunt zeggen:
 "Ik heb geleefd".

Uit: Mensenlandschappen. Vertaling: Els Hansen
Blz. 33

Met dank van Anneke Krijthe en Hamiyet Avgan

Een Gletsjer

MARLIES SOUREN

Het was een gletsjer, die een ijskap
 over mijn hoofd en in mijn hart
 liet glijden, eerst was er het ijs waar
 ik in gevangen zat, mijn hart in ijs, een
 bevroren spierklomp, Mijn borsten ,uit ijs
 gevormde koepels, die boven het koren
 op de Limburgse kleigrond gegroeid waren.
 Tussen de kerk, de heuvels, de tarwe en de angst.

In koude nachten stuwde de gletsjer
 een heuvel op, meerdere heuvels, hij
 stuwde duisternis voor me op, een horde
 die ik niet meer nemen kon. Plus de tijd,
 de ongenadige tijd ten prooi aan de
 opwarming, die niet bij mij binnen kwam.
 Ik bloeide en stierf door de tijd.
 Alleen achterwaarts kan ik nog kijken
 naar mijn jeugd, tussen het koren
 en de rogge opwaarts gestuwd om te vluchten
 op blote voeten door het sissende vuur.
 Nu leef ik in de as, van de eerste plattegrond
 en spuug op de tijd die ik graag had willen omhelzen.

Bu Gün Hiç Umudumuz Olmazdı

FERHAT ÖZEN¹

Okumaktan çok yazmaya meraklı bir toplumun köpürttüğü yazının, değerli yapıtlarını seçmekte bugün zorlanıyor olabiliriz. Ama bileceğiz ki altın en iyi sarraf bilir örneği, beğenisine güvendiğimiz birileri yoksa çevremizde, deneye yanla ‘o iyi kitaplara’ ulaşacağız. Bileceğiz ki her okuyucuya göre bir kitap, her kitaba göre bir okuyucu vardır. (Kitap Anayasası) Bir kişiye kitap önermek, bir hastaya ilaç önermeye benzer. Kanada Üniversitesi’nin raporuna göre, dünyada okumayı sevmeyecek insan yoktur. Yaşına, birikimine, okur özelliğine göre yanlış kitaplarla okumayı deneyimlemiş ve bu nedenle kitaptan uzaklaşmış insan vardır. Yanlış kitap, yanlış ilaç gibi genç okuru, erken dönemde daha kötü yapar çünkü. Kitaptan soğutur, uzaklaştırır. Bir araştırmaya göre okumayı sevmeyenlerin % 20’si, ilk kitaplarını yanlış seçmiş olanlar ya da kendilerine yanlış kitap verilmiş olanlardır. Örneğin Ortaokul 2. sınıfta (11, 12 yaş) bir çocuğa Gogol’un Ölü Canlar’ı verilmişse, bu çocuğun bir daha kitap okuması çok zor olacaktır. Taa ki yaşına uygun doğru bir kitapla karşılaşınca dek. Bunu bilirsek, bizim için doğru kitabı aramayı sürdürürüz. Buluncaya dek üstelik... Kitap tanıtım dergileri örneğin ‘o iyi kitapları’ bulmak içindir. Çünkü o dergilerde, örneğin benim uzun yıllardır, uzun aralıklarla da olsa, yazdığım Cumhuriyet Kitap’ta ya da şimdi yazdığım Kasabadan Esinti’de hatır gönül için yazı yayınlanmaz.

Doğru kitap nedir o zaman? Tanıtılması gereken doğru ya da ‘iyi kitap’, kişiyi kafaca yücelten, ruhça zenginleştiren kitaptır. Niche, “Bir kitap seni başka bir kitaba götürmüyorsa, beş para etmez” der ve ekler “Tek kitap okuyandan korkarım.” Çünkü ‘iyi kitap’, yeni başlayanlarda okuma isteğini uyandırıp ateşleyen kitaptır. Beyin

motorunu çalıştıran, beyinde düşünmeyi, sorgulamayı başlatan kitaplardır. ‘O iyi kitaplar’ı okuyunca, beyne kan gitmeye, beyinde kan dolaşımı gibi düşünce dolaşımı gerçekleşmeye başlar. Ve beyin, mideyle ters yönde çalıştığı için, doymak bilmez, okudukça okumak, daha çok, daha, daha çok okumak ister.

Emin Özdemir’in son kitabı işte böyle bir kitap... Ne ki bu kitaplar kitabını da herkese ve okumaya yeni başlayanlara değil; bu kitabı alımlayabilecek donanıma sahip, okurluktan yazarlığa geçmiş ya da geçmek isteyen ileri ya da orta düzey okurlara ve yazmaya meraklılara öneriyorum özellikle... Yazmak isteyenlerin baş ucu kitabı olacak bu Emin Özdemir kitabının adı da ilginç: O İyi Kitaplar Olmasaydı.²

Emin Özdemir, onlarca o iyi kitaptan, tadımlık alıntılar damıtıyor. Bunlardan birinde, Mario Vargas Lılos’tan yaptığı bir alıntıda geçen bir tümceye vuruluyor ve Vargas’tan ödünç alıp kitabına başlık yapıyor (Bence çok iyi yapıyor) : “Okuduğumuz o iyi kitaplar olmasaydı, şimdikinden daha kötü durumda, şimdikinden daha uzlaşmacı, daha itaatkâr olurduk; ilerlemenin motoru olan eleştirel ruhun esâmesi bile okunmazdı.” (s.38)

Emin Özdemir, yılların bilgisi... Okumayı söktüğü günden bugüne, kitapsız geçen günü var mıdır?

Yaptığı okumalar onu, Batı’da örneği olduğu üzere, okuma teorisyenliğine (metin bilimci, yazın bilimci) yükseltmiş, dahası onu bilgiler bilgisi yapmıştır. İşte, O İyi Kitaplar Olmasaydı onun kaleminden çıkmış bir baş yapıt... Çünkü bugün, baskı teknolojilerindeki gelişmeler, her on saniyede bir kitabın basıldığı zamana getirdi bizi.

Bu zamanda nitelik, nicelikle vuruluyor ve iyi kitabın önü kesiliyor. Kitabı kutsamadan, iyi kitabı kötüsünden, W. Faulkner dedikçe, kalpten değil de salgı bezlerinden yazarlardan (s.16) ayıracak beceriyi de kazanmayı gerektiriyor. Bu da bol okumayı elbette; ama başlangıçta özellikle, yaşımıza, okur düzeyimize, okur özelliğimize (romantik miyiz, gerçekçi mi, entelektüel mi, vb.) göre seveceğimiz doğru kitapları okumamız gerekiyor. Böyle, sevginin gösterdiği yoldan ancak o iyi kitaplara geçebiliriz.

Sevgi demişken Emin Özdemir'in o iyi kitaplardan kitabına aldığı sevgi, sevmek üstüne birkaç alıntıyla bitireyim yazımı. Franz Kafka'nın "Cehennemimden edebiyat sayesinde çıktım" (s.13) sözü yalnızca bu bağlamda değil her açıdan çok önemli... Dostoyevski'nin "Dünyamızı kin,

nefret, ve şiddet değil; sevgi, güzellik kurtaracaktır. Sevgiyi, güzelliği üreten, besleyip büyüten güçlerden biri de edebiyattır." (s.14) sözü de öyle. Sait Faik'in "Her şey insanı sevmekle başlar" (s.15) sözü kadar, Zülfü Livaneli'nin "Dünyayı güzellik kurtaracak" (Ada) sözü de...

Hem Van Gogh hem Fischer ne diyordu ? "Sanat Tanrı'nın insanda eksik bıraktığını tamamlar." (s.19)

¹ Eğitimci yazar, Okuma Araştırmacısı, Okuyan Toplum Projesi Yürütücüsü

Esinti Dergisinde yayınlandı. Ağustos 2017 sayısı

² O İyi Kitaplar Olmasaydı, Emin Özdemir, Bilgi Yayınevi 2017, sayfa, 345

Pişmanlık

MİRA KEŞERLİ

Kadının memelerini arkadan avuçladı adam,
parmaklarını hafiften yumuşak ete gömdü.
Bacaklarını aralayan kadının içine
penisini usluca soktu.
Adam mutluydu,
padişah gibi kendi saltanatındaydı.
Zevkten kör düğüm olmuş,
kalbi delicesine çarpıyordu.
Kadının sıcak kalçası
bereketli toprak gibi
pulluğa hazırdu.

Adam kadının kokusunu
ciğerlerine pompalıyordu.
Bir yandan spermasını boşaltmak için
tüm kaslarını kullanıyordu.
Kadın sadece kendisinden bekleneni yapıyordu.
Sonra mühteşem bir zevkle
dölünü prezervatifin içine boşalttı.

Kadın iki adım ilerledi
bir kesyle bacak arasını yıkamaya başladı,
bu arada nedense
kazandığı parayı elinden alacak adamı düşünde.

Elbisesini giyen müşteri
aldattığı karısını düşündü nedense,
içinde bir pişmanlık duygusu, çamurun içinden
başını kaldırdı
eve vardığında bundan hiç bir eser kalmayacaktı.

Anlat Be Derviş

AKMAN GEDİK

ey karanlığın sultanı bilmez misin ki,
ben bütün acıları yüzerek geldim eşiğine hayatın
vardım saçığına oturdum sevginin, güzelliği işaret ettim
istedim ki ustası olayım sevginin
duvar örer gibi öreyim temelini, emek karayım
içi pak oldu mu, gözleri ışıldarmış insanın, öğrendim.

bozmak senin işin ey karanlığın sultanı
bizde ise yılların sırrı hikmeti söz vardır
tılsımını serpmek için hayatın suretine
rüyalarımıza sahip çıkıyoruz bir derviş misali
bir budala şair kendi hikayesiyle yıldız arıyor
gökyüzünde bilesin.

yıldızsız gecenin yolculuğu nereye varır ey derviş !
dönüşü geriyedir gidenin yolculuğu kimileyin
her yolculuk maharet gerektirmez, ustalık da
tutun yüreğinin iç yolculuğuna
tutun rüyalarına
içinin dünyası götürür seni mananın kapısına
sözle başla
hep mal mülk bırakacak değil ya insan
umudun rüyalarını anlat ey derviş
acı ve gülüşlerini de
sevginin sırrı hikmeti o sözlerde
anlatılmamış, anlat be derviş
de ki;
söz ağırdır ey insan mana içreder
cahile söylenmez ağırdır, tartı gerektir
can ile canan birdir dervişin gönlünde
gönül gözüyle seven, göz hizasında bakabilendir
unutma.

Zehir Zakkum Bir Soru

TAHSİN ŞİMŞEK

Ben marjinal zakkum
Sen zorba manşinel
Hangimizin sütü bozuk
Ben farklılık ararım
Sen dokunanı yakarken

Aşkı sarmak benim işim
Sigaramın dumanına,
Akdenizli deli-şair
Bir Ezginin Günlüğü'nde
Rengini keyfimce seçtiğim

Ya sen Amerikalı manşinel
Hiç merak ettin mi
O yağmur damlasını
Sıçramaktan ödü kopan
Ve soluyanı boğduğun
O kör zifir har sabahı

Biz iyi biliriz iyi
Biz iflahsızlar
Sen zalim Teksaslıyı
Vietnam'dan Ortadoğu'ya
Afrika'dan Şili'ye
O emperyalist kör dumanı

Ben marjinal zakkum
Sen zalim manşinel
De hangimizin sütü bozuk
Benim yağmura türküm
Sen ki damlasına düşman

21.02.2017

*Zakkum Akdeniz coğrafyasının,
marşinel tropik Amerika'nın
zehirli ağaçları.

Yaşamın Kıyısında

FİLİZ GÜLMEZ

Ali Bey boş banklardan birine oturdu. Yorgun ve halsizdi. Beli de ağrıyordu. “Şu bel fitiği da yakamı bırakmıyor,” diye fısıldadı iç sesi. Yaşlı sayılmazdı ama yaşam koşulları onu erken yıpratmıştı. Yavaşça ilişmişti oturduğu yere. Diğer banklarda oturanlar onu fark etmediler bile. Hepsi kendi dünyalarındaydı. Çoğunun yüzüne umarsızlık sinmişti. Kimi, gözlerini bir noktaya dikmiş, öylece oturuyordu. Bu insanlar işsiz güçsüz oturup ne bekliyorlardı? Ya, Ali Bey o neyi bekleyecekti, burada ne işi vardı?

Bunları düşünürken, ileride yalnız oturan bir kız gördü. Denize doğru dönmüştü. Ali Bey onu yandan görüyordu. Uzun sarı saçları omuzlarına dökülmüştü. Üstünde saçlarının rengine yakın askılı ince bir elbise vardı. Bedeninin kıvrımları elbisesinden belli oluyordu. Etekleri, dizlerini açıkta bırakmış, İzmir’in imbatıyla dalgalanıyordu. Tatlı bir esinti sarı saçlarını da ince ince savuruyordu. Derin soluk aldı, ciğerlerini temiz deniz havasıyla doldurdu. İzmir’e tutkundu tam anlamıyla; bu mavi gözlü sarışın genç kıza benzetti onu. Güzel, özgür ve rahattı.

İzmir, gözünde tüterdi başka yerlere gittiğinde. “Eski İzmir bir başka güzeldi, insanları daha uygardı,” diye geçirdi içinden. “Yolda selamlaşarlardı birbirlerini tanımasalar da. Şimdi öyle mi ya? Şu banka otururken bir sürü insanla göz göze geldik, hiçbirinden bir ses çıkmadı.”

“Günaydın Ali Bey,” “İyi akşamlar Makbule Hanım,” “İyi akşamlar Bayan Elena,”

Elena ne güzel bir genç kızdı. Bir içim suydı.

Onunla aynı lisede okumuşlardı. Onu görünce içi titrer, ayakları dolanırdı. Elena’yı düşününce gözü genç kıza gitti yeniden. Bir sürü martı kızın yanında yere konup tekrar uçarak oynuyorlardı. Kucağına, saçlarına, omuzlarına konuyor; bacaklarının, ayaklarının çok yakınına kona uça dans ediyorlardı. Bir martı, ayaklarının yanında yiyecek bir şeyler arar gibi gagasıyla çimenleri karıştırıp havalanıyordu. Bir martı daha geldi yanına, birlikte uçarak oynamaya başladılar. Kızın ayakları çıplaktı, iki kuş gibi küçük devimlerle çimenleri okşuyordu. Bu okşayışta bir ritim vardı. Kızın sağ bacağı hafifçe arkaya doğru kıvrılmış, sol bacağı öne uzanmıştı. Ali Bey, kızın düzgün ve körpe bedenini, martıların dansını izlerken dinlendiğini ayırmıyordu. Kız güzeldi doğrusu. Saçları, pürüzsüz ve biçimli bacakları onu etkilemişti. Teni hafifçe bronzlaşmıştı. Sarı saçlarıyla bronz ten iyi bir uyum sağlamış ve ona çok yakışmıştı. Kıza sarılmak ve tenine dokunmak isteğiyle doldu. Bir anda, lise yıllarına gitti. Yeniden Elena kafasına doldu. Ayrı sınıflardaydılar, ama müzik dersini birlikte görüyorlardı. Keman çalıyordu Elena, sesi de güzeldi. Ders boyunca onu hayran izlerdi. Bir ara fena tutulmuştu ona, sonra lise ikinci sınıfta kız, konservatuara giderek okuldan ayrılmıştı da bir süre sonra kızı unutmuştu. Yüreğini iyice tutuşturmuş olmalıydı ki yıllar sonra onu yine anımsatacak bir neden bulmuştu. “Ne canlar yakmıştı, ama kimseye yüz vermemişti,” diye geçirdi içinden. Sanki şimdi de Elena sahilde oturuyordu, yine canlar yakarak. Zamanda gezinirken ilginç bir şey olmuştu; bu kız da keman çalıyordu. Oysa Ali Bey bunun ayrımına varamamıştı. Kızdı kendisine, utandı. Kızın güzel

bedeniyle ilgilenmişti, genç yıllarına gitmiş Elena'yı anımsanıştı. Nasıl olmuştu da kemanın sesini duyamamıştı. Artık, hep kemana bakıyordu, iyice ona yoğunlaşmıştı. Bu bir tansıktı, böylesine güzel bir deniz manzarası ve keman çalan bir kız, dedi usulca. Böyle bir tansık İzmir'e çok yakışıyor, diyerek keyiflendi. Başka bir yerde yaşayamazdım, diye mırıldandı. Kimse duydu mu diye bakındı etrafına. Hiç kimse ilgilenmiyordu. Herkes kendi dünyasındaydı. Belki de onun farkında bile değildiler. Ali Bey, bunları düşünürken bir yandan da kızı izliyordu. Kız kendinden geçmişti keman çalarken. Yay, kemanın tellerinde gezindikçe kızın saçları, bedeni ince bir ritimle dalgalanıyordu. Yayın devinimiyle martılar da kızın koluna, kucasına, kemanın akort burgularına konup havalanıyor, danslarını sürdürüyorlardı. Kemanın sesi kulaklarına, beynine ulaşmıştı sonunda. Sesler yüreğinin tellerini titretmeye başlamıştı. "Martılar bile bu sese duyarsız kalamıyor, ben nasıl oldu da duyamadım," diyerek yazıklandı. Ses iyice yaklaşmıştı, keman sanki kulağının dibinde, hatta beyninin içinde çalışıyordu. Nasıl olmuştu da bu sesi daha önce duyamamıştı. Belki de kız kemanı çalmaya yeni başlamıştı. Olamaz mıydı? Ya da kızın güzel bedenini ve martıları izlemiş, sonra Elena'ya dalgınlıkla gitmişti; bu nedenle duymamış olabilirdi. Bu uslamlamadan sonra müziğin bestecisini düşündü.

Klasik Batı müziğini severdi. İlk gençlik yıllarında çok dinlerdi. Ortaokulda tanışmıştı klasik müzikle. Öğretmeni sınıfa teyp getirir, tanınmış bestecilerin yapıtlarını onlara dinletirdi. O dönemlerden kalmıştı klasik eserleri, bestecilerini ve hangi orkestranın eseri seslendirdiğini not etme alışkanlığı. Korsakof'un "Binbir Gece'si, Bisset'nin "Carmen'i, Ravel'in "Bolero'su, Sean Sans'ın "İskeletlerin Dansı" belleğinde ve kulaklarındaydı. Ama kızın çaldığı bunlardan biri değildi. Belleğini zorladı, çok bildik geliyordu, ama bir türlü sözcüğe dökemiyordu. Ufak yay darbeleriyle ve tiz seslerle çıkan kuş sesleri, anımsamasına yardımcı olmuştu: Tamam, Vivaldi, "Mevsimler"!

"Nasıl hatırlamam, Elena yaş gününde çalmıştı, Asansör'ün bulunduğu sokaktaki denize bakan tek

katlı, bahçeli şirin evlerinde. Elena'nın keman çalışması bugün gibi gözlerimin önünde. Kendinden geçmişti keman çalarken, saçları başının ritmik hareketiyle dalgalanıyordu, aynı şu anda gördüğüm gibi." Bu uslamlamayla eskilere giderken Ali Bey, gördüklerinin düş mü yoksa gerçek mi olduğunu ayırsamaya çalışıyordu. Kız iyice kendinden geçmişti; yayın devinimlerine bedeni, başı ve ruhuyla eşik ediyordu. Martıların üçü konup dördü beşi havalanıyordu. Tekrar kemanın akort burgularına, yayın ucuna ya da kızın kucasına, ayaklarının yanına konup tekrar uçarak dans ediyorlardı. Deniz, alabildiğine dingin, uzanmıştı kıyı boyunca. Uzakta, karşı kıyıda tepelere doğru tırmanan beyaz evler, denizde tembel tembel duran şilepler, balıkçı tekneleri, keman çalan kız ve martılar büyülemişti Ali Beyi. Bu güzellikleri içine sindirmeye çalışırken çevrede banklarda oturan çoğu insanın gittiğini ayırsadı. Kalanlar da ne keman çalan kızla ne de denizle, martılarla ilgileniyorlardı. Neyse ki kız hâlâ oturuyordu, gitmemişti. Kemanını ince ince dillendiriyordu. Başka bir zaman diliminde olduğunu duyumsadı Ali Bey. Evden çıktığında kafasında bir sürü sorun vardı. Bir anda tüm sıkıntıları hafiflemiş gibi geldi ona. "İşte, İzmir'de deniz havası bile tek başına iyi geliyor insana. Hele bir de keman sesi, hem de Vivaldi çok iyi oldu doğrusu. Sarı saçlı güzel kıızı da unutmamak gerekir," dedi. Hınzır bir gülümseme yayıldı dudaklarından gözlerine. "Elena'lı yıllarıma götürdü beni."

Kendi adını duyarak irkildi. "Ali Bey, buyurun, sıra sizde." Sese doğru yöneldi. Psikiyatri polikliniğinin sekreteri kız güler yüzle konuşmasını sürdürdü: "Doktor Bey sizi bekliyor," sekreterin gösterdiği kapıdan girmeden döndü, duvardaki tabloya uzun uzun baktı. Doktoru beklerken duvardaki yağlıboya tabloya dalgınlıkla gitmişti. Tablodaki kız sarı saçlarını savurarak keman çalmayı sürdürüyordu. Martılar kızın etrafında uça kona dans ediyordu. Deniz kıyıya sere serpe uzanmıştı. Ama artık Ali Bey, kemanın sesini duymuyordu. Tabloya bir daha baktı, sonra doktorun odasına girdi.

Kazım Cumert'in Mesut'u

ALİ ŞERİK

Mesut, doğru ve yerinde karar almanın ne denli önemli olduğunu önümüze sermesi bakımından önemli bir roman. Hatta kendi hayatınızda verdiğiniz veya adınıza alınan kararları tekrar gözden geçirmenizi ister. Nerede doğru karar alındı veya hatalar nerede başladı düşüncesi veya sorusu bir sarmaşık gibi vücudunuzu sarmaya başlar. Verilen her kararın sadece kendimizi bağlamadığını, tüm sevdiklerimizi kapsadığını üç yüz sayfa içinde yalın ve cömert cümlelerle bir daha okuyacaksınız.

Mesut'un hayatı bir tren yolculuğu gibi, her adımı raydaki makasları, her makas da trenin varacağı istasyonu belirler. Her indığınız istasyon ise sizi ayrı bir geleceğe götürür. Bu hayatların birbirlerine benzemelerine rağmen... Kazım Cumert bu romanında, yanlış trene binildiğinde geleceğin nasıl etkilendiğini, bir kilimin ince desenleri gibi, önümüze sermekte. Geri dönüşü olmayan bir yolculuğa her gün yüzlerce Mesut'lar çıkmakta...

Eğer Mesut okuma sevdasıyla kaçtığı okuldan köyüne geri götürülmeseydi Hollanda'ya gele-meyecek ve belki de sevdiği kızla evlenme olanağını yaratabilecekti. Ne yazık ki babasının aldığı bir karar Mesut'un hayatını tamamen değiştirdi. Mesut yaşam mücadelesine başladıığında, kendi aldığı veya onun adına alınan kararların çoğu onu mutsuzluğa ve yalnızlığa itti. Mesut sürekli uçurumlardan yukarı tırmandı, fakat her seferinde uçurumların dibinde buldu kendisini. Yaşamı pembe düşlerin arasından akıp gitti.

Bu roman aynı zamanda mutluluğu arayan insanların da hikayesi. Mesut, tüm insanlar gibi, mutlu olmak için çırpındı. Ömrü boyunca sevgiyi, sıcaklığı aradı, bir kadının kollarında mutlu olmayı özledi. Çocukluk aşkını unutmaya çalıştı ama unutamadı. Aşkına tekrar sahip çıkmak, ona ulaşmak için cüratkarca karar alması gerekirken, o böylesi bir girişimden hep kaçındı.

Fotoğraf: Zenna Aydın

Mutluğu ve huzuru arayan sadece Mesut değildi. Babası aradı, annesi aradı, karısı, oğlu ve kızları da aradılar Mesut'un aradığını. Gurbete çıkan romandaki herkes onun gibi daha iyi bir yaşamı ve mutluluğu aradılar. Kimi buldu, kimi bulamadı; kimi birbirine sahip çıktı, kimiye birbirine yaşamı dar etti.

Bu romanın içinde sadece gurbetin acısı, bildik zorlukları, yağmurlu ve karanlık günleri yok. Gurbetçilerin eski arabalarıyla memleketlerine tatile gelişleri, o yollarda karşılaştıkları eziyetleri de var. Uyuşturucu kaçakçılığına bulaşan bulaştırılan insanların çaresizlikleri de var. Gurbetçilerin geride bıraktıkları babalarının dargınlığı, analarının küskünlüğü de var. Romanda özlem var, gurbete gelin gelen genç kadınların kırılan umutları, yıkılan hayalleri ve evlere hapsedilişleri var. Daha iyi ve daha mutlu bir yaşam beklentisi, kitabın içinde söylenmek istenen türkü gibi, dudaktan dudağa ama söylenemeden dolaşmakta...

Romanın sonu belki de romanın en can alıcı bölümü. Okuduğunuzda birebir Hollanda'yı hissediyorsunuz. Havanın nemini ve soğukluğunu, sokakların sessizliği ve ıssızlığını... Her şeyin müthiş düzenli olduğu kadar hüznü olduğu da sayfalar içinde ellerinize bulaşacak, parmaklarınızın arasından sesiz bir efkar gibi dizlerinize damlayacak. Öfkelendiğinizde, ağladığınızda yumruklarınızla vurduğunuz dizlerinize...

Mutlaka okuyun derim.

ŞİİR, KİR TUTMAYAN AKARSU / DİNGİN SÖZLER AVLUSU

RIZA ASLAN

Üç sözcük bir yolculuğa çıkarıyor beni. Kitap adlarının önemini bir kez daha anlıyorum. Hele bu şiir kitabı ise... Üç sözcük, omuzlarında taşıyorlar beni, yorulmak nedir bilmeden. Tanışıyor, konuşuyorum onlarla...

Bir yakınlık, bir sıcaklık hissediyorum. Üç sözcüğün beni nereye götürdüklerini anlamak için adıma imzalı kitabın ilk şiirini okumaya başlıyorum. Dingin sözler avlusundayım. Pırl pırl bir Türkçe karşılıyor beni. Daha ilk dizeler bana şunu söyletiyor. Kir tutmayan akarsu, şiir.

İlk şiiri "Görü" okumaya, anlamaya çalışıyorum. Üstünkörü bakmalar/eksik kalır gördüğünden/ardında imge boşluğu!/derin gözle bakana düşer anlam./kavrar inceliği.

Duruyorum... Sindire sindire okumam gerekiyor, düşünüyorum. Bakmak-görmek, okumak, anlamak... Bu sözcüklerin derinliğine iniyorum şairi anlamak için. Sözcükler yığını yerine öz verilmiş. Söz ve sözcük mühendisliği dikkatimi çekiyor.

Michelangelo "Ben heykel yaratmıyorum, heykeller o taşların içinde zaten var, ben sadece fazlalıkları alıyorum" diyor. Oğuz Tümbaş da şiirinde tüm fazlalıkları atıyor. Söz ve sözcük mühendisliği özeniyle...

"Göz, ancak o kişinin bildiği kadarını görür." diyor Goethe. Bildiği kadarını görmeyen ya da görmek istemeyen göz gördüğünden eksik kalmaz mı? Eğer derin gözle bakılırsa, bakılmaya çalışılırsa kavranmaz mı incelik? Yol belli, yol açık. Yola çık, zaman kaybetmeden. Bu yolculuğa çıkarken de yanına alacaklarını söylüyor.

"Hoşgörü bilgeliktir / aydın insan erdemi / belgesi yok / gönlünde yüce değer bilenin." Dizeleriyle sürdürüyor şair şiirini. Yine daha iyi anlayabilmek için düşünüyorum.

Hoşgörü içinde neleri barındırıyor? İnsana insanca yaklaşmayı, ötekileştirmeden sarılmayı, karşısındakini anlamayı, tüm canlıların yaşama hakkını korumayı, düşünceye saygıyı, doğayı karşılıksız sevmeyi. Renkler, diller, dinler ayrımı yapmamayı, gökyüzünün, yeryüzünün hepimizin olduğunu, paylaşmanın güzelliğini. Peki bu bilinçte olmak neyi gerektiriyor? Bilge olmayı. Bilge olmak için de yapılması gereken belli değil mi? Adını koymuyor Oğuz Tümbaş ama bulunak belli.

Yalansız çiçekler baharı şiirinde şöyle diyor: "bu dünya hepimizin dostlar, çelişkileriyle / siyah-beyaz kadar karşıt da olsa / bu doğa, bu insan, bu aşam./korunmalı özenle sevi. / ah nasıl da özleniyor inanın / kırların yalansız çiçekleri..."

Kolay olmadığını biliyor bu kardeşliğin yaşama geçirilmesinin, bunun için yapılması gerekeni de "içi çiçek gibi" şiirinde açıklıyor, "Çağ atlamak ip atlamak kadar kolay değil / ilken ben yok eder ilkeleri"

Yapılması gereken önce kendimizi değiştirmek. Arınmak insan ve doğa sevgisiyle yunmak. "Yolu uz gidene / yakın gelir uzak / uzgörü uzlaşmaktır yaşamla/gülü açar gönencin / insanca algıyla." dizeleriyle de sebep-sonuç ilişkisini ortaya koyuyor. Devam ediyor. "yeryüzü büyüdü sandık / ömürle sınanan/çoğalsa insan / göğün sonsuzluğuna / aşk içinde/önderi olur öngörünün."

Bu büyüdü sandıkta olumlu nelerimiz var? İşte kendimize sormamız gereken soru. Ya şairler onlar için ne diyor. "Sezgi ustası şair / emek verir/onurlandırır sevgiyi / ileri görü'sle... ve içi çiçek gibi şiirinde, / Daha çok işi var/elin, gözün, yüreğin / daha çok görevi / daha çok eylemi / çağına tanık şairlerin." Şiirin son dizelerinin ne kadar önemli olduğunu bilincinde Oğuz Tümbaş. Noktayı nasıl koyuyor bakalım. "Görmeyi güzel eyleyene aşk olsun / aşk olsun yürek gözüyle

görene / sana da aşk olsun Can Yücel / görmeler
derinliğine!”

Niçin Can Yücel, niçin aşk olsun? Dizeler
dökülüyor dudaklarımdan. Bir dizesiyle yetini-
yorum. “En hızlıydı hepimizin, ilk o göğüsledi
ipi...” Ve bizler Deniz kokulu parkalara sarılı
kaldık. Dizemi de yazmadan edemiyorum. Bir
başka açıdan bakıyorum “görü” şiirine.

İşte söz ve sözcük mühendisliği. Üstünkörü,
hoşgörü, uzgörü, öngörü ve ileri görüş. Görü ile
oluşturulan sağlam bir yapı. Çelik bir Türkçe ile
oluşturulan bir şiir. Dizelere ve şiire duyulan
saygı. Oğuz Tümbaş’ın şiiri mi “Kir tutmayan
akarsu”?

Dizeler, şairin parmak izi olduğuna göre Oğuz
Tümbaş’ı dizelerinden tanıyalım. “Suyu sevdim /
pınarı, çağlayanı, nehri /suya götürüp susuz
getireni olmadım kurnazlığın / çizik atmadım /
hançerlemedim ağaçlar bedenini / çalmadım,
çırpmadım / yer almadım yolsuzluk katarlarında.
/ yalındım arkasında durdum yalnızlığımın /
sesime sindim / Sakındım kendimi kinlerden,
kirlerden.

Bütün şiirlerim İzmirli, şiir yaşam bulur
Karşıyaka’da diyor Oğuz Tümbaş ve bir isteğini
dizeleştiriyor.

ANNA

ATİLA ER

birer birer eksilirken düşlerimiz
neye yarar ki kupkuru uykular anna
içimde uzak limanlar, yitik vapurlar
bu saatte kalbimin kıyısında ne arar
bölük pörçük zaman, unutulmuş sabahlar
gece hala kirli bir el, yanar bedenlerimiz
biz iki aşk haramisi, hüznün çiçekleri devşiririz

sönük bir yıldız aldatır kendini
yine de umuttur gökyüzünde süzülen ay
beklenen sevgilidir, büyütür özlemlerini
sancılı peronlara takılıp kahr gözlerimiz
kutludur aşk bahçelerinde açan hatmiller
ekmeğimize katıktır arı tuzun acı şerbeti
kim bilir, belki de aşkın en mavisidir bizdeki

“a” kadar yakın, “a” kadar uzaksın bana
ihtimal ki “n” var diyeceksin bu durumda
bak işte, hayat bu denli kısa ve esrikken
üstelik de yanıtı kendi içinde gizliyen
neye yarar ki kupkuru uykular anna
hadi uyan
“har vurup harman savurma” aşkımızı
daha sabaha çok var

02 Haziran 2013
Bornova

Geçit Öykücüleri

EYYÜP YILDIRMIŞ

Çılgınlıkla gözümü açtım. İstasyona yaklaşmıştık. Yıkık hangarları, eski bina ve kulübeleri istasyon, çeşmesini bankları sırasıyla arkamızda bıraktık. Trenin durması ile sonlandı yolculuğumuz. Tabelaya göre ineceğim yer doğrudu ama zaman ve mekân öncekilerden farklıydı. Neden böyle düşündüğümü az sonra size açıklayacağım ben şu an bile ilk şaşkınlığın altındayım ve neler olup bittiğini çözmemiştim. Şaşırmış ve tedirgin olmuştum. Böyle düşünmem için neden çoktu: Kapıların açılıp kapanması, telaşlı ayak sesleri, seyyar satıcılar korosunun ısrarcı yakarışları başta olmak üzere, olması gereken hiçbir ses ve benden başka ne inen vardı, ne de binen. Beraber yola çıktıklarım ara istasyonlarda inmiş olmalıydılar. Her yan ve her şey öncekilerden farklıydı dediğim gibi.

Tek yolcusu olduğumu düşündüğüm treni yakalamaya çalıştıkları izlenimi veren ikisi erkek biri kadın üç kişiyi görünce kafamdan silip attım bu fikri. Yaklaşan insanların ellerindeki tomarla kâğıda anlam veremedim. Bunların dışında etrafta başka ne yolcu ne de görevli vardı. Benden başka inen kimse görmedikleri için en az benim kadar şaşkın üç yüzü arkamda bırakıp çıkışa doğru, valizim elimde yola koyuldum.

Elimdeki valizde kitap vardı ve yüküm epeyce de ağırdı. Ben bir demir yolu öykücüsüydim, öykülerimin çoğunu tren yolculuklarım sırasında, istasyonlarda küçük ve salaş otel lobilerinde kurgular, daha sonra yazar ve kitap olarak bastırır, bir uçtan öteki uca demir yolunun bulunduğu her yere satmaya giderdim. Gerçeği söylemekte sakınca görmüyorum; yazdığım kitaplar ne büyük yayınevleri tarafından yayınlanmış, ne de defalarca baskısı yapılmıştı. Hatta çoğunu ben kendi cebimden bastırmıştım.

Ama bu ve benzer şehirlerde kitaplarımı alacak potansiyel okuyucular olduğunu biliyor ve buna inanmak istiyordum. Buraya, bu küçük şehre de daha önceleri birkaç kez kitaplarımı tanıtıp satmak üzere gelmişim. Bir başka gerçek de, buradaki bir okulun müdürü fakülteden arkadaşım. Tanrıya şükür birçok kentte böyle epey tanıdığım vardı ve onlar sayesinde küçük bir okuyucu çevrem bile oluşmuştu. Gelir bir gece otelde kalır, ertesi gün onun okulunda kitaplarımı tanıtır, satar ve akşam bu geldiğim trene binip buradan ayrılırdım.

Tren garının yanındaki parkı az geçip sola dönünce otelin yolunu görmem gerekirdi ama garın dışına çıktığımda ne park vardı ortada nede tanıdığım, bildiğim başka bir şey.

Aniden bildiğim yolları aramaktansa yeni bir güzergâhtan otele gitmemin daha iyi olacağına karar verdim. Öyle ya zaman mekân kısaca her şey tam yeni öykü yazma kıvamına doğru hızla itiyordu beni. Tam aradığım fırsattı, bunu kaçıramazdım. Valizin ağırlığını yeni öykülerin heyecanı ile kafamdan silip attım. Düz bir şekilde epey yürüdüm. Gecede tek görünen sokak lambalarının ışığıydı.

Yolun üstünden karşı tarafa ulaşan geçidi gördüm. O yana yöneldim. Geçidin hemen sonuna doğru yol hizasından epeyce aşağıda, içinde yaşlı ağaçların bulunduğu büyük bir bahçe dikkatimi çekti. Demir yoluna paralel bu bahçeyle, yolu ayıran taş bir duvarın dibinde küçük bir de yapı vardı. Bahçe ve eski bina istasyonun müstemlatıydı anlaşılan. Direğin tepesindeki yine en az direk kadar eski, siperi şapka şeklinde bir lamba bankı, bahçeyi aydınlatıyordu.

Aşağıda lambanın dibindeki bankta ikisi erkek biri kadın üç kişi oturmuş, ellerindeki kâğıtlara bir şeyler yazıyorlardı. Az önce istasyonda gördüğüm insanlardı bunlar. Ne çabuk geri dönmüşler ve işlerine yeniden koyulmuşlardı. Önemli bir işi dikkatle yapmanın ciddiyeti vardı yüzlerinde. Bana dönük olduklarından her hareketlerini görebiliyordum. Bazen yazmayı bırakıp yazdıklarını birbirlerine okuyor uzunca konuştuktan sonra yeniden önlerindeki kâğıtlara eğilip çizip karalıyor ve yazmaya devam ediyorlardı. Bir sayfa dolunca içeriden çıkan yaşlıca başka bir kadın kâğıtları ellerinden alıp özenle bir kutuya istifleyip binaya dönüyordu. Sanki belli bir zamanda yazmaları gereken her neyse, onu bitirmeleri, kadının da vakit geçirmeden onları toplayıp sıralaması gerekiyordu.

Onları izlerken dalıp gitmiştim. Uzaklardan gelen ses ile irkildim. Hepimizin duyabileceği bir tondaydı trenin çığlığı. Şaşırmışım: Benim trenim istasyona bugün uğrayacak son trendi. Bu tarifede olmayan bir seferdi anlaşılan. Aşağıdakilerden erkek olanlar ellerinde yığınla kâğıt, kadın da kutuyla istasyonun yolunu tutmuşlardı bile.

Çıglıkla açtığım gözlerimle etrafıma bakındım. Kendimi şu an görmek isteyebileceğim en son yerde; trende buldum. Düşüncelerimi berraklaştırmaya çalıştım: Hatırladığım kadarıyla köprüde olmalıydım. Nasıl bir rüzgâr beni oradan alıp buraya atmıştı. Yaşadığım onca tuhaf şeyi hayret etmeden kabullenen beynim bunu, burada bulunuşumu anlamakta zorlanıyordu. Valizim koltuğumun altında ayaklarımın dibindeydi ve ben dediğim gibi trenden inmemiştim.

Açılıp kapanan kapılar, görevlilerin düdüğü ve telaşlı satıcıların ayak sesleri her şey olması gerektiği gibiydi. Her şey doğrudu yerli yerindeydi yani. Işıklar içindeki istasyon yola çıkacak ve gelenleri karşılayacaklarla birlikte satıcı kaynıyordu. Aşağıda ellerinde kâğıtlarla iki erkeği yanlarında bir kadınla görünce şaşırdım diyemem fakat beni tek şaşırtan bunların, 'Hikâye, hikâyelerimiz var, almaz mısınız?' diye bağırarak hikâye satıcısı oluşlarıydı. Asıl hayretim; ellerindeki sayfaların kısa sürede tükenmesine, yolcuların hikâye alabilmek için adeta kendilerini parçalıyor

olmalarınaydı. Benim keşfettiğimi sandığım işi, demir yolu öykücülüğünü yapıyorlardı. Ve satışları da oldukça iyiydi. İnsanları anlamak gerçekten zordu. Hayır, demir-yolu öykücülerini ve emeklerini küçümsemediğim sanılmasın, hatta ben de onlardan biriydim. Belki de bu işin piri bendim ama ayaküstü yazılan bu öykülerin cazibesini gerçekten anlamamıştım. Benden farkları yazdıklarını kitaplaştırmadan, kendilerinden başka kimseye beğendirme zorunda olmadan yazıp, sıcaklığına okuyucularına; demiryolu yolcularına sunuyor olmalarıydı. Az önceki trenden yalnız benim inmeme verdikleri tepki, gördüğüm bu manzara karşısında tamamen olağan göründü bana.

Valizimde neredeyse bir yıldır hiç satışı yapılmamış, kapakları bile açılmamış yığınla kitap, öykü kitaplarım vardı. Bir öykü için değil günlerimi, aylarımı harcardım bense. Ne için? Okunmayan öyküler, satılmayan kitaplar için. İçimde biraz kıskançlık biraz hüznün: Benim yazdıklarım da böyle peynir ekmek gibi satılsaydı. Büyük ve şatafatlı mekânlarda adıma imza günleri, ödül törenleri düzenlenseydi... Ne işim olurdu bu köhne şehirde, bu salaş otelde. Rica minnet ahabap hatırıyla yaptığım zoraki satışlardan sıkılmıştım artık. Bu öykücülerin şandan şöhretten yana hiç tasaları yoktu sanki. Belki de peynir ekmek gibi satmaları bundandı.

İstasyondan çıkmadan önce, koltuğuma yerleşip valizi ayaklarımın dibine almış, kafamı cama yaslayıp hafif yan dönmüştüm. Hareket saatine epey vardı. İşte bu kısa bekleyiş anında aklıma gelenleri yazmış defteri cebime yerleştirmiştim. Yeni ve akıbeti belli olmayan bir öyküm daha taslak olarak hazır. Ve bir sonraki yine akıbeti belli olmayan kitabımda yerini almak için bekliyordu.

İçim hüznünle doldu. Utanmasam, valizimden birkaç kitap çıkarıp, "Baylar, Bayanlar! Gençler, yaşlılar "Öykülerim var, almaz mısınız?" diye bağıracaktım ama kendimi tuttum.

Oysa ben bir demiryolu öykücüsüydim ve bu benim en doğal hakkımdı.

Gereği Düşünülmeli

ZEKİ ŞERDİN

“**B**eyefendi, nereden geldiğimizi mi sorarsanız? Nasıl anlatacağımı da bilmiyorum ya, sordunuz bari cevaplandırayım. Adliye sarayından, sırtımızdan koca bir yük kalktı. Bundan on iki yıl önce eşimle birlikte el ele yürürken, o günlerde birbirini seven iki insanın el ele yürümesi hor görülmüyordu bizim mahallede, bir trafik kazasına tanık olduk. Hava güneşliydi, gökyüzünde birkaç bulut, sıcaklık tam Mart ayına ayarlanmıştı. Akasya ağaçları sarı çiçeklerini küre biçiminde açmış, kokuları kaldırımları dolduruyordu. Güneş yerini aya bırakmaya hazırlanıyordu, sokakta çoğu günler gibi bir huzur vardı. Öyle değil miydi canım?”

“Evet, tam dükkandan çıktığımızda korkudan çığlık atıp kocama sarıldım, çaresizlikten elim ayağım titriyor ne yapacağımı bilemiyordum. On metre önümüzde beyaz bir araba yola çıkan bisikletliye vurdu. Firen sesi halen kulaklarımda çınlanmakta. Çocuk havada savruldu, yol ve kaldırımın ortasına düştü. Gözlerimizin önünde on iki yaşında bir kız çocuğu can verdi. Kıza vuran araba sonunda kaçıp gitti. Ortalık bir kaosa dönüştü, sokakta bağırıp çağırmlar, polise ve ambulansa telefon edenler, kaçan arabanın peşine düşenler. Kimse cesaret edip kızı bir arabaya bindirip hastaneye yetiştirmeye yeltenmedi, zavallı kızın kafası çatlamış uzun saçlarının arasından beyni görünüyordu, Aman tanrım ne korkunç görüntüydü. Öldüğünü beyan etmek için doktora ihtiyaç yoktu. Derken anası babası geldi, ortalık acıdan ve kederden geçilmez oldu. Polise ifade verdik derken aradan saatler geçti. Bir gün sonra tekrar karakola gidip kişilerin eşkalini belirlemeye çalıştık. Sonra arabanın çalındığı ortaya çıktı. Aranan kişiler bir türlü bulunmadı.”

“Eşimin anlattığı gibi tüm çabalara rağmen tüm araştırma boşuna çıkmıştı, sanki yer yarıldı bu şahıslar içine gömüldü. Çevredeki tüm kameralar

incelendi, kaza park eden bir kanyon arkasında olduğundan görüntüler işe yaramadı. Kazayı yapan gençler yeryüzünden uçup gitmişlerdi, sonra bir sürü dedidoku yalıydı. Zengin çocuklarıymışlar, yok polise rüşvet vermişler, yurt dışına kaçmışlar, işin içinde bir çete varmış. Zamanla çoğu insanlar olayı yavaş yavaş unutmaya, hayatlarına devam etmeye başladılar.

“Bizler ilk önce bu kazayı akrabalarımıza anlattık, sonra yakın dostlarımıza, iki ay içinde anlatmadığımız kimse kalmadı çevremizde, sonra tesadüf sonucu yan yana geldiğimiz yabancılara da anlatmaya başladık. Hatta yaş günlerinde, eğlencelerde, düşünlerde yaşadıklarımızı tekrarladı. Baktık ki herkes anlattıklarımızdan sıkılamaya ve usanmaya başladı, biz de bu olayı kimseye anlatmamaya karar verdik. Sonra başka sıkıntı ortaya çıktı.”

“Aradan bir yıl geçtikten sonra, kocam terler içinde uyanmaya başladı. Ne oluyor sorusuna, “Bir şey yok canım, sen uyumana bak” deyip geçirdi. Kabus gördüğü açıktı. Ben de pek aldırış etmedim ilk zamanlar, olur böylesi aksilikler kim kabus görmez ki dedim kendi kendime. Fakat kabuslar sıklaşmaya başladı. Bir gece kabusun ne olduğunu açıkladı. Canım kocacığım, her gece rüyasında o trafik kazasında ölen kızı görmeye başlamış. Çocuğun ölümü gözlerinin önünde her gece canlanmakta, daha kötüsü ölen çocuk, “Ağabey beni kurtar” diye yalvarmakta, yardım istemekte.”

“Baktım olacak gibi değil ve karımın ısrarı da kesilmeyince tedaviye başladım.”

“İlk başta hiç yanaşmadı tedaviye, yok geçermiş, olurmuş böylesi şeyler. Kendisini hasta hissetmiyormuş. Uykusuzluk yüzünden huysuzlanmaya, ufak tefek şeylere kızmaya başladı, evde her geçen gün huzur azalıyordu. İşyerinde bile arkadaşları bir şeylerin olduğunu ve onlardan gizlediğini

söyler olmuştu. Psikoloğa ne zorlukla götürdüm bir bilseniz.”

“Abartma canım o kadar da değil... Evet, tam iki yıl tedavi gördüm ve kurtuldum bu kabustan. Bu kaza bizi maddi ve manevi hırpaladı. Neyse ki o zaman çocuklarımız yoktu. Ondan sonra bu kazayı unutmayı başardık. Sohbet esnasında arkadaşların biri, bizlerin de bir kazaya tanık olduğumuzu söylediğinde, isteksiz isteksiz anlatır olmuştuk. Sonra çocuklar doğdu, bizim yeni dayanağımız oldular. Bu kazayı unutmuştuk ki bu belalı kaza bir ay önce tekrar karşımıza çıktı. Bir ihbarın sayesinde kazayı yapan şoför yakalandı.”

“İhbar eden de boşandığı eşi. Kadın adamdan boşanmış fakat buna rağmen adam kadının her hareketine her yaptığı işe karışmaya devam etmiş. Kadını hala seviyor ve korkunç kıskanıyormuş, seni kimseye yar etmem, kimle konuşuyorsun, kimle görüşüyorsun, akşam ışıklar yanmıyordu nerdeydin diye hesap soruyormuş her gün. Kadın bakmış olacak gibi değil, eski kocasından kurtulmak için telefonla aramış polisi. Adamı yakalayıp attılar içeri. Adam ben yapmadım demiş, Kuran'a el basarım demiş, çocuklarımın başı için yemin ederim demiş, şahidim var demiş, polis yutmamış bunları. Arabanın içinde bulunan diğer kişileri de tutuklanıp atmışlar içeri. Arkadaşlarından biri hemen itiraf edince, her şey ortaya çıktı Beyefendi. Sonunda mahkemenin vereceği karara kaldı. Sonunda biz de kurbanı olduk bu kazanın, değil mi kocacığım.”

“Şimdi mahkemede tanıklık yapmaktan geliyoruz. Bizi teker teker hâkimin karşısına çağırdılar, savcının ve avukatların sorularını cevapladık. Artık bizim için bu dava kapandı ve hak ettikleri cezaları alırlar inşallah. Yalnız şoför suçlu değil Beyefendi. Şoförün yanındakiler de suçlu. Kız bisikletle birden sokağa çıkınca araba zamanında firen yapamadı, bisiklete vurdu. Bisikletten fırlatılan kız kafasını kaldırım kenarına çarpıp ağır bir darba alıp orada can verdi. Vuran araba zorlukla durdu, şoför, şoförün yanındaki ve arka koltukta oturan kişi arabadan indi. Çocuğun cansız bedenini görünce şoförün yanındaki bağırdı “Kaçalım, çocuğu öldürdün,” dedi. Sonra “Haydın atlayın arabaya” dedi ve arka koltuktaki,

“Ne duruyorsun salak, sürsene. Yakalanmak mı istiyorsun” dedi şoföre ve arabaya binip kaçtılar.”

“Hayır canım öyle olmadı, bağıran yanındaki yolcu değildi, bağıran bu sözleri söyleyen şoförün ta kendisiydi. Hatta yanındaki arkadaşları kaçmak bile itemedi. Hatta arka koltukta oturan kişinin “Ambulans çağırılın” dediğini duydum, şoför aldırış etmedi, şoför arabaya binmeleri için zorladı ve kaçtılar. Bunların hepsi on saniyede içinde yaşandı”

“Olur mu, şoförün kaçmaya niyeti yoktu, arkadaşları sebep oldu bu davranışa.”

“Bakın Beyefendi, kocam yanılmakta; olayları karıştırmakta haklı, aradan koca on iki yıl geçti. Bir film gibi olay hala gözlerinin önünde canlanmakta, tüm detayları söylediğim gibi, suçlu şoför ve arkadaşları da bizim gibi bu olayın mağdurları.”

“Yapma canım olur mu? Her şey benim söylediğim gibi, mahkemeye ifade verirken olayların böyle geliştiğini anlattım, buna da çok emimim. Tüm suçu şoförün üstüne yıkmak doğru değil, adalet nasıl yerini bulacak.”

“Kusura bakmayım beyim, burada ayrılmak zorundayız. Konuşa konuşa taksi durağına kadar geldik. Sormayı unuttuk siz de kimsiniz? Kocacım sen tanıyor musun bu beyefendiyi ”

“Yok canım, sen tanıyorsun sanmıştım.”

Lorca'nın Öldürülüşü (2. Bölüm)

BİLSEN BAŞARAN

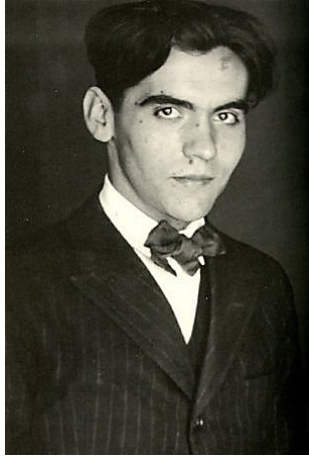
İspanya'nın o günkü politik atmosferinde oldukça tehlikeli bir gidiş içinde olan Lorca'nın hiçbir solcu partiye üye olmadığı halde bir sosyalist gibi konuşması, gelenekçi zihniyetten nefret etmesi, cinsel tercihlerinin biliniyor olması, iyi yürekliliği, bütün çabasının İspanya'da daha insani bir toplum kurulması olduğu bilinmesine karşın, Falanjist koldan arkadaşlar edinecek değin safca davranması (Falanjist Lider Jose Antonio Rivera ile dost olduğu son zamanlarda basında yer buldu) ve bunu bir oyunmuşçasına yaşaması bugün bile Lorca'yı birçok yanıtsız sorunun ve bilinmeyen içine çekmektedir.

1928'de yayımlanan "Çingene Baladları"nın İspanyol dilinin en ünlü modern şiirleri olduğunu kabul eden edebiyat ve sanat çevreleri ve okurları için 7 Mart 1936'da yaptığı konuşma sonrasında bir kez daha büyük şair olduğunu kanıtlamış, bu toplantı sonrasında kaldığı sahil kasabasında aşırı Faşizm aleyhtarı genç şair Gabriel Celaya ile tanışmıştı. Celaya 1966'da yayımladığı makalesinde Lorca'yla görüşmek üzere Biarritz Otele gittiğinde şairin, o bölgenin Falanjist kolunun kurucularından Manuel Aizpurua ile sıkı bir sohbet içinde olduğunu gördüğünü ve canının sıkıldığını yazmıştır. Zorunlu olarak yanlarına gitse de bütün gece Aizpurua ile konuşmayı reddettiğini ve buna kızan Lorca'nın "Jose Manuel iyi bir çocuk. Her Cuma akşamı birlikte yemek yeriz. Gerçekten. Onunla perdeleri kapalı bir taksitle dolaşıyoruz; çünkü o benimle, ben de onunla görülmek istemiyoruz," dediğini belirterek "Federico gülüyordu. Bunun çocukça bir eğlence olduğuna inanıyordu. Bir kötülük görmüyordu. Büyük bir şakaymış gibi

gülüyordu. Ama o gülüş, insanların her zaman iyi olduğuna güvenci, ister faşist olsun, ister olmasın, dostun her zaman dost olacağına inanması hayatına mal oldu.

Çünkü en yakın sandığı dostlarının, sonunda, her şeyden önce faşist oldukları ortaya çıktı. Hayır, Lorca'yı onlar vurmadı. Sorumluluktan sıyrılmak için onu katillerine teslim ettiler," açıklamasını yaparak o günlerdeki tehlikeli gelişmelere ve şairin duyarsızlığının sonuçlarına dikkat çekmek istemektedir. Celaya'nın tespitlerindeki doğruluğu yaşanan olaylar ve sonuçlar da göstermektedir.

İç çalkalanmaların artıp Falanjist grupların gücü ele geçirdikleri günlerde Lorca'nın

Madrid'de olduğu, artan olaylar ve can güvenliği nedeniyle Granada'ya dönmek istediği, bu amaçla 13 Temmuz akşamı ailesinin yakın dostu ve öğretmeni Rodriguez Espinosa'dan iki yüz peseta tren parası borç aldığını ve kendisine "Fırtına kopacak ben memleketeye gidiyorum," dediğini, ancak 16 temmuza değin Madrid'de kaldığını biliyoruz. Sıkıntılı tedirgin ve dostlarından öğüt bekler bir şekilde şair Rafael Martinez Nadal'la görüştüğü aynı akşam "Rafael, bütün bu tarlalar

cesetlerle dolacak. Kararımı verdim. Granada'ya gidiyorum. Tanrının dediği olsun," diyerek, eşyalarını toplayıp onunla gara gittiği ve trene bindiği biliniyor. Aynı trende olduğu bilinen faşist milletvekili ve İdeal Gazetesi çalışanı Ramon Ruiz Alanso'nun da 19 Temmuz 1936 günü Granada'ya ayak bastığı, bunun bir rastlantıdan çok bilinçli bir takip olduğu, Granadalı faşistlerin Lorca'nın kente gelişinden haberdar oldukları 16 Temmuz

tarihli İdeal Gazetesindeki haberden biliniyor.

“Granadalı Şair Don Federico Garcia Lorca şehrimizde bulunuyor.” Bu duyuru şair için bir muştulamadan çok faşist çevrelere verilen haber/bilgi niteliği taşımaktaydı.

Nitekim Lorca tam bir ay sonra 16 ağustos 1936 günü Ramon Ruiz Alonso ve emrindeki askerlerin baskınıyla, daha güvende olurum yanılgısıyla saklanmakta olduğu hepsi Falanjist olan Rosales Ailesinin evinden alınarak tutuklandı. 5 Ağustos günü telefon ederek yardım istediği dostu Luis Roseles’in evine sığınmaya değin onlarca kez bilinmeyen kişilerce rahatsız edilmiş, baba evi ve bahçe çevresi arahlıklarla gelen faşistlerce izlenmiş, “Rus casusu olduğu ve cumhuriyetçilerle işbirliği içinde haber akışı sağladığı” yalanlarıyla yaratılan gerginlik arttırılmıştı. Rosaleslerin evinde saklandığı günlerde de sürekli taciz edilmiş, çeşitli belgeler ve faşist yetkililer aracılığıyla Rosaleslere baskılar uygulanmış, şair göz hapsinde tutulmuş, korku ve endişe özellikle tırmandırılmıştı.

(Bu arada Garcia Ailesinin politik duruşu Granada faşistlerince kesinlikle bilinmekteydi ve Granada Garnizonu ayaklanması başladığı 20 Temmuz 1936 günü Lorca’nın eniştesi Sosyalist Belediye Reisi Dr.

Manuel Fernandez makamından alınarak birçok cumhuriyetçi ile birlikte tutuklanmıştı. Bir aya yakın hapsedildiği, 29 tutukluyla birlikte 16 Ağustos günü güneş doğmadan mezarlıkta kurşuna dizildiği ve aynı gün öğleden sonra Lorca’nın tutuklanıp vilâyete götürüldüğü, bu korkunç olayların rastlantısal olmadığı biliniyor.)

Lorca’nın ölüme götürülüşünü besleyen olaylar ve hunharca katledilişinde üç kişinin rolü nettir. Bunlardan biri kuşkusuz Ramon Ruis Alonso’dur. Faşist katliamcı, gazeteci, eski CEDA milletvekili, koyu Katolik, ayaklanma sonrasında Falanjist

Lider Alonso. Lorca’nın tutuklanması, vilayette tutulması, yok edilmesi aşamasında ülküdaşları Juan Luis Trescastro (arabası ve askerleriyle, şiddet uygulamalarıyla) ve Valdes’in (vali/gösterdiği kolaylıklar, ilgisizliği, yasa tanımazlığı ile katliam belgesini onaylayıp hızlandırması) desteğiyle olay bir oldu bittiye getirilmiş, 16 ve 19 Ağustos günleri arasında arayanların, ailenin, resmi başvuruların hemen her türlü yasal girişimin bilinmeze itelenmesini sağlayarak şairin nerede tutulduğunu bilinmeze gömerek kurtarılmasını engellemişlerdir.

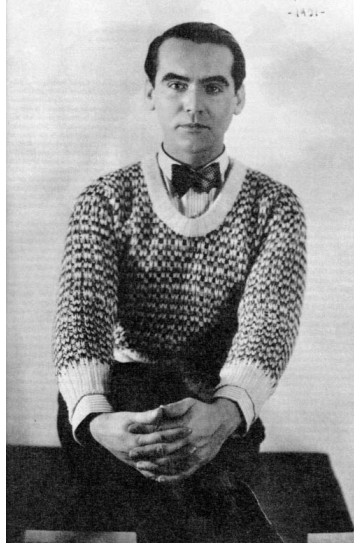
Lorca’nın bilinmeyen bir yerde tutuklu olduğu üç günün sonrasında Valdes’in büyük bir endişeyle katliamcı General Queipo’ya “İki gündür burada. Onu ne yapayım?” diye sormasına, insan kasabının yanıtı “Ona kahve ver. Bol bol kahve ver,” olmuştu. Vahşi generalin kişilerin ölüm emri için bu deymi kullandığı herkes tarafından biliniyordu. Vali aldığı emri rahatlıkla uyguladı. Lorca ertesi sabah öldürüldü.

Ölüm noktasına (kaynak suları ile tanınan Fuente Grande) 19 Ağustosun erken saatlerinde götürülmüştü. Kara müfrezeler Federico Garcia Lorca ile yanındaki üç diğer tutukluyu 19 Ağustos 1936 şafağında kurşuna dizdiler.

Görevli mezarcının az sonra ölüleri gömmek üzere geldiğinde, tek bacaklı genç bir öğretmenle boyun bağı “hani şu sanatçıların taktığı ince boyunbağı” yana kaykılmış

Federico’yu kanlar içinde bulduğu, ölülerini oracıkta bir zeytin ağacının yanındaki dar bir hendeğe üst üste gömdüğü tarihin sayfalarında anlatılıyor.

Kalleşlik ve katliamları kılıfına uydurma taktikleri tüm faşist yönetimlerin ortak değeri olsa gerek ki Franko sonrasında yeni rejimin, bütün bilinenlere, kanıtlara, belgelere, tanıklara, garnizon görevlisi gönüllü itiraflara, anı kitaplarına, yerel/canlı tarihçilere, belge toplayıcı araştırmacılara, katliama katılan kişilerin

itiraflarına karşın Federico Garcia Lorca için verdiği ölüm kâğıdında şu açıklama vardır; “ (...) **1936 yılının Ağustos ayında, savaşta aldığı yaralardan dolayı öldü. Ölüsü aynı ayın yirmisinde Viznar ile Alfacar arasında bulunmuştur.**”

Katil Alonso'nun 1966 yılında kendisiye yapılan bir görüşmede “Kalemiyle başkalarının silahlarıyla yaptığından çok büyük zarar yaptı,” demesi ve ısrarla “Rus ajanı” olduğunu savunarak vicdanını temizlemeye kalkışması, Valdes'in ise iç savaşdaki gaddarlığının bir Falanjist Papaz tarafından “Valdes'in eline fırsat düşseydi İsa ile Kutsal Meryem'i bile öldürürdü,” cümlesiyle anlatılması dönemin psikolojisini izah etmesi açısından önemlidir.

Lorca'nın katillerinden Trescastro'nun, şairin Viznar'da katledilmesine katılmakla övündüğünü, hemen her zaman “Lorca'yı Rosaleslerin evinden almaya gidenlerin arasındaydım. Granada'da ibnelerden bıkip usanmıştık,” dediği, 20 Ağustos sabahı milliyetçi faşistlerin kıyımından kurtulmayı başaran Belediye Meclis Üyesi Angel Saldana'yı Pasaje Barında otururken gördüğünde bağırarak “Federico Garcia Lorca'yı biraz önce öldürdük. Onu bir çukurda bıraktık. İbne olduğu için de kışına iki kurşun sıktım,” dediği ve bütün Granada'nın kulaktan kulağa bu itirafı duyduğu kesindir. Bununla da tatmin olmayan Trescastro'nun, Granadalı ressam Gabriel Morcillo'ya aynı gün aynı şevk ve kinle haberi iletlediği “Don Gabriel, bu sabah koca kafalı şair arkadaşınızı tepeledik,” diye bağırıldığı ve bundan gururlandığı bilinen gerçeeklerdendir.

Bu kadar bilinene karşın faşist anlayışın hâlâ üç maymunu oynaması ve Lorca'nın katledilişindeki nedenlerin Katolik tutuculuğuna, dönemin siyasi çalkalanmalarına, bilinmezlerine, kara tablosuna, iç savaşın gaddarlıklarına, yasa tanımazlığına yönlendirilmesi düşündürücüdür. Granada sembolü olan narın tadı, tane varsılığı, berekete eş algısı, sonsuz yeşili, parlak göğü, tertemiz kaynak suları, artık sadece güzellik fışıldayan Elhambra'sı, cennetin muştusu Generalife'ı ile Lorca'sını bağrına basmış, yüzünü acılardan sıyırmış geleceğe bakıyor. İpek Pasajının hemen yanı başındaki Katedral'de Kral Ferdinand ve yanında

Kraliçe İsabella sonsuz uykusunda. Dünya/ insanlık hâlâ kanla sınanmayı sürdürüyor.

Ve Çingeneler... Garcia Lorca'nın (Çingeneler Baladı'yla yüreğine bastığı Çingeneler) ölümü üzerine, imzasız bir Balad'la ölümsüz yüreklerine, ölümsüzlüğe gömüyorlar onu.

“Altı Çingene kadının omuzlarında Rael de Cartuja Sokağı ve Alhacaba Tepesinden yukarı, Larga Meydanı ve Albaicin'den geçerek.../ Federico Garcia, tam şafak sökerken, altı Çingene kadının omuzlarında yedi tepeyi tırmanıyor.../ Onu gömmek için Cerro del Aceituno'ya götürüyorlar. Önünde ve arkasında yalnız Çingeneler var, havada yalnız soleo nağmesi duyuluyor.../ Solea ah solea, (kırığı) şafakta (ıslatır) kemiklerinizi gözyaşlarıyla. Solea, Solea Montaya.”

Bu şiirde ve şarkıda saklanan sonsuz hüznü duyumsayabilmek için İspanyolca bilmeye gerek olmadığını içimdeki sızdan biliyorum ve halkların gözünde, vicdanında hâlâ ne denli değerli olduğunu... Bir şair için canıyla takas ettiği ölümsüzlük ve sonsuz değere ulaşma bu olsa gerek!

5 Ekim 2013 /İzmir

Kaynakça:

1. Ian Gibson “Lorca'nın Öldürülüşü” / Çev: Murat Belge- Kavram Yay.-1998-İst (Son şiir ve alıntılar bu kitaptandır.)
2. İbn el Hatib “Granada Tarihi”/ Ellhatatı Ekber Gırnata /Abdullah İnan yayınları (Kahire -1955)
3. Gabriel Celaya “Un recuerdo de Federico Garcia Lorca” / Realidad Gazt.-Rome No:9- Nisan 1986
4. Federico Garcia Lorca /Profil “Şiirleri” Çev:Erdoğan Alkan- Varlık Yay.İst. 2007

Solea (soladad): Yalnızlık kelimesinin Endülüslülerce söylenişi. Sıkıntı ve acı çekmekten bahseden bir Flamenco şarkısıdır.

Yeni Dünya

ÖZGÜR METİN DEMİREL

kırık düşlerin
boğuk hıçkırıkların
karanlık düşüncelerin
soğuk bakışların
korkunun sırası mı şimdi
renkli cıvıltısını dinlemek lazım kuşların

hüzün, ağlama, yas havası değil
kara elbiseleri çıkarmak lazım

dört duvara demir parmaklıklara
soğuk ve burgun zindanlara
susmanın, somurtmanın
acını içine akıtmanın
ben vurdum sen duyma'nın
vurdumduymazlığın
kendi yağında kavrulmanın değil zamanı

hayata selama durmalı
zorbanın suratına bir gülücük
yarın yanağına bir öpücük kondurmalı
olağan gücünle haykırmalı
çıkamamıştır yerinden can
kesilmemiştir henüz nefes

soğuk kış çıkar bahara elbet
aydınlığa gebedir karanlık
çilingir sofrasına konulur toplum
sevdanın dizelerini karalar kalem
sevda yeşerir
sıkışan hasret büyür de büyür
sonunda şiddetle patlar
ve eskimiş, köhnemiş biter
sonunda yıkılıp, yok olur gider

canlanır yeni olan eskinin döşünde
büyür, yeşerir
yeniyi şiddetle tutmaya çalışınca meğer
yeni kabına sığmaz olur
sınırları zorlar, zincirleri parçalar

eskinin içinden kopar yeni
sınırlar yok olur
depreşir yürekler
depreşir yaşam
kurulur yeni dünya

Altay Öktem: Thomas Düşerken

KEMAL ALBAYRAK

Sherlock Holmes gibi yazarını aşan, ete kemiğe bürünmüş, somutlaşmış roman kahramanları vardır. Thomas Dumas da Altay Öktem'in başını ağrıtaçağa benziyor. İleride adına türbeler yapılır, hurafe mezarlar gibi anma geceleri ve fotoğrafçılık ödülleri verilirse şaşır-mamak gerek.

“Ben” dili ile yazılıp geçmiş zamanda çekimlenmesine karşın anı yaşatan, heyecanı zirvede tutan sürprizlerle dolu bir roman okuyacaksınız. Böyle bir romanın okuru da kitaba ayak uydurmalı, her an uyanık olmalı ki aldanmasın. Neler mi yapmalı; Thomas Dumas söyleşilerini iyi takip edip kahramanı tüm ayrıntılarıyla çözmeye çalışmalı. Verilen ipuç-larını değerlendirirken yaşama dair düşünceleri felsefeleştirerek fotoğraf sanatının incelikleriyle birleştirmeyi becermiş yazarı bir an olsun terk etmemeli. Yoksa akıcı romanın hızında kaybolabilirsiniz. Zira, roman kahramanı bile yaşadıklarına bazen şaşırır: “Ah Thomas, başıma neler geldi, tahmin bile edemezsin. Maria’yla birlikteyim. Seniha’nın ülkesindeyim. Ve artık işsizim.” İnsana, zamana dair çıkarımları roma-nın içinde ustalıkla ören Öktem, bizleri adeta bir filmin içine davet ediyor. Bir Walter Mity filmi kadar hareketli ve gizemli bir maceranın hakim olduğu, sır dolu ölümlerin, intikam hissinin, ahlak ve lanet tabularının yıkıcılığı arasında, bir Bond filminden çıkmış gibi görünen İspanyol kızının, Maria’nın betimlemeleri ve hayali de sizi derinden etkileyecek. “Söz konusu olan Maria’ysa zaman belli bir hızda ileriye doğru akmaz, hızdan bağımsız olarak ileri geri sıçrar. Zamansızdır Maria... Thomas ise zamanı parçalayandır. Geçmiş ve gelecek yoktur onda.”

“Gerçeklik, hislerden daha hızlı hareket etme özelliğine sahiptir. Hızla gelir ve yüzünüze çarpar.”

Thomas Dumas kalbi ters doğanlar gibi duyguları ters tepen bir insan. Sevindikçe kaybeden, acı çektikçe değerlenen, başarı kazandıkça kaybeden, toplum tarafından lanetlendikçe sanatta çığır açan ama sevdiklerine ve ailesine güç ve zenginlik yerine yıkım getiren bir fotoğrafçı olarak karşımıza çıkıyor. “Geçmiş, hiçbir zaman geride kalmaz. Geçmişimiz her zaman bizim bir parçamız olarak, bizimle birlikte yaşamaya devam eder.” Stockholm, Münih, Füssen, İstanbul ve Paris’in etkileyici mekanlarında Thomas Dumas’a adadığı hayatını kitapla onurlandırmak, Dumas’ın ona kaybettiği itibarı kazanmak isteyen 58 yaşındaki Anders’in gerçek kimliğini bulmaya çalışacağız, Dumas’ın İstanbul’daki aşkı Seniha, ağabeyi Rıza ve kızı Selena sis perdelerini kaldırıp Andersen’in yaşamını ve yazarı çözmemize yardımcı olacak mı? Tüm bunlar olurken maceranın hızına kapılıp sorgulamaktan düşün-mekten vazgeçmiyor: “Oysa gerçeklik, hislerden daha hızlı hareket etme özelliğine sahiptir. Hızla gelir ve yüzünüze çarpar. Beklenmedik bir olayla ya da bir sözle olabilir bu.”

“Geçmişimiz her zaman bizim bir parçamız olarak, bizimle bir-likte yaşamaya devam eder.”

Tabii ki her kült romanda olduğu gibi savaşın acılarını lanetleyerek kahramanın ilk acılarını evrenselleştiren yazar, tarihi gerçeklerin acımasız-

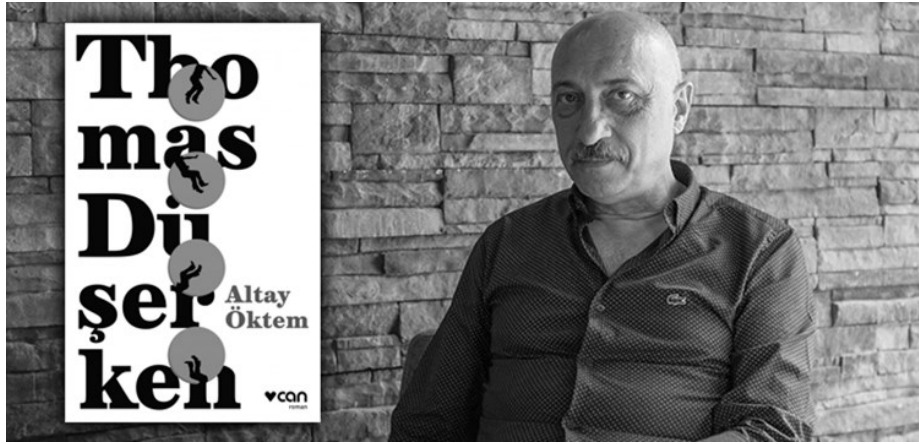
lığından faydalanyor. Küçük Thomas'ı 2. Dünya Savaşında bombalanan İsveç'e göç etmek zorunda kalan fakir bir ailenin çocuğu olarak tanıtıyor bize. Sözleriyle değil fotoğraflarıyla konuşan, deklanşöre elleriyle değil ayaklarıyla hakim olan eşsiz bir karakterin değişimini açıklarken, Thomas'ı neden kendisi değil de Anders anlatıyor, sorusuna en iyi cevabı yine Thomas veriyor: "Kendimle ilgili ortaya attığım bütün düşüncelerin çoğunlukla yanlış olduğunu, başkalarıyla ilgili söylediğim her sözdeyse en azından, küçük de olsa bir doğruluk payı bulunduğunu fark ettiğim için yıkıma sürüklendim." Sanata, sanatçıya ve sanat tarihine de göndermelere açık bir roman bu: "Aslında sanatçı da sanatsever de eksiktir. Onları güçlü kılan da budur. Bu yüzden sürekli gelişirler. Thomas Dumas'ı sevmeye nedenim sanırım bu. Onun fotoğraflarıyla kurduğum ilişki tek taraflı değil. Ben o fotoğraflara bakarken onlar da bana bakıyor (...) Belli bir açıyla bakabilmek maharet ister. Sadece gözünü kullanmakla ilgili fiziksel bir maharet değil, bir çeşit bilinç mahareti. Bu yüzden insanlık tarihi, açsızlığın, bir anlamda

çapsızlığın tarihidir. (...) Bir insan, yakından baktığınızda daha küçük görünüyorsa, orada sanata ihtiyaç vardır."

"Herkes hak ettiği biçimde yaşamaz. Bazen insan başkalarının hak ettiği biçimde yaşar."

Ve yazarın da karede olma telaşına tanık oluyoruz. Yazar olmak ölümsüz olmaya yetmiyor belki de: "Bu kitabın Ekim'in 23'ünden önce elimde olması çok önemli. Bu aceleciliğim size tuhaf gelebilir. Şöyle düşünün: Belki içinde olmayı arzu ettiğim, yetişmeye çalıştığım bir fotoğraf karesi vardır, kim bilir?"

Her iyi kitabın verdiği netice gereği, kitabı bitirdikten sonra üzerine düşünmek için hayat koşuşturmasına biraz ara vermek, hatta Thomas'ı anlamak için yeniden okumak gerekebilir: "Herkes hak ettiği biçimde yaşamaz. Bazen insan başkalarının hak ettiği biçimde yaşar."

Nihat Kemal Ateş'in Gülüşün Düşüyor Geceme

İRFAN KORKMAZ

Nihat Kemal Ateş'in son şiir kitabını okuduktan sonra yüreğimi değişik duygular kapladı. Bu duyguları sıralamak onlara bir mekan, bir anlam vermek zor olmadı. Kitaptaki şiirler sıkça geri dönen duyguların ve düşüncelerin etrafına odaklanmakta. Şairin en çok değindiği konular: özgürlük, sevinç, yabancılık, aşk, sevdâ, kadın, çocuklar, dostluk ve güzel günlere olan özlem.

Şiirlerin içine kendinizi bıraktığınızda sürekli bir mücadelenin içinde bulursunuz kendinizi. Güzel bir yaşamın musluğunu açıp susuz olana, kurumakta olan tüm canlılar su vermek ister Ateş. Fakat beklenmedik anda derin bir hüznün yakalar sizi, 'Kırılğan Mavi' adlı şiirdeki: "Artık, / Ne kapı kaldı girilesi / Ne ışık süzölesi / Ne de bir yüz kaldı görölesi... / Hepsî kirlendi / Bir sen kaldın / ..." hüznüyle baş başa kalırsınız.

Şair, Üsküp'te doğup çocuk yaşta İstanbul'a taşınır. Yıllar sonra İstanbul'dan Brüksel'e göçer. Şairin yüreğinde sürekli bir göç duygusu var, sığamıyor bir kente bir ülkeye. Sürekli bir yurt arama, bir yere dair olma, sürekli huzur ve özlem arama yolculuğu var yüreğinde. Bu derin yalnızlık duygusu, yurdundan uzak yabancıları gördükçe Avrupa'nın göbeğinde canlanır. Şöyle başlar, 'Kokunu Duyumsat Bana' şiiri: "Brüksel'de / Sokağın birinde / Ne zaman kimliğimi sorsalar / Yabancılığım ikiye katlanır / ... / Yanaşacak iskelem yok / ...". Şair insanları yurtlarından göçe zorlayan şartlara da sitem eder. 'Taşan Karanlık' adlı şiirinde şöyle der: ".../ Çınlıplak vurulmuş yatıyoruz / Sahipsiz / Bakışlarımız birbirimize tutunmuş / Her birimizin vücudunda / On beşer delik / Acılarımız gündelik/..."

Ateş'in şiirinde kullandığı dil hep yalınlığını korumuş. Kullandığı imgeler çok dengeli ve sade, okuru suyun altına itip boğulma duygusunu vermiyor. Şiir okura ulaştığında içinde sır saklamamakta. Şair bir gül kokusu gibi okuruna ulaşmak istemekte. 'Gecelerin Ecesi' şiirinde: "Seremedim / Özgürce kilimini / Göçebe çadırıma / Korktum / Hep korktum / Akarım diye / Aşkın dar ırmağına / Korkma / Çılgın suların / Durgun akışı" der.

Şiirlerde nadir bir alt mesaj, bir alt düşünce bulabilirsiniz. Okurun dünyasına fazla yer vermez, kendi hedef ve dünyasına odaklanmış Ateş. Aynı düşüncede olmayan insanları gereğinden fazla eleştirir, hırpalır. 'Bakışları Güvercin Tedirginliği' şiirinde şöyle der: ".../ Ah! Aahh! / Bir yanda ambalajlanmış kadınlar / Sahipleri tarafından / Yatak odalarında aşılmayı / Bekleyen / Mutsuz / Düz yolda tökezleyen /..."

Şair sevdanın elçisi, yüreği güzellikleri arayan, dostluklarda köprü kuran, umudun kapısını herkese açmak ister. Ateş'in şiirleri bir yandan okur için ayna görevine yükümlü, gördüklerini duygunun süzgecinden geçirdikten sonra aklının kantarına kor ve öyle dile getirir dünyasını.

Ateş'in şiirlerinde derin bir özlem yatar, bu özlem kimi zaman barışadır, kimi zaman dostlarla kucaklaşmalara, kimi zaman da güzel günlere olan özlemedir. 'Birde kokular var' şiirinde derin bir özlem duyar babasına: "Ve kokular / Duyumsattı bana Büyükada'yı / Adalar ki, babam kokardı / Her faytona binişimde /..."

Bir de kitabın arka kapağına şiir CD'sini eklemiş, şiirleri dinlerken ayrı bir tat damağınıza dokunur.

Hollanda'da Çıkan Son Kitaplar

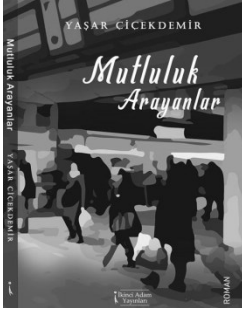

KİTAPLARDAN ALINTI

MUTLULUĞU ARAYANLAR

Yaşar Çiçekdemir

Son yüzyıl dünyada, Avrupa'da ve Türkiye'de göçler tarihi oldu. Huzurlu bir hayat, güvenli bir yer arayanlar köyden köye, şehirden şehire, sınırdan sınıra, ülkeden ülkeye göçtüler. Her göç var olduğun kültürel çevreden kopuş demektir. Türkiye'den Batı Avrupa'ya işçi göçü başlayalı 60 yıl kadar oluyor. Günümüzde Avrupa'da 5 milyon kadar Türkiye kökenli göçmen insan yaşıyor. Rakamlar acılarımızı, mutluluklarımızı, hasretlerimizi ifade edemez. Ancak tek tek göçmenlerin mikro tarihi hayatın gerçekliğini daha iyi ifade edebilir. Her göçmenin hayatı bir romandır. Bu romanda herkes kendinden bir yaşantı bulacaktır.

Kemal Yalçın

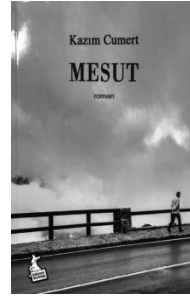
Bochum, 5 Ocak 2018,

MESUT

Yazar: Kazım Cumert

Romanın arka kapığında şöyle anlatır Mesut kendisini:
“Adım Mesut. Mutlu olayım, güzel bir yaşam süreyim diye takmışlar bu adı bana. Ad takmakla mutlu olunsaydı keşke. Yaşım elli sekiz. Antepliyim. Çoğu hemşerim gibi acılıy, çiğ köfteyi, baklavayı ben de severim. Tabii bir de bozlak havalarını... Avrup'a postu atabilmiş şanslı insanlardan biriyim! Otuz küsur yıldır Hollanda'da yaşıyorum yani.

Herkesin bir öyküsü vardır derler, bazıları da 'benim yaşamım roman olur' der. İnanırım.

Yaşamı destan olanlar da vardır. Avrupa'ya gelen gurbetçilerin filmleri bile yapıldı. Benim ne film olacak bir yaşamım, ne de kağıda aktaracak yazarlığım var. Gene de aklımda kalanları, unutamadıklarımı bir dostuma, bir yazara anlattım. Adım gibi mutlu oldum mu, yaşamım bir öykü mü yoksa bir roman mı, ona da siz karar verin. Dedim ya ben sadece konuştum.”

Herkesin bir öyküsü vardır derler, bazıları da 'benim yaşamım roman olur' der. İnanırım. Yaşamı destan olanlar da vardır. Avrupa'ya gelen gurbetçilerin filmleri bile yapıldı. Benim ne film olacak bir yaşamım, ne de kağıda aktaracak yazarlığım var. Gene de aklımda kalanları, unutamadıklarımı bir dostuma, bir yazara anlattım. Adım gibi mutlu oldum mu, yaşamım bir öykü mü yoksa bir roman mı, ona da siz karar verin.

Dedim ya ben sadece konuştum.”

MAHİ

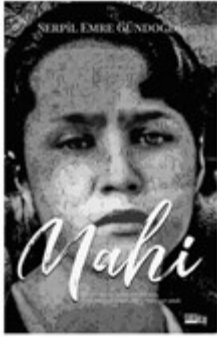
Serpil Gündoğandı Emre

Mahi üzerine birkaç sızı

Kitabı okumayı bitirip de kitaplığımda ki “en son okunanlar” bölümüne koyduğumda Mahi'nin hüznü çöktü üzerime. Bilgisayarımdan Ali Ekber Çiçek'in söylediği “Mah yüzüne bir nikap çek,

ben yandım el yanmasın” isimli türküyü açıp bir taraftan türküyü dinlerken bir taraftan da tekrar düşünmeye başladım Mahi’yi. Önce çocuktu Mahi ama kimsenin kendisini dinlemediği. Sonra büyüdü, serpildi, genç kız oldu Mahi bu kez de kendisinin bile kendisini dinlemediği.

Aşk neyi karşılar ki yeryüzünde. Kırılmış ve yalnızlaştırılmış bir kalbin her şeye rağmen yaşama tutunmaya çalışan koca bir ömrü mü? Ya da neyin karşılığıdır aşk? Yoksulluk ve acıyla geçen bir ömrün her şeye rağmen gülümseyen bir yüzünün mü? Ah Mahi! Bir gecekondu duldalığında yaşayan kanadı kırık bir güvercin misali büyüdü gurbet ellerde. Ürkek dolu bakışların vardı yüreğinde saklamaya çalıştığın ama kalbinde atan. Belli ki kimse kursun istemiyordun kanadını. Ve belli ki sevdaya susamış dudakların saçlarının teline türküler yazan biri öpsün istiyordun.

Önce çocuktur Mahi, sonra kadın, sonra ana. Ama hepsinden önemlisi insandır Mahi. Öyle büyük kanatları vardır ki Mahi’nin değil altında yaşamak bir yerinden tutunmak bile insana güven verir. Bazen “Yılanların Öcü” romanında ki Irazca Anadır

Mahi bazen “Selvi Boylum Al Yazmalım” filmi İlyas’ın peşinden giden Asya. Ama her şeyden önemlisi tüm çektiği ıstıraplara rağmen hayata tutunmasını bilendir.

Yazar Serpil Emre annesi Mahi’yi anlatmış bu kitapta. Ama aslında Anadolu’da doğup göçün büyük şehirlerin varoşlarına savurduğu tüm insanların hikayesidir *Mahi*. Sade, yalın ve anlaşılır bir dil kullanmış Serpil Emre. Eskiler “Azizleri rahat bırakın” diye bir deyim kullanırlarmış. Edebiyata dönüştürecek olursak bu cümleyi Yaşar Kemal’ler, Fakir Baykurt’lar, Bekir Yıldız’lardır bu azizler. Kuşkusuz azizleri rahatsız etmemiş Serpil Emre ama ucundan dokundurmuş. Anımsatmış onları, aynı tadı aynı lezzeti bırakmış.

Veli Bayrak

SEVMEYİ BİLMEK Ahmet Sefa.

Arafta kalanların öyküleri

Otuz yıl önce yazılmış öykülerden oluşan kitap yeniden yayınlanıyor. Yazıldığı koşullarda güncel gözlemlerden yola çıkarak kaleme aradan geçen otuz yıla rağmen hiç eskimemiş. Günümüzde büyük bir dram olarak savaşıkaşnaklı yaşanan dinmeyecek bir yaray ele alıyor Ahmet Sefa öykülerinde.

Cuntanın estirdiği zulüm ve zorbalıktan kurtulmak için çoğu zorunlu olarak Avrupa ülkelerinin yollarını tutan Türkiyeli politik mültecilerin yaşadıkları Ahmet Sefa’nın kaleminden bize yansıtılıyor. İnce detaylarla, bağımsız gibi gözükken ufak parçaların birleştirilmesiyle ve akıcı diliyle adeta bizi de Avrupa koşullarına çekiyor. Politik mültecilerin yaşadıkları kırılma ve dramın inkarcı olmadan da anlatabileceğini gösteriyor.

Çözülmenin yalnızca işkence ve sorgu karşısında olmadığını, sağlam basmayan ayakların altındaki zeminin ne denli kaygan olduğunu görüyoruz Avrupa koşullarında. Beslendiği topraktan kopunca, yeni bir toprakta ve onun koşullarıyla kök salmadan yaşamayınca sararmaların, solmamaların hatta kökünü inkar edenlerin varlığına tanık oluyoruz.

Ahmet Sefa’nın öyküleri esasında Arafta kalanların öyküleridir.

Semhih Hiçyılmaz

Şiir Antolojisi.

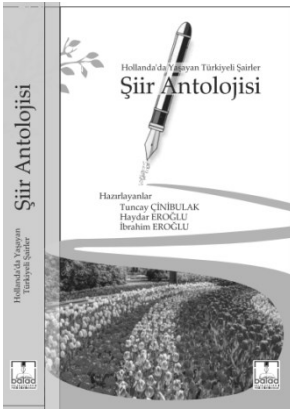
**Hazırlayan: Tuncay Çinibulak,
Haydar Eroğlu, İbrahim Eroğlu.**

Hollanda'ya işgöçü tarihimiz, yarım yüzyıldan fazla bir zaman dilimini kapsar. Özellikle 80'li yıllarda başlayan politik göç dalgasıyla birlikte; genelde sanatın bütün dallarında, özelde ise şiirde bir canlanma olduğu gözlenir. Bunda çeşitli fonların kültür ve sanat etkinliklerine yaptıkları maddi desteklerin de payı büyüktür.

Bu bağlamda, şiir açısından en kapsamlı çalışmaların Balad Şiir Vakfı'nın kurulmasıyla (2012) birlikte başladığını söylemek hiç de yanlış olmaz. Kıyıda köşede kalmış, çeşitli nedenlerle seslerini duyurmamış şairler, Balad Şiir Vakfı adı altında örgütlenerek kalıcı çalışmalara imza atmaya başladılar. "*Hollanda'da Yaşayan Türkiyeli Şairler Şiir Antolojisi*" Balad Şiir Vakfı'nın yaptığı kalıcı çalışmaların en önemlileri arasındadır. Titiz bir

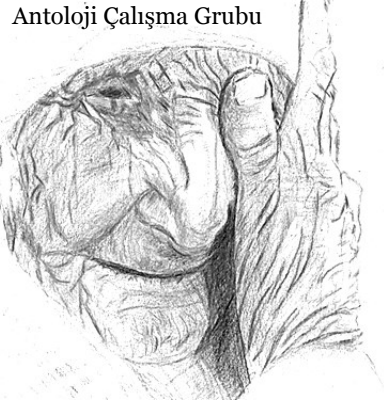
çalışmanın ürünü olan bu antolojiye (seçkiye) 44 arkadaşımız ürünleriyle destek oldu.

Elbet Hollanda'da yaşayan şairlerimiz bu antolojide şiirleri yayımlanan şairlerle sınırlı değildir.

Antoloji Çalışma Grubu

Resim: H. Nisa

Soframdaki Şiirler.

Yazar: Bektaş Tosum.

Bektaş Tosun, 1956'da Yozgat'ın Sorgun'a bağlı Bahadın kasabasında dünyaya gelmiştir. 1978'den beri Hollanda'da yaşamaktadır.

1988'de 7 sayı (aylık) yaşamı olan 'Kırmızıgül Kültür Edebiyat Dergisi'ni çıkartanlardandır. Hala faal olan ve gün geçtikçe güçlenen bir federasyonun, bir konfederasyonun, Alevi Akademisi'nin ve 78'lerin kurucularındandır. Haziren 2015'te yayınlanan ilk şiir kitabı 'Şiir Çıkını'ndan sonra '*Soframdaki Şiirler*' ikinci şiir kitabıdır.

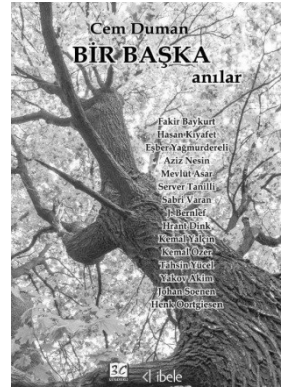
Anı: Bir Başka Anılar

Yazar: Cem Duman

Bir Başka Anılar; yazar, şair ve sanatçılarla seyahatlerim ve sohbetlerimizden ortaya çıktı.

Bu ilk çalışmamda on beş yazar ve sanatçı ile ilgili anılarımı paylaşıyorum. Amacım; büyük yazarların ve sanatçıların da güldüğünü, fıkra anlattığını, harmandalı oynadığını, hatta seks müzesi gezmek istediğini, yani insani yanlarını öne çıkartmaktır. Kitaplarından, sanatsal çalışmalarında ve aldıkları ödüllerden pek bahsetmedim veya çok az bahsettim.

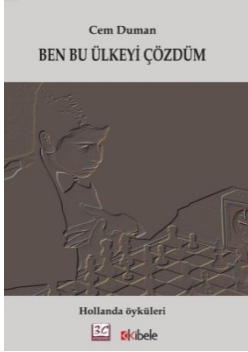
Cem Duman

Kara Zambak Literair Tijdschrift

Ben Bu Ülkeyi Çözdüm Cem Duman

Ben Bu Ülkeyi Çözdüm - Hollanda öyküleri; Hollanda'da yaşayan Türkiyelilerin öyküleridir. Bu öykülerde, Türkiyelilerin Hollandalılar ile ilişkileri ve çelişkileri, başarıları, özlemleri, yetmezlikleri, bazen de çaresizliklerine rastlayacaksınız.

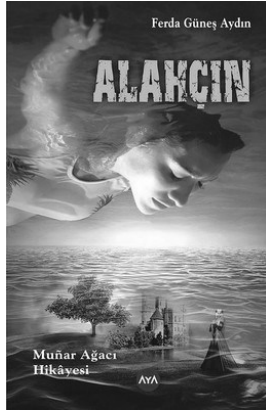
“Önyargıları parçalamak atomu parçalamaktan zor” olsa da çok kültürlü bir hayatın da yaşamaya değer olduğuna bu öykülerde tanık olacaksınız.

Öyküler, her ne kadar kurgu olsa da bu öyküleri okuyanlar kendinden bir şeyler bulsun isterdim.

Cem Duman

Alhaçın Ferda Güneş Aydın

Göge uzanan kocaman ve yapayalnız bir ağaç ve bir gün gelecek ben o ağacın gövdesine sırtımı yaslanıp güneşin yüzüme vuran sıcaklığını avuçlarımda toplayarak seni bekleyeceğim. Ağacın dünyayı gölgeleyen yeşil dalları kehribar rengine dönüşürken kavuşmasak da, karamsarlığa kapılmayacağım; çünkü o ağaç bize dair her hatırayı koruyacak ve ben seni tanımanın verdiği saf kusursuzlukla avunacağım...

GERHARD GUNTERMANN

Ciğerparem

öyle üzüntülü olma ciğerparem
bugün de
verdiği sözü yine tutmadığı için
öyle üzüntülü olma ciğerparem
ömrümüz kum gibi
parmaklarımızın arasından aktığı için

tanrı çoktan zil zurna
saat onikiye beş var
artık aldırış etmiyorum
yolkovan yürüdükçe
çarklar işledikçe
her şey mümkün

öyle üzüntülü olma ciğerparem
ömrümüz kum gibi
parmaklarımızın arasından kaydığı için
öyle üzüntülü olma ciğerparem
bizden bir iz kalmasa da geriye
yarışıyoruz saate karşı

soluklanmadan koşuşturmaktayız
zıkkımlanabilmek için
korkaklar gibi labirente sıkışan
hâlâ dans edecek keyfimiz kaldıysa
hâlâ gerçekse gözyaşlarımız
her şey açık
her şey mümkün

öyle üzüntülü olma ciğerparem
bugün de
verdiği sözü
yine tutmadığı için
öyle üzüntülü olma ciğerparem
bizden bir iz kalmasa da
gel saate kıyalım

**Türkçeye çeviren: DANYAL NACARLI
& ALİ ŞERİK**

Hayat Devam Ederken

MİRA KEŞERLİ

Yanı başına düşen havan topu askeri havaya savurup, onun ağacın dibine, çalıların arasına düşmesine neden oldu. Şarapnel parçası askeri üç yerinden ağır yaralamıştı. Asker ağacın dibine baygın bir halde yığılıp kaldı, sanki ağacın dibinde çömelmiş ve kafasını ağaca yaslamıştı. Bedeni ağır darbe aldığı için beyni, hayatta kalabilmek adına şuurunu saf dışı bırakmıştı. Uzun aralıklarla kısa nefes alıyordu, bedeninden kan yavaş yavaş kuru toprağa damlıyordu. Boynundaki iki künyesi rüzgarın etkisiyle hafiften sallanmaya devam etti. Bir iki saat içinde yardım ulaşamazsa oracıkta hiç hareket etmeden ölecekti. Asker hayatının merdivenini daha yeni çıkmaya başlamıştı, dünyanın bu kadar büyük ve güzel olduğunu yeni öğreniyordu. Bir de deli gibi esmer kızlara baygındı. Bir kızla tanışıp askere gitmeden önce aşkın tadına bakmak istemişti, fakat bazı tecrübeler herkese kısmet olmazdı. Aradan tam üç saat geçti, bedeni son ana kadar direndi, kimse onu bulamayınca nefesi yavaşladı, solunumu seyrekleşti ve son nefesi duyulmadı bile.

Tam bu üç saatin esnasında askerin babası deniz kenarında oturmuş iki arkadaşı ile eski günleri düşünmekteydi. Bu eski günler sohbeti, insanın var oluşundan bu yana her nesil tarafından konuşulup duruldu. Vücut gençlikteki gücünü yitirdikçe, kimi rüyaların gerçekleşmeyeceğini kavradıkça ve çevrende değer verdiklerin teker teker ölüncü, eski günler sohbeti gün ışığına çıkar. Yaş kırkı geçince, ölüm yaklaşır, gençlik adım adım uzaklaşır. Hayatın geride bıraktığı günler azalır, kendi tarihi genişler. Bir de yürekteki gençlik anıları bir sarmaşık gibi tüm bedeni kaplar. Üç arkadaş batan güneşin güzelliğine bakıp çaylarını içtiler. Uzun zamandan beri birbirini tanıyan insanların birbirlerine anlatacakları bazen çoktur, kimi günlerde ise anlatacakları yok gibidir. İşte bu akşamda böyle bir gün, üç arkadaş sessiz ve huzurla deniz dalgalarına baktılar.

Dalgalar karaya vurdukça köpürüyor, diğer dalga gelmeden köpüklerin yarısı kumların içinde kayboluyordu. Yan yana olmanın, bir ömrü birlikte paylaşmanın mutluluğunu şimdi sessiz ve sedasız paylaşıyorlardı. Önümüzdeki bir ay içinde bu arkadaşlar her gün bir araya gelecek, oğlunu kaybeden babayı teselli etmeye, acısına ortak olmaya çalışacaklar. Dostlukları yarından itibaren biraz daha derinleşecek sonra bir yıl içinde değişik nedenlerden dolayı dağılmaya başlayacaktı.

Şimdilik bu güzel akşamın tadını çıkartsınlar, bir daha böyle güzel bir akşamı, bu huzurlu sessizliği bulamayacaklardı. Ölüm haberi onlardan birine ulaşmak için yola çıkmamıştı henüz. İnsan ömründeki günleri bir kez yaşar. Erin öldüğü henüz hiçbir deftere işlenmedi, sayım yapılandı, kurtulanlar bu saatlerde kendi can derdinde. Ölen er kayıtlarda şimdilik yaşıyor.

Hızla gelişen dünyada savaş alanları da hızla yer değiştirmekte. Bu savaş alanında yaralıları helikopterlerle hastaneye yetiştirdiler. Ölülerini ceset torbalarına yerleştirip, silahları da toplayıp götürdüler. Ağacın dibindeki ölen genç eri ise kimse görmedi, belki çöken akşamın karanlığı neden oldu buna, belki de ağacın etrafındaki çalılar, yada helikopterin etrafa yaydığı toz tabakası.

Daha sekiz saat önce şiddetin orkestrası var gücüyle ölümün senfonisini çalarken, şimdi doğa sessizliğine geri dönmüştü. Kaçan hayvanlar kendi bölgelerine geri dönmeye başlamışlardı. Artık askerin bedeni gecenin soğukluğunu almıştı. Bir örümcek daldan aşağıya sarkarak erin miğverine indi. Bilmediği şiddetli hava dalgalanması birkaç saat önce ağını bozmuştu. Ağını kurmak için en mükemmel yeri arıyordu şimdi. Rüzgar akımının bol olduğu

Kara Zambak Literair Tijdschrift

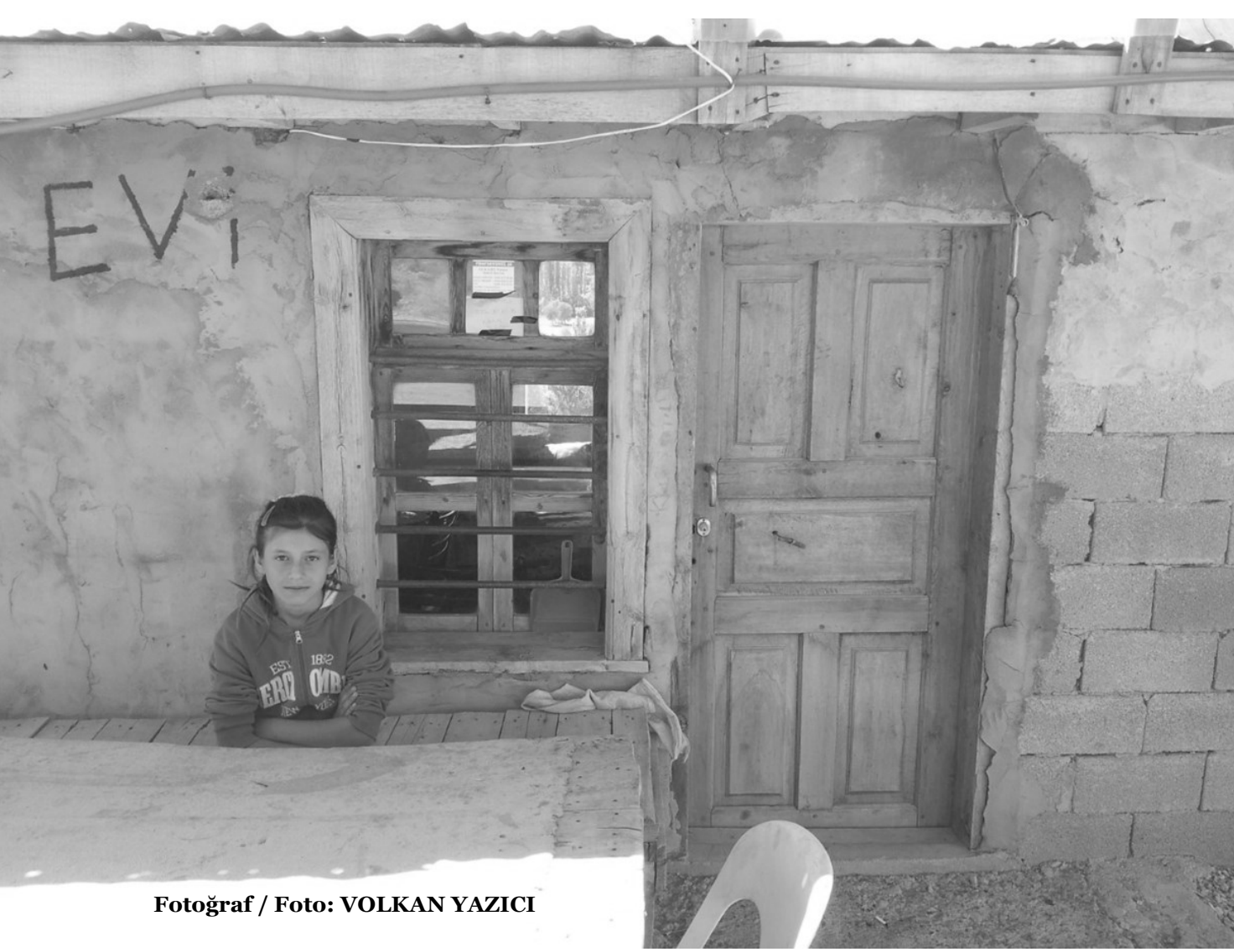
bir yer bulmalıydı, doymak bilmeyen açlığını hafifletmek istiyordu. Erin yüzünde dolaşp yavaşça dizlerine kadar indi, oradan toprağın üstünden tekrar ağaca tırmandı, ağaçtan tekrar erin miğferine geçti. Çevresini inceledi, sonunda ağını kuracağı yeri tespit etti. Erin vücudu ile ağaç arasında bir boşluk vardı. Örümcek erin yüzü, boynu, göğsü ve ağacın kütüğünü kullanacaktı, ağını örmeye başladı. O boşluktaki rüzgar biraz daha yoğundu, buna neden olan askerin önündeki sıkı çalılıktı. Hayvanın içgüdüğü, birazdan buraların sineklerle kaynayacağını söylüyordu.

Duvarları fotoğraflarla süslü evde neşe vardı. Duvarda asılı asker fotoğrafı tüm misafirlere gülerek bakıyordu. Evin hanımı, aylardan beri süren endişesini dağıtmak istiyordu. Bu nedenden dolayı sevdiği komşularını ve arkadaşlarını eve davet etmişti. Oğlunun düşman bölgesinde olduğunu bilmiyordu. Oğlu ile sık sık görüşüyor, kokusunu telefonda bile almaya çalışıyordu. Durumundan memnundu genç asker, diğer askerler ve subaylar onu sevmişti. O da askerliğinden şikayetçi değildi, lakin şu özlem ve ölüm korkusu olmasaydı... Anne oğlunun sesini bir hafta duymayınca boğulacak gibi olmuş, bu sıkıntıdan kurtulmak için arkadaşlarını çağırmişti evine. Arkadaşları da bu sıkıntıdan haberdar olduklarından hazırlıklı gelmişlerdi. Kısa bir sohbet sonrası çay ve kahveler geldi, hep birlikte sofrayı kurdular. Kadınların arasında ney ve kanun çalanlar da vardı. Ufak bir kıvılcımla odanın içi birbirinden güzel kadın sesleriyle doldu. Bildikleri şarkıları ortak söyleyip birbirlerine eşlik ettiler, bilmedikleri şarkıları sabır ve neşe içinde dinliyorlardı. Masa börek, pasta, tatlılarla ve dört beş çeşit meşrubatla doluydu. Sesleri komşuları rahatsız etmesin diye pencereleri bu sıcak havada kapatmışlar, klimayı açmışlardı. Kadınlar bu akşam mutluydular. Bir daha bu kadınlar böylesi bir mutluluk için biraya gelmeyecekler, birlikte bu mutluluğu bir daha yaşayamayacaklardı. Hatta bu mutlu günü biriyle paylaştıklarında içlerine derin bir hüznün çökecekti. Bir gün sonra, onlar bu akşam eğlenirken askerin aynı saatlerde cepheden geri dönmediğini ve arandığını öğreneceklerdi. Yüreklarına derin bir acı çökecekti.

Birden yaprakların arasından bir hışırtı belirdi. İhtiyatlı adımlarla yavaş yavaş erin bulunduğu yöne yaklaşmaya başladı. Aldığı koku onu o yöne çekiyor, bir yandan da bu koku onu korkutuyordu. Dikkatlice çevresini kolaçan ederek çalılar arasından çıkıp ağaca doğru yaklaştı. Burnunu havaya kaldırıp daha dikkatli kokladı. Etin kokusunu alıyordu, adımlarını daha da yavaşlattı. Fakat burnunu gelen bu karışık koku onu korkutuyordu da. Ortalığı dinlemeye başladı, yalnız burnuna güvenmek istemiyordu. Gözleriyle her yönü kolladı. Birden bir insanın yüzüyle göz göze gelince korkudan çalılar arasına dalıp kayıp oldu tilki. Tilkinin ani kaçışı küçük bir hava dalgasına neden oldu. Yeni örülmüş ağ hafiften sallandı. Sallanan ağ, uyuyan örümceği uyandırdı. Sallantının merkezini tespit etmek için, ağından gelen titremeye dikkatini verdi örümcek. Sallantı kesilince iki adım geri çekilip tekrar yuvasına girdi.

Açık maviye boyanmış apartmanın üçüncü katındaki kadınların birlikte söyledikleri şarkı duyuluyordu. Pencere kapalı olmasına rağmen şarkı, sessizce sokağın içinde dağılıyordu. Çöp konteynirinin yanında yatan köpek başını kaldırıp uzaktan gelenlere baktı. Gelenlerin bu sokağın sakinleri olduklarını görünce tekrar başını yere koyup gözlerini kapattı. Yanından bir kedi geçip çöp konteynirinin üstüne sıçradı. Köpek gözlerini açıp kapamakla yetindi. Kedi çöpin içine girip yiyecek bir şeyler aramaya başladı. Apartmanın yanına gelen adamlar yukarı çıkmadılar. Şarkı söyleyen kadınların neşelerini bozmak istemediler, apartmanın bahçesine geçip oradaki demir banka oturup kadınları dinlediler.

Örümceğin kısmeti sabaha doğru açıldı. Ölümün kokusunu alan sinekler erin çevresinde üşüşüyorlar, yumurtalarını bırakmak için en uygun yeri arıyorlardı. Sessiz sedasız yaklaşan bir yılan askerin bacaklarının arasından sürünerek uzaklaştı. İlk sinek ağa takıldı. Örümcek şimşek gibi yerinden çıkıp sineği yakaladı ve sarmaya başladı. Sineğin içini emmeden önce ağın bozulan yerini onardı. Sineği yuvasına yakın bir yere astı. Zaman ilerledikçe sinek sayısı çoğalacaktı.

Fotoğraf / Foto: VOLKAN YAZICI

Robespierre

Her gün biraz daha yalnız Robespierre
Ve Fransa biraz uğultulu
Yalnızdır akşamı yok edilen bir subay
Bilinmez ürkütölmüş atları ne çok sevdiği
Her yalnızlık biraz ihtilal.

Çok şeyleri kadınlar için yaptım, kadınlar
Onlar ki yokmuşum gibi sevdiler beni
Beğenmek, beğenilmek gibi ayrı kaldılar
Bir gün de akşamdı, ben o akşamı hiç unutmam
Her sessizlik biraz ihtilal.

İşte bir tanrı evi, kimler ki geçerken uğruyorlar
Sonra çılgınlar gibi kalabalığa
Belki de yarı kalmış bir sevgiye koşuyorlar
Belki de her boyun eğdikleri, her diz çöküş
Yavaşça bir ihtilal.

EDİP CANSEVER

Hep Bu Gölgeyim İşte

**Senden vazgeçirmek için durduğun yere
Senin kadar gerçek bir heykel koyuyorlar**

Louis Aragon

**Heykel / Kunstwerk : Auguste Rodin (Detay)
Fotoğraf / foto: Ali Şerik
Düzenleme / Bewerkt door: Volkan Yazıcı**

